

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД ФНЭН

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной
декабриин
21-нээ гараа

1999
августын
12

Намарай эхин
хара бишэн
харын
1
гарагай 5
ЧЕТВЕРГ
№ 86 (20146)

№ 32 (126)

ТҮБЭД ЭМНЭЛГЫН АТЛАС - НЮТАГТАА

ТҮБЭД ЭМНЭЛГЫН АТЛАС НАЯХАН НЮТАГАА БУСАА ГЭЭД МЭДЭЭСЭГДЭЭ НЭН. АВГУСТЫН 10-ДА ХАНГАЛОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ БУРЯАДАЙ ТҮҮХЫН МУЗЕЙД ТУС ВЫСТАВКЫН НЭЭЛГЭНЭЙ БАЯР ӨНӨЛӨЛ БОЛОБО.

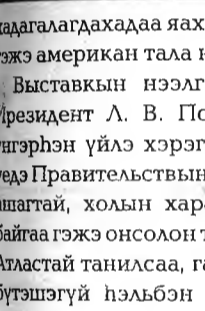
1998 ондоо «Про культура» гэгээн американ корпораци бидэнтэй хэлсээ баталжа, ехэ гэгшын зүрилдөөтэйгөөр тус Атлас Америкэ руу эльгээгдээ нэн. Тиин тэндэхи зоной хонирхол, анхарал татан, ехэ амжалтатайгаар

выставкэнүүдын үнгэрөө. Мүнөө эльгээгдэхэн 40 хуудаһануудын шэнээр гадарлагданхай асарагдаа. Эдэ гадарнууд соо Атлас 200 жэлэй хугасаа соо

Россин Федерациин федерациин болон үндэхэ яхатанай хэрэгүүдэй талаар министр В. А. Михайлов баярай бэшэг Л. В. Потаповай нэрэ дээрэ эльгээхэн байна. Тэрэниен тус министрстын управлениин начальник Л. Ч. Нимаева олоной анхарада соносон уншаба.

Удаань түүхын эрдэмэй доктор, Россин Федерациин эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша, Атлас шэнжэлэгшэ К. М. Герасимова выставкын байгуулалта, онсо шэнжэ тухай хөөржэ үгөө. Буряад Республикын элүүрые хамгаалгын министр Б. Г. Бальжиров Атласые үргэнөөр хэрэглэхэ еһотойбди гэжэ тэмдэглэбэ. «Майдар» эблэлэй зүгһөө лама Д. Х. Самаевай үгэ хэлэхэнэй удаа сугларгаһад Эхэ орондоо бусажа ерэхэн Атласай шэнэ шарайе хужарлан хараба, ханамжа, бодомжонуудаараа хубаалдаба.

Дыжит МАРХАДАЕВА.
Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

хатагалагдахада яахашьегүй, тэрэл зандаа байха гэжэ американ тала найдуулна.

Выставкын нээлгэндэ Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ. Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов Атластай холбоотой үнгэрхэн үйлэ хэрэгүүдэй тобшолол хэжэ, тэрэ үедэ Правительствын зүгһөө алишые талаараа зүб, ашагтай, хольын хараатай шийдхэбэри абтаһан байгаа гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Дэлхэйн олонитэ Атластай танилсаа, гадна манай эндэ хэзээдэшье бүтэшэгүй нэльбэн шэнэдхэлгэ хэгдээ ха юм.

«Богдо Зонхобо» түб халбарха болтогой!

Мүнөөдөр, августын 12-то, үдэшин 18 сахнаа оперо, баледэй театрай байшан соо Хурамхаанда байгуулагдажа байһан Бүхэроссин даяан бисалгалай «Богдо Зонхобо» түбэй барилгада хандиб үргэлгын ёһолол болохонь. Тэрэнэй үедэ Тинлэй багша ута найа үршөөдэг Сагаан Дара Эхын адислалгын ном табиха.

Элишэн УЛАНОВ

Алайрай хургуулийн 163 жэлэй ойдо зоржулнаб

ЭНХЭРЭН БИДЭНЭРЭЭ ХҮЛЭЭНЭЛ

Алайр минии нютаг Алтан дэлхэйн эндэмэни, Анханай суутай хургуули Алайр голые шэмэглээ. Эртэ ургын хургуули Үүдээ эсэли уттахал, Энхэ сагай гуламта Энхэрэн бидэнэрээ хүлээнэл.

Эрдэм саашаа шудалым гээг Эхэ мэтэ эльгээгээш, Элүүр мэндэ ябыт гээг Эсэгэ мэтэ үрээгээш. Хаана холо ажаһуугар Хуу бигэ – шабинарын Түрэл найхан хургуулия Түрэнэн үдэрөөрнь амаршалнабди.

ТҮМЭР ХАРГЫГААР ХОЛБООТОЙ БОЛОБО

Үнгэрэгшэ бямба үдэр (субботодо) олонитэдэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болобо. Юуб гэхэдэ, ууган Буряад оромнай аглаг найхан Ага нютагтай түмэр харгын сэхэ холбоотой болобо. Агын автономито округой Буряадтахи Түлөөлгэтэ эмхи (хүтэлбэрлэгшэнь Баир Дашидондокович Аюшеев) имэ аргаар Ага тойрог ба Буряад Республика хоёрые «дүтэлүүлхэ» тухай эдэбхи үүсхэл гаргаһаар үнхэнэй юм. Мүнөө эгээл энэ хүсэлын бэелүүлгэдэбэ бшуу. Агын куйнэ вагон «Москва-Тында» гэгээн поезздо шагтагалагдажа, Карымска станци хүрэхэ юм. Тэндэһээ ондоо поезздо холбогдожо, Ушарбай, Могойто гэхэ мэтэ станцинууд дээрэ тогтооор Ясногорск орохо. Улаан-Үдэ-Могойто-Ясногорск гэгээн маршрудай шагтагалагдадаг вагон август нара соо 12-ой, 20-ой, 26-ай үдэрнүүдтэ эндэхи сагаар 17 час 55 минутада замда гараха. Бадмажаб ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

БОГДО ЖЭБЗЭН ДАМБА ХУТУГТА МОНГОЛ ОРОНДОО ЗАЛАГДАБА

Монгол ороной ажабайдалда түүхэтэ онсо удха шанартай үйлэ хэрэг тохёолдонхой. Ушарын гээбэ, июль нарын хөхөдээр Богдо Жэбзэн Дамба хутугта түрүүшынхөө Монгол орондоо заларба. Мүнөө Энэдхэгтэ ажаһуудаг Богдо Жэбзэн Дамба хутугта 8-дугаар Жэбзэн Дамба хутугтын хубилхан дүрэ болоно. Тэрэ 1932 ондо Түбэдтэ түрэнэн, 8-дугаар Богдын түрэлэнь болодог. Богдо Жэбзэн Дамба хутугтын дүрэ гэжэ бүри үннэй мэдээтэйшые наа, энээн тухай үргэнөөр сонсохогодоогүй байгаа. Имагтал 1990 онуудай эхээр Далай лама Богдо Жэбзэн Дамба хутугтыг үндэр зиндаа зэргэдэн баталалгын ёһолол бүтээхэн байна.

Байгша оной июниин 20-до Богдо Жэбзэн Дамба хутугта Хальмагай, Тывагай Президентнүүдэй, Москвагай буддын шажантанай түбэй урилгаар Россиде ерэхэн байна. Июлиин 10-даар Тыва ерээжэ яахадань, Монгол ороной Бурхан шажанай эмхинүүдэй түлөөлгөшэд Красноярск хотодо Богдо Жэбзэн Дамба хутугтыг утгаад, Монгол орондоо залаһан байгаа. Тиин мүнөө бүхэли нара соо Богдо Жэбзэн Дамба хутугта Монгол ороной нютагуудаар залагдажа байна. Августын 8-да тэрэ Эрдэни Зуу хииндэ ошоод байна гэжэ Богдын хубуун - Чойпел Тинлэй багшада дуулгаа.

Гол шухала ушарын гээбэ, Монгол ороной дасангуудай хамбанар Богдо Жэбзэн Дамба хутугта хандажа, Монголой Буддын шажанай дээдын толгойлогшын зиндаа зэргэдэ орохыень гуйгаа. Богдо Жэбзэн Дамба хутугта энэ гуйлгыень хүндэтэй дээрэ хүлээн абажа, зүбшөөлөө үгөө. Тиин Богдо Жэбзэн Дамба хутугта 1924 онһоо (энэ ондо 8-дугаар Жэбзэн Дамба хутугта таалал болоһон байна) хоолон байһан арсалан шэрээдэ залагдаба гэшэ. 8-дугаар дүрын эзэлжэ байһан тамгые бусааха тухай асуудал табигдаа юм ха.

Бүри нарын үдэртэ гу, угы наа, августын 20-доор Богдо Жэбзэн Дамба хутугта Буряад орондоо заларха гэжэ хүлээгдэнэ.

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

РИМБҮҮШЭ БАГШЫН УРИЛГА

Монголдохи Инди Республикын бүрин эрхэтэ элшэн сайд, Азиин эб найрамдалай Буддын шажанай конференциин (АБКМ-эй) президент Бакула Римбүүшэ хамба лама Дамба Аюшеевэй нэрэ дээрэ урилга эльгээбэ.

Энэ урилгадань ингэжэ бэшэгдэнхэй: «Хэдэн жэлэй урда минии ажал ябуулгаар Монголой нислэл хото Улаан-Баатарта барюулжа эхилхэн хургуулийн ба дуганай барилга амжалтатайгаар түгээсэбэ гээд баяртайгаар мэдээсээнэб. Монголой правительство энэ комплексые бодхоолгодо хэрэгтэй газар таһалжа үгэхэн байна. Шажан мүргэлэй комплексые арамнайгын баяр ёһолол байгша оной августын 26-27-ной үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэн. Энэ баяр ёһололдоннай Монголой, мүн хилын олон тоото айлдад буухаар хүлээгдэнэ. Үлзы хэшгэ зондо хүргэхэ зорилготойгоор бодхоогдоһон шажан мүргэлэймнай комплексын арамнай баяр ёһололдо хабаадаха байһандатнай Танда этигэжэ байһанаа үнэн зүрхэнһөө мэдүүлэнэм».

Буддын шажанай гэгээн түрэлтэд сооһоо эгээл түрүүлэн совет засагай үедэ манда заларжа, Бурхан Багшын мүнхэ хургаалуудые Ивалгын, Агын дасануудта табиһан, Түбэд оронһоо дэлгэрхэн буддын шажанай таһалдаһан холбооо эхижүүлхэн Гэгээн түрэлтэ Багшамнай болоно. Бакула Римбүүшэ бандида хамба лама Ж.Д.Гомбоевой дутын нүхэр, Багшань байһан гээд мэдээжэ.

Бакула Римбүүшэ үндэр наһатай болоһоншые наа, Эхэ зургаан зүйл бүхы амитанай амгалан байдалай түлөө зальбархаһаа гадна, дэлхэй дээрэ Буддын шажание амжалта түгээсөөр дэлгэрүүлгэшэ, түрэн түрэн элитэ ажал ябуулагша гээд Багшамнай тодоронхой!

Борис ДОНДОКОВ, Россин Буддын шажантанай заншалта Сангын хэблэлэй секретарь.

Республикын гидрометеорологийн түбэй таһагай начальниик Ц.Р.Жалсанова ингэжэ мэдээсээнэ: байгша оной августын 13-14-ной үдэрнүүдтэ хура бороо орохогүй, үглөөгүүр манатай байха. Хойто аймагуудта намарай шэнжэ үзэгдэжэ эхилхэ. Үдэртөө 19-24 градус, һуниндөө 0-5 градус дулаан болохоор хүлээгдэнэ. Августын 14-нэй үдэшһөө урда, баруун урдахы аймагуудта бороо орожо эхилхэ. Харин 15-наа республикын бүхы аймагуудта бороо хуратай хэрюун үдэрнүүд болохоор хүлээгдэнэ. Д.ХУБИТУЕВ.

ОТДЕЛ ВНЕВЕДОМСТВЕННОЙ ОХРАНЫ ПРИ МВД РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ

Комплекс услуг по охране имущества и безопасности всех форм собственности

Современные средства сигнализации с использованием компьютерных систем охраны.

Системы охранного телевидения, видеомониторинга от лучших зарубежных фирм.

Мобильные группы милиции, физическая охрана объектов. Вооруженное сопровождение грузов и денежных средств. Монтаж и сервисное обслуживание систем сигнализации, разработка проектно-сметной документации, поставка приборов и систем сигнализации.

НАШ АДРЕС:
670000, г. Улан-Удэ,
ул. Димитрова, 2 а.
Телефоны: 21-60-36,
22-00-77, 22-00-88, 21-05-19.
факс: (3012)
21-05-19.

МЭРГЭШҮҮЛ, НОМО ГОДЛИЙО БЭЛДЫГ!

Хурамхаанай дасанай дэргэдэ даяан бүтээлэй эхилхэндэ зорюулагданан хур харбалгаар мурьсеен байгша оной августын 15-да болохонь. Энэ

мурьсеондэ хабаадахан эрэшүүл болон эхэнэрүүд 50 метрэй зайда харбажа, хөрхо мэргэнээ тодорүүлжа юм. Гадна буряад хур харбалгаар абсолютна эрхимлэгшэ

тодоруулагдаха.

Буян үйлэдэлгын энэ мурьсеондэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень мэргэшүүлге уринабди.

Д.ЭРДЫНЕЕВ, эмхидхэлэй комитедэй гэшүүн.

Августын 9 - Бүхэдэлжэйн үндэһэн арадуудай Удэр

ХООРОНДОО ХӨМӨРООГУЙ, НОМГОН ТҮБШЭН ГЭЭД АЛДАРТАЙ

Байгша оной августын 9-дэ Бүхэдэлжэйн үндэһэн арадуудай удэр тэмдэглэгдэбэ. Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ хэр угуһа ажаһуудаг буряад, эвенк болон ород арадууд үндэһэн арадууд гээд тоологдодог гэшэ. Манай республикада ажаһуудаг арадуудай хоорондохы нягта харилсаан алишье талаараа аша үрэтэй гээд ажабайдаланай гэршэлнэ.

Үндэһе яһатанай хөмөрөөгүй, номгон түбшэн нотаг гээд манай Буряад орон Росси соогоо мэдээжэ юм.

Түрэнэн дайдынгаа хүгжэн халбарха хэрэгтэ манай республикада ажаһуудаг бусадшы арадуудай түлөөлэгшэдэй бүхы бэлиг зоригоо элсүүлэн, хүдэлжэ байһандань омогорхоомор юм.

Д.ХУБИТУЕВ.

ГЭР БАРИЛГЫН ТУСХАЙ ЖАСА

Байгша оной июль нарада эрэмдэг зондо гэр барилгын жаса байгуулагдаа.

Тус жасын президентээр Эржена Будаева хунгагдаа. Эрэмдэг зонд ябахата тааруу, лифттэй, олон квартиратай тусхай гэр-комплексын баригдаа хаань, үбшэн олон хүнүүд амарха хэн. Харин энэ гэрэй барилга мүнгэгүйһөө боложо, тогтоод байна. Тус гэрэй нэгэ хахадны ашагалгада 1 миллион доллар мүнгэн хэрэгтэй. Барижа эхилэгшэдтэ 1,5 млн. түхэриг үшөө үри түлэгдэжэ байна.

Эржена Будаевагай хэлэхээр, республикын Правительствын туһаламжаар Москваһаа мүнгэн

номологдохо болоо. Зүгөөр энэ мүнгэн үхибүүдэй олон шэглэлтэй больницын барилгада гаргашалагданан байна. Гансал Москваһаа мүнгэн зөөри хүлээжэ байнхаар өөһэдын жаса байгуулаад, хари гүрэнүүдтэ хандаа хаа, энэ гэрэй барилгада мүнгэн олдохо бээ гэжэ найдагдана. Гансашье энэ гэрэй барилга жасын эмхидхэгшэдэй ханаа зобооно бэшэ, мүн лэ хүсэ шадалгүй болоһон тулюур байдалтай наһажаал зондо, коляска түлхихэн эхэнэрүүдтэ туһа хүргэжэ, тротуар харгынуудта пандусууды барюулаа хаа найн байгаа, гээд тэмдэглэлтэй.

Борис БАЛДАНОВ.

НАЛОГОЙ ОРШО ХЭР БЭ?

Һаяхан Буряад Республикын Гүрэнэй налогово инспекци пресс-конференци үнгэргэбэ.

Тус конференци дээрэ байгша оной хахад жэлэй дүнгүүдээр бюджеттэ болон бюджетдээ гадуур жасада оруулагданан налогово мүнгэн тухай хэлсэгдээ. Буряад Республикын Гүрэнэй налогово инспекциин түрүүлэгшын орлогшо Ж.Ш.Очиров, таһагуудые даагшад Б.Х.Н.Намсараева, Е.В.Гаврилова, Р.Ж.Бадмаева гэгшэд хүдэлмэрийн дүнгүүдтэй танилсуулаа.

Байгша оной хахад жэлэй дүнгүүдые согсолходо, хамта дээрээ 1217 миллион түхэригэй хэмжээнэй налог суглуулагдаа, тэрэнэй тоодо федеральна бюджеттэ - 444,5 миллион түхэриг, республикын бюджеттэ - 242,2 миллион, мүн аймагай болон хотын бюджеттэ 530,5 миллион түхэриг оруулагдаһан байна. Гадна гүрэнэй бюджеттэ болон бюджетһээ гадуур жасада 167 миллион түхэриг ороо.

Нёдондо жэлэйхитэй сасуулахата, 455 миллион түхэригээр мүнгэнэй оршо дээшлээ. Онсолбол, федеральна бюджеттэ - 79 процентээр, аймагай болон хотын - 35,8%, бюджетдээ гадуур жасын түлбэридэ - 30%, мүн тинхэдэ республикынмнай бюджеттэ оршо 2 дахин дээшлээ.

Федеральна бюджеттэ байгша оной апрель нарада - 132,2, май соо - 109,6, июнь соо 113 процентын хэмжээнэй налог түлэгдэһэн байна. Түрүүлшын 4 һарын үнгэрөөд байхада, олзо оршын 18063 деклараци абтагдаа. Тэрэнэй тоодо олзын хэрэг

эрхилэгшэдэй 16712 деклараци ороно. Мүн гүрэндэ алба хэгшэдһээ 4236 деклараци абтагдаа.

Яруунын, Муяын, Мухар-Шэбэрэй, Ахын, Тарбагатайн, Хорийн аймагуудай налогово инспекциин хүдэлмэрилэгшэд ажалаа тон найнаар ябуулаа. Зүгөөр үшөө 956,9 миллион түхэриг бюджеттэ түлэгдөөгүй, тэрэ тоодо федеральна бюджеттэ - 673,1 миллион түхэриг, республикын бюджеттэ 283,8 миллион түхэриг дутуу ороо. Эгээл ехэ үритэйшүүл - «Гусиноозёрскын ГРЭС» гэхэн нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэм - 223,8 миллион, «Бурятэнерго» - 153,2 миллион, Түгнын нүүрһэнэй уурхай - 49,5 миллион, Сэлэнгын ЦКК - 20,7 миллион, «Ливона» - 18,1 миллион, ЛВРЗ - 29,4 миллион түхэриг.

Тинхэдэ 1176 рейдовэ шалгалта үнгэргэгдэжэ, 9722 хүнэй 1440-ийн хуули хазагайруулан дээрһээ 387 мянган түхэригэй яла түлөө.

Мүн энэ хахад жэл соо модо отологшодой дунда 42 шалгалта болоо бэлэй. Эндэ модо худалдадаг 239 эрхэтэдые шалгажа, 116 гурим эбдэгшэдтэ 32,3 мянган түхэригэй яла түлүүлһэн байна.

Налогово инспекциинд архин зүйлнүүдые наймаалдаг зондой дунда 1707 шалгалта үнгэргэжэ, гурим хазагайруулан 411 хүн элэрүүлэгдэһэн байна.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

Метрологи болон стандартизациин талаар Менделеевскэ реформын 100 жэлэй ой гүйсэбэ

БУРЯДАЙ ТҮБЭЙХИД ТООСОБО

Эгсэ 100 жэлэй саада тээ 1899 оной августын 2-то Россиин империин гүрэнэй хөроон «Шэгнүүрэй ба хэмжүүрэй гол палатын штат болон хэмжүүр, шэгнүүр тухай дүрим» хэлэлхэн байна. Энэ дүримые элшэ эрдэмтэн Дмитрий Иванович Менделеев зохёоһон юм. Тиимһээ тус хэрэг Менделеевскэ реформо гээд түүхэдэ оронхой. Энэ дүримэй гарахада, метрологиин талаар Росси дотор шигдхэгдээгүй олон асуудалнууд эли болоо. Тэрэ үедэ метрологиин гүримай экономика, эрхын, эмхидхэлэй, техникскэ талануудай үндэһе һуури табигдаһан түүхэтэй.

Мүнөө бүхы Росси соо 594 метро-албан тоологдоно. Манай республика дотор энэ талаар эгээл томо эмхи гэхэдэ, сертификациин, стандартизациин болон метрологиин Буряадай түб болоно. Эгээл эндэ дээрэ хэлэгдэһэн реформын 100 жэлэй баяр ёһололой суглаан һая үнгэргэгдэбэ.

Буряадай түбэй хүтэлбэрлэгшэ Светлана Белькова оролто үгэ соогоо энэ учраар бүхы сугларашадые амаршалаад, өөһэдын хэжэ байһан ажал тухай хөөржэ үгөө. Мүнөө үедэ тус түбэйхид хэм хэмжүүрэй зэмсэгүүдые гүрэнэй талаһаа шалгалта хэнэ, эд бараан гүрэнэй стандартта таарана гү гэжэ эксперимизэ гаргана, элдэб худалдаа наймаанай зүйлнүүдтэ сертификацуудые үгэнэ.

Метролог мэргэжэлтэ республика доторнай дуталдана гэжэ энэ суглаанда хэлэгдээ. Тиимһээ 1995 ондо Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университеттэ метролог мэргэжэлтэдые бэлдэжэ эхилээ. Ерэхэ жэлдэ түрүүлшын метрологууд дипломуудаа авахань. Энээн тухай ВСГУ-тай кафедрин мэргэжэлтэн хөөржэ үгэбэ.

Борис БАЛДАНОВ.

Амаршалганууд

ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ

Яруунын аймагай Хоргын колхозой түрүүлэгшэ, мэргэжэлтэ, ажалай ветеран Анатолий Витальевич САЗОНОВ эдэ үгэрнүүдтэ 60 наһанайнгаа габаа гаталба. Целиннын, Яруунын совхозуудай, Хоргын колхозой хүн зондой ажаһуудал һайжаруула хэрэгтэ габьяатай хүтэлбэрлэгшэ, Буряад Республикын агропромышленна комплексын

габьяата хүдэлмэрилэгшэ Анатолий Витальевиче 60 наһанайнь жабхаланта ойгоор халуунаар амаршалаад, ута наһа, угаан жаргал хүсэнэбди.

Буряад дуунуудые дуратайгаар дууладаг, буряадаар хөөрэлдэхэ дуратай Гүндэгэ ажаһуудаг Сазоновтоной бүлэгэ һайн һайханые хүсэнэбди, үрээлэй һайханые хүргэнэбди.

Удэр бүхэндэ жаргалай һайханые үзэжэ, Үглөө бүхэндэ наранай һайханые хаража Ябахатнай болтогой! АЛБАШЕВЭНЭЙ, ДАГБЕЛВАНАЙ, ОРБООДОВТОНОЙ гэр бүлнүүд.

ТҮРЭНЭН ҮДЭРӨӨРТНАЙ, ТАНАА...

ЦЫПЕЛМА БАЛЪЖИНИМАЕВНА АБЖААДАА

Һара нарандал яларһан һанаха байха абжаамнай, Ашаанай хүндэдэ хэмшээрхэнгүй Арбаад дүүнэрэ дахуулан, Ажалай харгыда гаргаалта, Аза жаргалын олгоолта. Дүрбэн хүбүүдые үндылгэн, Дүүрэн жаргал эдлэжэ.

Олон ашанарые тойруулан, Омог дорюун һууналта. Табинай дабаанай дүтлөөшье хаань, Талаантай үрээлэй ябыт даа гэжэ Түрэнэн үдэрөөртнай Танаа Түүрэн байнабди дүүнэртнай.

ГАЛТАЙН БЭЛИГТЭН, ГАЛ СОГТОЙ ЯБАГТЫ!

Байгалай үмэнэдэхи арадуудай этнографическа музейн байгуулагдаһаар 35 жэлэй ойн баярта зорюулагданан республикын фольклорно ансамбльнуудай харага байгша оной Сурхарбаанай үдэр боложо үнгэрөө һэн.

Энэ харалгада Мухар-Шэбэрэй аймагай Галтайн «Жаргал» ансамбль эдэбхитэйгэр хабаадажа, дипломант болоод нотагаа бусаа юм. Нютагай ажалай ветерануудһаа, мүн залуушуулаһа

бүридэһэн ансамблин гэшүүд байгша ондо 15 жэлэйнгээ ойн баярые зохёохы ажалынгаа охин дунда тэмдэглэбэ.

Сагай хэр орошоһе хаань, соёлойнгоо саашанхи хүгжэлтэдэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадажа яһан нотагайнгаа эдэбхитэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Угсаата арадынгаа аялга дуунуудые үшөө олон жэлнүүд соо ханхинуулан ябыт даа гээд үрөөнэб.

Гэсэгма ДОРЖИЕВА.

АЛХАСА БҮРИТНАЙ АРАДТАА ТУҺАТАЙ БАЙГУУЖАН!

1969 ондо Захааминай аймагай Цахирай дунда хургуули суг дүүргэһэн хани хүбүүд, басагадаа, мүн тэрэ үедэ волейбол, бумбэгэтэй хоккей суг наадаһан бүлэг нүхэдөө энэ ушараар үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб!

Баабай, ибиин зүтгэн үршөөһэн Байһан энэ хүдэр бэетнай Тоологүй ариун сэбэр ябар Торошогүй хүнгэн солбон ябар!

гэжэ үрөөгээд, урданайхил шэнги урихан сэдхэлтэй, сэбэр сагаан бодолтой, үри хүүгэдэй үнэн замда гаргажа ябыт. Алхаса бүритнай арадтаа туһа болуужан, үгэ бүритнай үнэндэ нэмэри үгүүжэн, хараса бүритнай хамагые дулаасуулан байгуужан!

Валерий ЦЫБИКОВ. Улаан-Үдын 37-дохи хургуулийн багша.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан мэдээсэнэ. ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГАДА...

"Түгэс технологитой медицинэ" - иимэ гаршартай республикын удха шанартай программа Буряад Республикын Правительство һаяхан баталан абаба.

Зүрхэ-һудаһанай, элдэб усалһаа болоһон үбшэнүүдые аргаалгада, ортопедидэ, нейрорхирургидэ - эдэ һалбаринуудта мүнөөнэй ороо онһон түхээрлэгнүүдые хэрэглэгдэжэ энэ программа шэглүүлэгдэнхэй.

Хүн зондой элүүрые хамгаалгада онср Удха шанартай программые бэелүүлхын тула түгэс технологитой хирургийн, хүүгэдэй зүбшээлэгэ-диагностикын республиканска түбүүдэй, олон шэглэлтэй хүүгэдэй больницын, Эхэ болон хүүгэдэй түбэй үндэһэн дээрэ эмхидхэгдэхэ болонхой. 2007 он болотор энэ программые бэелүүлгэдэ 200 миллионһоо дээшэ түхэриг номологдохоор хараалагдана.

Буряадай элүүрые хамгаалгада хүдэлгэгдэжэ байһан бүхы ороо онһон түхээрлэгнүүдэй 80 процентын хэмгэй эхээр хуушарһанһаа, хүн зонийе сагай эрилтээр аргалха аргагүй болоһон ушарһаа энэ программа абтаба гээд онсолхо шухала. Мүнөө жэл аяар 400 гаран үбшэнэн республикаһаа гадуур аргалуулана.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан заншалта ёһоороо долоон хоногой эхиндэ пресс-конференци үнгэргэбэ. Тэндэһээ иимэ мэдээ-сэлүүдые үгэе:

Федеральна болон республиканска бюджетдээ мүнгөөр номологдохо нийтийн хүдэлмэригүүдэй штабай ажал урагшагүйдэнэ. Юуб гэхэдэ, ажалгүйшүүддэ хэрэгтэй энэ эмхин урагшаа дабалгада мүнөө сагай муу шанартай «бюрократийн машина» түбэд ушаруула гэжэ республикын Президент мэдүүлэе юм.

Августын 1-һээ республикын худалдайн наймаанай дэлгүүрнүүдтэ, ярмагуудта, выставкэ эмхидхэһэн комплекснуудта болон наймаа хэжэ бусад тусхай газарнуудта хиналтын-кассова машинуудые заабал хэрэглэхэ тухай тусхай тогтоол Правительствад баталагдан абтаа һэн. Хотын дэлгүүрнүүдтэ 500 гаран ККМ-тэй олзын хэрэг эрхилэгшэд хүдэлнэ. Харин мүнөөдөртэ оройдоол 143 хиналтын-кассова машинуудые тодхогоод байна. Энэ ушарһаа бюджеттэ бага олзобори оруулагдахань гэшэ.

Россин Федерациин Байгаалин баялигууды министрствын үүсхэлээр 1998 оной апрель нара соо Байгал далайн уһанай баялигуудай управленийн тадаар регион хоорондын хороо байгуулагдаа һэн. Энэ болзоо нилээн ехэ ажал хэгдэжэ гээд тус хорооной түрүүлэгшэ Валерий Молотов хэлэбэ.

Байгал далайн баялигууды хамгаалха, ухаатайгай ашаглаха зорилготойгоор тус эмхи урагшартай хүдэлнэ. Борис БАЛДАНОВ.

МИХАИЛ СЕМЕНОВ:

«Восторга, естественно, не испытываю»...

Вся страна в очередной раз взбудоражена событиями, происходящими в Кремле и потому отражающимися и на политическом, и на экономическом, и социальном и других (перечень просто не перечислять) климатах в России и ее регионах. Отражается это, естественно, и на международных отношениях. В понедельник, как известно, Президент России Борис Ельцин подписал Указ об отстранении от должности премьер-министра страны Сергея Степашина и в России снова возникла ситуация, близкая к правительственному кризису. Эта ситуация четвертая, между прочим. Чем она кончится?

Ответить на эти и другие вопросы прошу члена Совета Федерации России, Председателя Народного Хурала Бурятии М.И.Семенова.

Для меня, впрочем как и для многих отставка правительства России, возглавляемого С.В.Степашиним была полной неожиданностью. И, откровенно говоря, восторга от шагов, предпринимаемых главой государства не испытываю. Полагаю, что такое же чувство и у большинства граждан России. Вызывает удивление и недоумение и то, что у региональных руководителей в таких ситуациях не только не спрашивают совета, что

казалось бы должно быть логичным, но и даже не предупреждают. Неужели наши мысли, некоторые выводы по этому поводу никому не интересны? Хотя понимаю, что Президент России по Конституции в данном случае поступает законно - права для таких шагов ему представлены...

А ведь любая отставка правительства страны негативно сказывается и на жизни

регионов. Для наших интересов это каждый раз серьезный удар. Потому что многие вопросы и внутренние проблемы мы решаем через центральные властные структуры, прежде всего связанные с финансированием различных программ.

Впереди осенние уборочные работы и снова встает дилемма - как и за счет чего их проводить? Перетряска в

правительстве России и ожидание грядущих перемен снова сделают несбыточными наши надежды на своевременную помощь правительства страны.

Смена правительства ведет, как показывает практика и к «тряске» внутри банковской системы. А нам нужно решать, причем срочно, вопросы кредитования, так как впереди не только уборочная, но и

подготовка к работе в зимних условиях. Словом, возникает масса всевозможных проблем...

Я сейчас, например, сижу и жду вызова на внеочередное заседание Совета Федерации. Вот только что оно даст? Проживем, увидим...

- А что можно ждать от правительства В.Путина?

- Его пока знаю плохо. Единственное, что уже сделал ряд обнадеживающих заявлений...

Взял интервью В.БАДМАЕВ.

Халхын голой байлдаануудай 60 жэлэй ой

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ МАРТАГДАХАГҮЙ

Түүхэдэ ороһон совет болон монгол сэрэгшэдэй милитаристнуудые Халхын гол дээрэ бута сохиһоор 60 жэлэй ой эдэ үдэрнүүдтэ тэмдэглэгдэжэ байна.

Халхын голой түүхэтэ байлдаанда хабаадаһан сэрэгшэдые Улаан-Үдэдэхи Монгол ороной генеральна консульство урижа ёһолон хүндэлбэ. Монголой генеральна консул Нямын Мишигдорж: «Бүхы монгол арад совет сэрэгшэдэй баатаршалгыг хэзээдэшье мартахагүй. Юуб гэхэдэ, ганса монгол сэрэгшэд япон эзэмдэгшэдые илажа шадхагүй байгаа. Үнэхөөрөөшье, «гай тодхорто нүхэд элирдэг» гэжэ зүб хэлсэдэг. Манай совет нүхэд ерэжэ

туһалаа. Нүхэдөөрөө омогорхонобди. Монгол арад энэ Илалтыг сэдхэхэдэ дүтөөр ханажа ябадаг».

Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо Виктор Измайллов Генеральна консулол үгэнүүдые гэршэлэн, иигэжэ хэлэн байна: «Үшөө 1979 ондо тус тулалдаанай газарнуудаар авто-аяншалга болоо хэн. Манай Монголд ошоод харахадамнай, илалтыг ударидагша Георгий Жуковта зориулагдаһан хэдэн музейнүүд нээгдэнхэй байгаа бэлэй. Тэрэ үедэ СССР гүрэн соо Георгий Константиновичай музей нэгэшье үгы хэн».

- Халхын гол дээрэ ехэ хүндэ байлдаан болоо хэн, - гэжэ тэрэ байлдаанда хабаадагша, 85 наһатай Василий Петрович Ольховатский хөөрэнэ, тулалдаануудай үедэ 45 гаран градус халуун тогтоод байгаа. Уһанай 2-3 километр дүтэ байгаашье һаа, шохын аргагүй хэн даа. Ангашаһан зарим сэрэгшэд шээһэ уужархидаг хэн. Хэды иимэ хүндэ байдалтай

дайралдабашье, урагшаа дабшажал байгаа нэмди.

Тэндэ 18 мянган сэрэгшэд алуулһан байна. Халхын голой тулалдаанда хабаадаһан сэрэгшэдэй тоо жэл бүри үсөөрнэ. Тиймэһэ бидэ эдэ үндэр наһатай, хүндэтэй үбгэдөө тон найнаар хараад ябаха байнабди. Юуб гэхэдэ, тэдэмнай ганса Монгол ороной түлөө бэшэ, мүн хамаг зоной эрхэ сүлөөгэй түлөө тулалдаа ха юм.

Борис БАЛДАНОВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дайнай ветеран Василий Петрович Ольховатский; Халхын голой ветеранууд; консул Нямын Мишигдорж.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

ХИЛЭ ШАДАР-ХҮШЭР БАЙДАЛ

ҺҮҮЛЭЙ ҮЕДЭ РОССИН-МОНГОЛОЙ ХИЛЭ ШАДАР ХҮШЭР БАЙДАЛ ТОГТОНХОЙ.

Тус гүрэнүүдэй хилын хажуугахи аймагуудай ажлуугаад экономика муу байдалһаа хуули буса ябадал гаргадаг болошоо: мал хулуулга, ан гүрөөһэ худалга гэхэ мэтын ушарнууд үсөөн бэшэ. Манай хилэ сахигшад тогтоһон байдалые хубилгаха шадалгүй. Зүгөөр хүршээрнай иимэ ушарай тохёолдоод байхада, хилингээ харуул шангадхаха талаар яһала ажал ябуула. Һүүлэй 3жэлэй хугасаа соо Россин талаһаа гурум, хуули хазагайруулдаг зоной тоо 2 дахин ехэ болоо. Иимэ буруу хэрэг гаргагшад монголой хуулиин ёһоор хатуугаар хэлээгдэг юм. Хэрбээ Россин хуулиин ёһоор иимэ гэм гаргаһан зон 2 жэл соо эрхээ хаһагдагаг гү, али хоёр зууһаа табан зуу хүрэтэр ажалай эгээл бага хэмжээнэй салинда хүрэхэ яа түлэдэг һаань, монголой хуулиин ёһоор 3 жэл соо эрхээ хаһагдагаг гү, али 100 мянгаһаа 400 мянга хүрэтэр (монголой мүнөөр) яа түлэдэг юм. Мүн тийхэдэ хуули бусаар хилэ дээгүүр буу, хара тамхи болон тэһэрдэг зүйлнүүдые гаргаа һаа, 8-һаа 25 жэл хүрэтэр сүлөөгөө хаһагдагаг, хэрбээ 2-гохиёо хуули хаһагайруулаа һаа, 15-һаа 25 жэл хүрэтэр хаалтада үнэргэхэ юм. Мүн ехэ тоотой валюта болон хорюултай эд бараа гаргаа һаа, 2 жэл соо түрэл

гаралтаяа хахасаха болоһот. Энэл гурум хоёрдохиёо эбдээ болбол, 5 жэл хүрэтэр болзорын ехэ болодог.

Тийхэдэ хуули бусаар атнахада гү, али загана барихада, баһал шанга хэлээлтэ абахаар: 25 жэл хүрэтэр сүлөөгөө хаһагдахат.

Монголд хуули баримталаагүй зоние ехэ хатуугаар хэлээдэг, харин Россига энэ талаар нулашаг. Манай Буряадта хуули эбдэгшэдэй 50 процентнь мүнгэ болон багахан хэмжээнэй яа түлөөд гү, али бага сар соо эрхээ хаһагдааг үнэргэшдэг.

Жэшээн, Захаамин хотодо ажлуугша Владимир Мусировский гэдэг хуули буса ябадал гаргажа, хилэ гаталан гараа. Тийн монголой хилэ сахигшадта баригшад, һүүлэй үедэ табигдаһан аад, һара шахуу үнэргөөгүй байхада, баһал хуули бусаар хилэ дабажа гараад ябаһанаа баригшад. Тийн эрхээ хаһагдаһан байна.

Үшөө нэгэ илгарал гэхэдэ, Монголой хуулиин ёһоор, гурум эбдэгшэд баригшад, зугаадаха ябадал гаргаа һаа, тэрэ доргоо буудуулдаг.

Дээрэ хэлэгдэнһээ ямар дүн гаргалтайб гэхэдэ, Россин талаһаа хилэ тухай хуули шангаруулбал, хилэ дээрэ хуули эбдэгшэд үсөөрхэ гэжэ ханагана.

Виктор ЛЕТОВ.

АГЛАГ ҮНДЭР АХЫН ХОНИНУУД

Манай газетын штатнабэшэ корреспондент Климент ТУЛУЕВ мэдээснэ:

САЛИН ХҮЛЬЭН САГТАА АБТАНА

Ахын аймаг багшанарайнгаа амаралтын мүнгыг сагтань түлэжэ шадаа. Аймагай бюджетэй бүхы эмхи зургаануудта июль һарын салин түлэгдэнхэй. Нютагай бюджетгэ ехэ мүнгэ оруулжа байдаг акционернэ «Бурятзолото» бүлгэмэй габьяа эндэ ехэ. Москваһаа, республикаһаа туһаламжа хүлээнгүйгөөр, өөһэдынгөө аргаар эдэ бүтэдые бээлүүлжэ байһан аймагай хүтэлбэрийн захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдэй хубита эндэ ехэ.

УРДАНАЙНГАА СОЛЫЕ НЭРГЭЭХЭ ЗОРИЛГОТӨЙГӨӨР

Һаян үдэрнүүдтэ гэлэн лама Данзан-Хайбзан Самаев нютагтаа айшлалжа, Ахын дасанай хажуудахи Даяанша ламын агы гээд урдань суугай байһан мүргэлэй газарые аркуудхалгын уншалга бүтээбэ. Монгол, Түбэд оронуудһаа, мүн Буряадай олон дасануудай эрдэмтэй ламанууд эндэ ерэжэ, даян бисалгадаг байһан түүхэтэй. Урданайнгаа һайхан энэ заншалые нэргээхэ талаар Данзан-Хайбзан лама эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулаха байһанаа элирхэйлээ.

ХҮДӨӨГЭЙ НААДАНУУДА АМЖАЛТА ТУЙЛАБА

Зунай хүдөөгэй республиканска спортын 8-дахи нааданууд байгша оной июлиин 7-8-най үдэрнүүдтэ Прибайкалийн аймагай Турунтаево һууринда боложо үнгэрбэ. Аяар холо Ахын аймагыг түлөөлһэн 10 хүнһөө бүридэһэн еуглуулагдамал команда мянгаад модо гаталжа эндэ хабаадахада, яһала һайн амжалта туйлаба. Буряад барилдаагаар 56-най килограммтан сооһоо Чингис Дондоков энэ наадануудай чемпион болоо. Барилдаашан Баяр Шорноев (72 кг) бүлэг соогоо 3-дахи һуурида, граната шгээлгээр Батор Болотов 2-дохи һуурида, һур харбагшад сооһоо Янжама Ошорова 2-дохи һуури эзэлжэ, командынгаа гэшүүдые баясуулаа. Нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн аймагай захиргаанай залуушуулай болон спортын хэрэгүүдэй талаар таһагыг даагша Виктор Саханов судлуулагдамал командые хүтэлбэрилөө.

РАДИОГҮЙ АЙЛ ДҮЛИЙ...

Республика соогоо боложо байһан һонинуудые аймагаймнай ажалшад радио шагнажа мэдэдэг юм. Зүгөөр дамжуулгын панар хэлэһэнэйшье үлүү. Энэ пухала хүдэлмэриие Түнхэнэй линейно-техническа участогай Ахын таһагай хүдэлмэрилэгшэд хэзээ эмхидхэжэ, аймагайнгаа ажалшадые мэдээсэлтэй болгохо юм?

ХУУЛИ БУСААР ХИЛЭ ДАБАГДАНА

Ахын аймаг Монгол оронтой, Тыва Республикатай нэгэ хилэтэй юм. Урдань хуули бусаар хилэ дабаха ушар дуудалгагүй бэлэй. Мүнөө хамаг юмэнэй доройтошоходо, нэгэ зарим хүдхэшүүл худгай хэжэ, ажамадархые оролдодог болонхой. Нёдондо фермернүүдэй нэгэ һүрэг адуун Монгол руу, байгша ондо 7 морин Тыва Республика руу туугдаһан байна. Мүн бүри һаяхан Тиисын аршаанда амаржа байһан 3 хүнэй морида һураг сууггүйгөөр үгы болошобо. Аймагай дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэд жылын харуулшадтай хамта мурдэлгын хүдэлмэри ябуулжа байна.

ХЭЛХЭЭ ХОЛБООНОЙ ТАНАЛДАХА УШАР ОЛОШОРОО

Байгша оной июль һара хура бороотой, сахилгаата аадараар элбэг байба. Энэл ушарһаа хэлхээ холбооной түхээр элгэнүүд хирэ-хирэ болоод эбдэржэ, аймагай зоние хэдэн үдэрэй туршада ямаршье холбоогүй байгаа. Энэл ушарһаа аймагаймнай одохон эмхи зургаанууд мүнгэтэй байбашье, аймагай банкын таһагай хүдэлөөгүй ушарһаа гүрэндэ оруулжа түлбэриг сагтань оруулаагүйһөө боложо, ехэ яа пени түлэхэ болонхой. Хэлхээ холбооной дамжуулгын орёо түхээр элгэнүүдые шэнэлэхэ талаар акционернэ «Электросвязь» бүлгэмэй хүтэлбэри дары хэмжээнүүдые абаха бэээ гээд найдагдана.

Далай ХУБИТУЕВ бэшэжэ абаба.

БАЛКАНСКИЕ «ДИВИДЕНДЫ»

Спору нет: последняя балканская война продемонстрировала, что американцы далеко продвинулись на пути к войнам будущего. Но дадут ли ее итоги основания полагать, что уже наступила новая эра в военном деле? Действительно ли воздушно-космическая мощь обладает абсолютным приоритетом по сравнению с другими родами войск? Ответа на эти и другие вопросы ищут

1121 боевых и транспортных самолетов, три авианосца, 6 ударных подводных лодок, два крейсера, 7 эсминцев, 13 фрегатов, 4 десантных корабля и наземная группировка в составе 16,6 тысячи человек в Македонии и 10 тысяч - в Албании.

Бомбежки в Югославии обошлись только одним Соединенным Штатам в 4 миллиарда долларов. По оценкам бюджетных экспертов американского конгресса,

котором страны НАТО, в первую очередь США, испытывали свои новые

Запуск "Томагавка" с палубы американского эсминца

разработки и ВТО. Война против Югославии была для наводцев учебой вооруженных сил в реальных боевых условиях.

Отлаживалось взаимодействие всех родов войск, систем управления, целеуказания и наведения. Кроме того, страны НАТО использовали ракеты и бомбы, срок хранения которых истек или заканчивался. Это и проверка их эффективности, и утилизация отслужившего оружия.

В качестве основных средств поражения применялось высокоточное оружие:

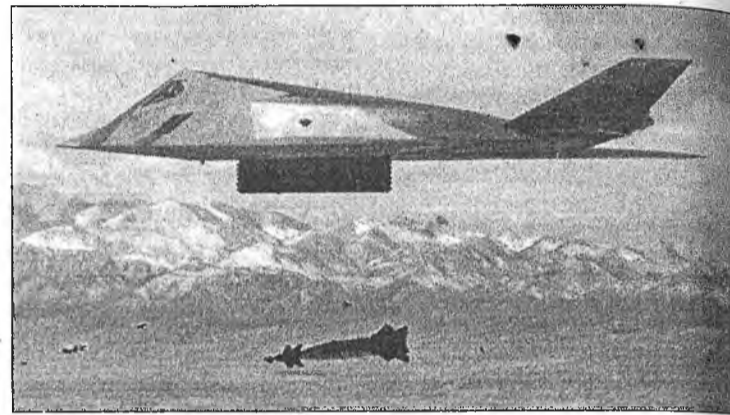
Агрессия НАТО против Югославии подвела своего рода итог полувековому развитию военной мысли после окончания Второй мировой войны. Главными вексами на этом пути были дискуссии о месте и роли авиации на войне, о возможности добиться победы только с помощью ударов с воздуха, о перспективах развития и внедрения высокоточного оружия (ВТО).

авиационные ракеты и управляемые авиабомбы (УАБ) с лазерными телевизионными системами наведения. Тем самым еще раз была подтверждена и продолжена тенденция всех послевоенных лет на увеличение роли ВТО. Их доля в оружейных арсеналах США возросла с 2 процентов во Вьетнаме и 8 процентов в Ираке до 35 процентов в Югославии.

«Война против Югославии завершена. Началась битва внутри Пентагона» - так резюмирует особенность

момента газета «Вашингтон пост». Американские ВВС и сухопутные силы уже схватились в борьбе за право «играть главную роль в будущих войнах». На кону многомиллиардные ассигнования на новые военные программы.

Окрыленные своей одержанной без участия сухопутной армии «победой над Милошевичем», ВВС надеются трансформировать ее в дополнительные ассигнования на боевые машины, способные быть невидимыми для радаров противника, ракеты точного

наведения и беспилотные разведывательные самолеты. Но и армейское командование, признавая, что воздушная операция НАТО заставила отступить Милошевича, не без злорадства указывает на то, что воздушные удары «не смогли установить и исход этнических албанцев».

На предприятиях военно-промышленного комплекса преобладают мажорные настроения. Там не без основания полагают, что война в Югославии может обернуться «дождем» в миллиарды долларов для специализирующихся на «умных» системах вооружений подрядчиков Пентагона.

Они рассчитывают не просто пополнить арсеналы ВТО, но и расширить их. По оценкам компании «Рейтисон», только на восполнение израсходованных на Балканах боеприпасов уйдет

не менее миллиарда долларов.

Весьма острая дискуссия в свете опыта войны против Югославии развернулась вокруг вопроса о целесообразности наращивания многомиллиардных программ строительства бомбардировщиков В-2. Еще до 1989 года, когда впервые появились эти «самолеты-невидимки», они подвергались критике специалистов с точки зрения их технической надежности и стоимости. Цена бомбардировщика действительно астрономическая - 2 миллиарда долларов за штуку!

Тем не менее Пентагон настаивает, чтобы в дополнение к уже построенным был закуплен еще 21 бомбардировщик. Своим требованием американское военное ведомство обосновывает тем, что самолет превосходно проявил себя во время воздушной войны против Югославии.

«Союзническая сила» в еще большей степени, чем предыдущие совместные операции, продемонстрировала абсолютное превосходство США над своими партнерами по НАТО.

Так, можно сказать, ставится точка в риторике о наступлении «нового мирового порядка», а «дивиденды мира» после окончания «холодной войны». Странам, озабоченным новым раскладом сил в мире и военно-техническим превосходством США и не только членам НАТО - ничего не остается, как похоронить несбыточную мечту о безоружном мире и с новой энергией включиться в новую гонку вооружений.

Пресс-конференцию проводит представитель НАТО Джейми Шеа

сейчас в генеральных штабах и конструкторских бюро военно-промышленных комплексов многих стран.

«Союзническая сила» - так официально именовалась эта война - задумывалась как бескровная операция по выведению из строя системы управления страной и армией. Предполагалось, что в считанные дни демонстрация сокрушительных возможностей наводского оружия сломит желание народа и режима сопротивляться.

На маленькую Югославию была обрушена мощь 19 самых развитых государств мира, их экономический потенциал превышает югославский в 676 раз. Руководство НАТО рассчитывало, что за три дня бомбардировок югославская армия будет уничтожена, а сама страна капитулирует на условиях, еще более жестких, чем те, что предлагались в Рамбуйе и Париже. С этой целью против нее были брошены

ежегодные затраты США на миротворческую операцию в Косово превысят эту сумму даже с учетом того, что президент Клинтон объявил об отказе платить за восстановление Сербии, пока у власти находится Милошевич. Всего же, полагают американские финансовые эксперты, война в Косово, включая послевоенное восстановление, обойдется не менее, чем в 40 миллиардов долларов. На какие же «дивиденды» от этих огромных «капиталовложений» рассчитывали организаторы «Союзнической силы»?

Главный из них - это, несомненно, возможность на протяжении всех 78 дней военных действий использовать Югославию в качестве гигантского полигона, на

виду того, что на США приходится 80 процентов мощных бомб с лазерной системой наведения, стратегических средств наблюдения и разведки, а также новейшей технологии.

Что будет с американо-российскими отношениями после Косово? Отвечая на этот им же самим поставленный вопрос, Перлмуттер пишет: воздушная война послужила поворотным моментом в изменившихся американо-российских отношениях, причем это никак не связано с российским броском в Приштину:

Если расширение НАТО вызвало озабоченность у российской элиты, то война в Косово встревожила весь русский народ, и прежде всего вооруженные силы. Все россияне воспринимают жесткие бомбардировки Косово как сценарий для будущих репрессий против них самих. Не надо быть великим стратегом, чтобы понять разочарование русского народа, которому в конце советского правления была обещана экономическая перестройка, которая так и не осуществилась, и чье положение с тех

пор еще больше ухудшилось. В этом смысле Косово стало злой вехой, которая будет определять американо-российские отношения в XXI веке.

Что можно сказать о Китае? Война в Косово нарушила равновесие сил в Восточноазиатско-Тихоокеанском регионе. Это взрыв «гуманитарных» бомб не прошло бесследно для китайского режима. Ни один американский эмиссар не смог убедить китайцев в том, что США случайно разбомбили их посольство в Белграде. Это воскресило в памяти 150 лет империализма, агрессии и экономического господства Запада. Несмотря на все заигрывания американских администраций - от Ричарда Никсона до Билла Клинтона - с китайцами, во главе Китая все еще стоят ленинцы. Проблемы Тибета и Тайваня имеют для них первоочередное значение. Это будет определять их отношения с США и ЕС.

Ужесточение позиций китайского руководства более опасно, чем русских, отмечает Амос Перлмуттер. Россия охвачена хаосом, Китай же -

нет. Россия бедна, Китай быстро осуществляет модернизацию. Российские товары не могут конкурировать на мировых рынках. Китайские же товары могут, о чем свидетельствует дефицит баланса американской торговли с Китаем, составляющий 50 миллиардов долларов. Китайцы - более умелые торговцы, и они уже проводят политику «разделяй и властвуй» в Восточной Азии в Тихоокеанском регионе.

Американские и европейские государственные деятели и дипломаты, которые не учли последствий «гуманитарной войны» в Косово, нарушили равновесие сил в Европе и Азии, в то время как новая НАТО продемонстрировала, что ее расширение и возрождение могут привести к серьезным нарушениям в международной системе в отличие от старой НАТО, которая играла стабилизирующую роль в конфликте между Востоком и Западом, пишет Перлмуттер.

Г.ШИШКИН.

«МИР ПОСЛЕ КОСОВО СТАЛ РАДИКАЛЬНО ИНЫМ»

Война в Косово радикально изменила природу и структуру посткоммунистической международной системы, пишет на страницах газеты «Вашингтон таймс» известный американский политолог и редактор авторитетного журнала «Джорнал оф стратиджик стадиэз» Амос Перлмуттер. Он предсказывает, что в будущем это повлечет за собой «отрицательную реакцию, вполне возможно, чреватую пагубными последствиями».

Война показала, говорится в статье, что, хотя в Косово не имеет большого стратегического значения, события там чреватые серьезными последствиями для международной системы. Начнем с Европы. Эта война продемонстрировала европейцам, что их стратегическая зависимость от США опасна и не приличествует Европейскому союзу. Руководители ЕС после создания экономического союза уже начали вести разговоры о следующей цели создания европейской военной структуры

На днях Центризбирком объявил официальную дату начала избирательной кампании в Государственную Думу — 19 августа. Мы обратились к руководителю аналитического центра Игорю Бунину, участвовавшему в предвыборной кампании Ельцина в 1996 г.

НИКАКИХ НЕОЖИДАННОСТЕЙ ВЫБОРЫ

НЕ ПРИНЕСУТ

Как ни крути, но грядущие Аумские выборы никаких сюрпризов типа ошарашивающей победы ЛДПР в 93-м году или 15 процентов голосов россиян за Лебедева в 96-ом не принесут. Свежих лиц, увы, будет немного. Начну с тех, кто точно пройдет в Государственную Думу по партийным спискам. Это, во-первых, КПРФ. По нашим последним данным, они сейчас могут рассчитывать на 20-25% голосов. При том, что еще полгода назад - в декабре - у них было всего 14%. Однако мы прогнозируем, что по одномандатным округам они проведут в этот раз гораздо меньше своих людей - в некоторых округах их вышибут правые и правоцентристы.

Что получим на выходе? От 30 до 35 процентов мест в Думе останутся у «красных». Если же Ельцин вынесет из Мавзолея Ленина, а потом попытается запретить КПРФ (что юридически невозможно), вот тогда коммунисты получат больше. Это закон: превращение КПРФ в жертву только дает им лишние голоса.

На второе место претендуют две партии - «Отечество» Лужкова и «Яблоко». Сейчас за Явлинского готовы проголосовать 12-14 процентов. Но не надо обольщаться. С «Яблоком» всегда происходит один и тот же казус: им симпатизируют многие, а реально голосуют 7-8 процентов. Это их электорат, и дополнительных голосов им взять неоткуда. Увы, главная проблема «Яблока» связана с... их лидером Явлинским. Он непроходная фигура на пост президента. В любом случае голосование за Явлинского - протестное.

Основная сила «Отечества» в том, что его, напротив, возглавляет потенциальный кандидат на пост Президента России. Плюс к этому у

«Отечества» уже складывается имидж «партии власти» взамен НДР. А в России всегда есть 10 процентов избирателей, голосующих за партию власти. Если же «Отечество» успешно выступит на парламентских выборах и займет второе место - после КПРФ - по количеству

Даже миллион долларов не даст кандидату стопроцентных гарантий

голосов, то берусь утверждать: Лужков станет Президентом России.

Совершенно точно в Думу проходит Жириновский - на почве определенного количества россиян. В нашей стране всегда есть слой людей, голосующих за «крутого». Он, конечно, большую часть своего электората за последние годы растерял, но все же 5-процентный барьер преодолет.

Получается, в Госдуме опять будут сидеть только четыре партии - «Отечество» лишь заменит НДР...

Есть такой закон: если в выборах участвуют 40 партий, то проходят в итоге лишь 4. Если число участников сократится, скажем, до 13-15, в парламент пройдут 7-8 партий. Но пока наблюдается размножение партий-гномов, а потому, видимо, повторится результат 1995 года.

Теперь попробуем прикинуть, кто еще имеет шанс попасть в Госдуму. Лебедь и его Народно-республиканская партия: в 1996 году за генерала проголосовало 15 процентов россиян. Большинство из этого электората он уже растерял, и все же... Небольшой шанс преодолет 5-процентный барьер имеет и «Движение в поддержку армии» Макашова и Илюхина. Известно, что примерно четверть

электората КПРФ симпатизирует националистическим идеям. Это электорат ДПА. Но при этом должны сложиться подпольно-гармоничные отношения у ДПА с КПРФ - без их денег и их активистов на местах Макашов ничего сделать не сможет. Что касается демократов, то «Правое дело» прочно сидит на 1-2 процентах.

Теперь о перспективе центристских партий. В лучшем положении пока находится «Наш дом - Россия». У них 3% по соцопросам плюс около 2% - так называемый «второй электорат». То есть в пределах 5% они набирают. Но им необходимо соблазнить ряд условий, главное - у НДР должны остаться два нынешних лидера - и Черномырдин, и Рыжков, потому что у каждого из них свои «поклонники».

«Вся Россия» - это пока чисто региональная партия без центрального списка. И в этом их главная слабость - ведь избиратель реагирует прежде всего на имена в центральном списке. Правда, есть предложение, что список возглавит сам Примаков. И тогда при удачной стратегии они могут набрать 15 - 17%.

Что касается Кириенко, то у него сейчас 3-4%.

А в какую сумму оценивается нынешний депутатский мандат?

От 250 тысяч до 1 млн. долларов - в зависимости от статуса кандидата, его потенциала.

Но при этом никаких стопроцентных гарантий я лично не даю. Хотя бывали случаи, когда при умелой технологии рейтинг кандидата возрастал с 6 до 60%.

Игорь БУНИН, президент Центра политических технологий.

Беседу вели О. ГЕРАСИМЕНКО, В. УСТИЖАНИН.

НОВОСТИ

АСКАР АКАЕВ О ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Агентство Рейтер сообщает, что за два последних года в Киргизии раскрыто 5650 преступлений экономического характера.

К ответственности привлечены 1700 чиновников. Ущерб, нанесенный народному хозяйству, исчисляется суммой в 800 миллионов сом (19 миллионов долларов), не считая потерь, понесенных бюджетом в результате неуплаты налогов и таможенных сборов. Президент Киргизии А.Акаев считает, что «теневая экономика» составляет в настоящее время 10-12 процентов ВВП страны, а по некоторым подсчетам, даже 25-26 процентов.

ПРЕТЕНДУЮТ УЖЕ ВОСЕМЬ КАНДИДАТОВ

Украинский Центризбирком зарегистрировал еще двух кандидатов в президенты.

Ими стали лидер Руха Юрий Костенко и глава Прогрессивной соцпартии Наталья Витренко. Таким образом, политиков, готовых сразиться за высший государственный пост, стало восемь.

Лина СОКОЛОВСКАЯ, Киев.

ПОЯВИТСЯ ЛИ НОВОЕ ГОСУДАРСТВО?

Договор об объединении Белоруссии и России может быть подписан уже в сентябре.

Тем не менее, по словам белорусского президента, Россия и Белоруссия не нашли до сих пор общего языка по вопросу о том, каким должно быть новое государственное образование. Белоруссию не устраивает «мягкий» российский вариант, где, в частности, не предусмотрен пост единого главы государства, Россия же, в свою очередь, не поддерживает идею «общего» президента. Белорусский лидер заявил, что если в окончательном варианте объединительного договора не будет больших изменений по сравнению с уже подписанными ранее интеграционными документами, то стоит хорошо подумать, нужен ли вообще такой шаг.

Светлана КАРПЕКОВА, Минск.

ПОЧЕМ КВАРТИРКА?

Президент РФ подписал закон, по которому мы с вами будем больше платить за нашу собственность

В июне Государственная Дума приняла изменения и дополнения в Федеральный закон «О налогах на имущество физических лиц». Они были одобрены Советом Федерации, и вот на днях их утвердил президент. Напрасно вспоились, услышав о новом документе, пенсионеры и другие малоимущие, имеющие приусадебные и дачные участки. Обновленный закон ничего не изменил в отношении налога на землю. Зато он внес существенные поправки в ставки налогов на приватизированные и купленные квартиры, а также частные дачи, дома и другие строения.

Законодательное новшество, которое вступит в силу с января будущего года, прежде всего затронет интересы среднесобеспеченных и зажиточных россиян. Человек, который занимает комнату в коммуналке, хотя бы даже в центре Москвы, либо живет в старом доме, вряд ли почувствует разницу. Другое дело - хозяин большой и престижной квартиры, оцениваемой бюро технической инвентаризации, скажем, в 980 тысяч рублей. При ставке в полпроцента годовой налог составит 49000 рублей - мало не покажется. В результате бесплатной приватизации владельцами больших и дорогих квартир и домов оказались порой весьма небогатые люди. Они, конечно, поставлены перед нелегким выбором. Или пускать квартирантов, или, сдав всю квартиру внаем, снять более скромную. Или продать свое жилье и приобрести что-то более посильное. Владельцы загородных особняков, в первую очередь подмосковных, будут, конечно, несприятно удивлены, когда им предъявят счет, к примеру, на 122 тысячи рублей. Столько надо будет уплатить по итогам года хозяину виллы стоимостью в 100 тысяч долларов или 2 450 000 рублей.

Все это может привести, как считают специалисты, к дальнейшему падению цен на дачи и квартиры.

ВАНДАЛИЗМ В РОССИИ

За последнее время все больше кладбищ России становятся объектами разгромных нападений. Вандализм не только разбивают памятники, ломают ограды, но и устраивают взрывы на территории кладбищ. Всего с начала этого года произошло более 30 случаев осквернения могил и памятников.

В подмосковном Жуковском безголовы остался бюст летчика-испытателя Комарова. На Богословском кладбище Санкт-Петербурга были осквернены 24 надгробия, в том числе могилы Виктора Цоя и двух Героев Советского Союза. Во Владивостоке разрушен памятник Осипу Мандельштаму. В городе Березовском Свердловской области был взорван памятник Ленину. В июле этого года на Южном кладбище города Томска неизвестные отвинтили 192 латунные таблички с могил воинов, скончавшихся в госпиталях города в годы Великой Отечественной войны.

...На тихом подмосковном кладбище совершен невероятный по своему цинизму акт вандализма. В ночь с 27 на 28 июля на кладбище в Рублевке неизвестные устроили грандиозный по своим масштабам акт вандализма. Изорудовано семьдесят памятников, поломаны 12 крестов, более восьмидесяти могил осквернены. Очевидно, ночью преступники перелезли через хлипкую ограду кладбища и - поскольку сторожей здесь никогда не было - принялись беспрепятственно крушить памятники.

Бечером 28 июля милиционерами уже были задержаны двое подозреваемых в совершении этого гнусного преступления. 18-летний П.Лысов и 19-летний Б.Симонов, - местные, рублевские мальчишки. Оба подозреваемых - православного вероисповедания, часто посещали церковь.

Благодаря Симонов признался, что он участвовал в поджоге часовни Беликомученицы княгини Елизаветы, расположенной на территории этого же кладбища. Тогда Кунцевской прокуратурой было возбуждено уголовное дело, но преступников не нашли. На месте часовни сейчас - огромная куча песка...

При обыске дома у одного из подозреваемых - Симонова нашли листовку РНЕ. Свою причастность к фашистской организации он не отрицает, но не подтверждает. Милиция пока рассматривает три варианта: причастность к сатанистской секте или фашистской группировке и хулиганство в состоянии алкогольного опьянения. Но статья, по которой им будет предъявлено обвинение, уже ясна: вандализм.

Виктория АВЕРБУХ.

ПЕКИН ПРИКАЗАЛ АРЕСТОВАТЬ ОСНОВАТЕЛЯ СЕКТЫ «ФАЛУНЬ»

Спор между Пекином и Вашингтоном по поводу основателя секты «Фалунь гун», эмигрировавшего в США, обостряется. Китай выдал ордер на арест Ли Хунчжи и послал через Интерпол просьбу американским властям о экстрадиции.

Несли сам Ли Хунчжи не поддается, то члены секты из числа граждан КНР

находятся в его власти. По сообщением из Пекина, за последние 10 дней полиция задержала около 5000 человек. Уничтожено 1,5 миллиона книг и видеокассет, распространенных обществом «Фалунь гун». Ли обвиняют в пропаганде «суеверий и фальшивых теорий», которые пагубно влияют на население. 743 человека, поверивших проповедям, погибли.

Но кто же он, мастер боевых искусств

Ли, к которому приверженцы относятся как к живому богу? Он доказывает, что является воплощением Шакьямуни, основателя буддизма. Он начал осваивать «цигун» - приемы высвобождения внутренней энергии с помощью физических упражнений и медитации с четырех лет. У мальчика были учителя, которые и убедили его создать общество «Фалунь гун». Этому обществу, указали наставники, суждено изменить мир.

И у нас в стране много поклонников китайских боевых искусств и комплекса «цигун».

Что касается западных китаеведов, то они больше склонны рассматривать гонения на секту в политическом ключе. Ведь созданное Ли общество могло организовывать встречи, митинги протеста, бросая тем самым вызов существующей системе.

Владимир СКОСЫРЕВ.

(По материалам центральных изданий)

БУЯНТАЙ ХЭРЭГЫНЬ БҮГЭДЫН ДЭМЖЭЛГЭТЭЙЛ

Зураглал

ХҮРЬНЭТЭ энэ дэлхий дээрэ хүмүүни бэе оложо түрэн хүн бүхэнэй хуби заяан юрэнхыгөөрөө адли шэнгээр үзэгдэбэшье, гарай хээдэл дабташагүйгөөрөө илгараадыдаг. Ушар иимэһээ хүн бүхэн өөрынгөө хуби заяае ухаан бодолойноо хабаар түхээржэ, нарата энэ дэлхий дээрэ зол жаргалаа олохые эрмэлзэдэг юм бээ.

Хэжэнгын аймагай Могсохон тосхой ветерануудай эмхин түрүүлэгшэ Намжал-Доржо Жанаевич Жамьяновай олоной түлөө оролдоһон үүсхэлтэ ажал хэрэгүүд республика соогоо мэдэжэ болонхой. Энэ зураглал соогоо Намжал-Доржо Жанаевичай гаталан зам тухай хөөрэхэһөө гадна, үтэлэхэ наһанайнгаа үнсэгтэ ядуу байдалда ороһон ажалай ветерануудта туһа хүргэхэ талаар эмхидхэдэг дэмбэрэлтэй ажалынь харуулаха зорилго табигдаба.

Намжал-Доржо 1930 ондо Хэжэнгын аймагай Тураасгай нотагта малша айлай бүлэдэ түрөө бэлэй. Эхэ, эсэгэн хүбүүгээ угайнгаа заншалаар хара баһаһаан ажалада дүршүүлэн, сондо туһалха сэнэгтэйгээр хүмүүжүүлһэн бэлэй. Түрэлхидэйнь энэ заабари хүбүүнэй саашанхи хуби заяандаа ехэ туһатай байһан гээд онсолхоор байдаг. Хүбүүнэй эхин шатын хургуули дүүргэдэ байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дай энхилээ бэлэй. Хамтын ажалай гол хүсэн - эршүүлэй олоороо дайнда мордоходо, үбгэдэ, хүгшэдэ, бэрээдүүдэ, хамараа хатаагүй хүбүүдэ, басагад хамтын ажалые халан абаа бэлэй.

Дайнай хатуу шэрүүн жэлүүдтэ арбаа һая шахаһан хүбүүнэй колхоздо хээгүй ажалынь гэжэ үгы юм. Мори манахаһаа эхилээд, газар хахалжа, тарья боохо, үбһэ сабшаха гэжэ мэтэ ажалнууд тоогүй юм ааб даа. Намжал-Доржо ямаршые хүдэлмэригдэ ябахандаа, тэрэнээ мэхэ гохогүйгөөр һайнаар бүтээхые оролдодог ороо.

нотагайнгаа наһажаал хүнүүдтэ ехэ магтууддаг байһан юм. Агуу Илалтын гэрэлтэ үдэрые бүри гүлмэр наһандаа шэрээлсэнэн Намжал-Доржын үбсүүндэ «1941-1945 онуудта шэн габыята ажалай түлөө» медаль ялараа бэлэй. Хүдэлмэригдэ бүхэригөөрөө хүнэй хойно ортосогүй 17-той Намжал-Доржо олон сооһоо шэлэгдэн, трактористын курсда хурахыень Элхи эльгээгдээ һэн. Намжал-Доржо трактористын мэргэжэлтэй болоод, колхоздоо, удаань совхоздоо 50-тай болотороо булад хүлэг эрхимээр жолоодожо, ажахынгаа хүгжэлтэдэ горитойхон хубитые оруулан хүнүүдэй нэгэн гэхэдэ алдуу болохогүй юм. Оролдосо үүсхэлтэ ажалайнгаа түлөө ажахын түрүү механизатор «Шэнэ боро газар ашаглаһанай түлөө» медалар, Москвагай ВДНХ ошохо путёвкооршые шагнагдаһан байха. Намжал-Доржо Жанаевич эршэ түгэс 50 наһандаа нюдэнэй хараагай шалтгаанаар 1-дэхи бүлэгтэй инвалид болоо һэн. Хабаты ханаһаа ханилан Цырма Санжиевна нүхэртээ 9 хүбүү, басага хүмүүжүүлжэ, «гарын ганзагада, хүлынь дүрөөдэ» хүргэхын тула Могсохонийнгоо дунда хургуулида хуралсаһай мастераар хүдэлмэрилхэ баатай болоо. Ажахын бэрхэ механизаторнуудай нэгэн Намжал-Доржо Жанаевич үлбэр болооб гээд гэртээ һуунгүй, дороһоо ургажа ябаа залуу үетэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлжэ хэрэгтэшые өөрынгөө хубитые оруулан габыятай.

Хүнэй ядарал зоболонгые мэдэрхэ эльгэ нимгэтэй, урагша урид наһатай, нэгтэ зорингоо бэлүүлээгүйдөө һанаагаа амардаггүй үсэд нэтрүүнэй һайн мэдэхэ нотагаархидын Намжал-Доржо Жанаевиче шэнээр байгуулагдаһан ветерануудай эмхин түрүүлэгшээр нэгэн дуугаар һунгаһан юм. Ухибүүн наһанһаа улад зоной байдалые һайн мэдэхэ Намжал-Доржо Жанаевич ветерануудай бодото байдалда туһалха талаар

түрүүшынгээ үдэрһөө эмхидхэлэй горитой ажал эдэбхитэйгээр ябуулжа, богонихон үедэ олоной магтаалда хүртэжэ эхилээ юм. Бүхы наһаа хамтын ажалда сүм зориулан ажалай ветерануудай байдал үдэр хоногой ходорон үнгэрхэ бүри доройтоно. Наһатай зоной ажаһуудалда туһалха зорилготойгоор байгуулагдаһан ветерануудай эмхи дэмбэрэлтэй энэ хэрэгые аймагайнгаа бэшэ тосхонуудһаа эдэбхи үүсхэлтэйгээр ябуулжа эхилһэн бэлэй.

Мүнөө Могсохоной энэ эмхин гэнүүдэй тоо 120-до хүрэнхэй. Ветерануудай эмхи хамтынгаа суглаан дээрэ банкад өөрын мэдэлэй тусхай счэт нээхэ гэжэ нэгэн дуугаар баталаад, пенсионер бүхэн һара бүри 20-20 түхэриг оруулдаг болоо һэн. Пенсионерүүдһээ ороһон мүнүнэй гаргышые наринаар шалгажа, суглаан дээрэ тоосожо байха гээд хэлсэһэн юм. Нотагай эдэбхитэй хүнүүдэй нэгэн Балдан-Доржо Дондокович шалгалтын комиссин түрүүлэгшээр, харин ветерануудай эмхин түрүүлэгшын орлолшоор Худанай дунда хургуулын директор, хорёод жэлэй туршада амжалтатыйгаар хүдэлмэрилһэн, тосхойнгоо хэдэн үе үхибүүдэй хүндэтэй багша Юрий Жамбалович Гомбөөв һунгагдаа бэлэй. Ажалай ветеран Чимитма Цыденовна эмхин бухгалтераар хүдэлмэрилжэ.

Ороо сагай бэрхэшээнүүдые хамтааран дабажа, бэе бээ дүнгэлсэн ажаһууаһаа дэмбэрэлтэй хэрэг энэ дэлхий дээрэ үгы гээд тэдэнэр тоолодог байха юм. Нотагайнгаа наһатайшуудда туһалха хүдэлмэреэ түрүүшынгөө үдэрһөө эрид шууд эмхидхэжэ шадаһан габыятай. Эмхин дэргэдэ байгуулагдаһан соведэй гэнүүд хирэ-хирэ болоод суглархадаа, хэндэ, ямар туһаламжа үзүүлжэ тухайгаа хэлсэхэһээ гадна, жасын гэнүүн бүхэндэ гурил абаха, түлээ залла буулгаха гэхэ мэтэ асуудалануудые зүбшөөд, тэдэнээ бодотоор бэлүүлжэ байдаг болонхой. Энэ ороо сага наһатай зоной байдалые нэгэ баганааршые хүнгэдхэхэ талаар нилээд дүршэһэн могосохой-хидой дүршэл республикын олохон нотагуудта хэрэглэгдэдэг болонхой. Ямар нэгэн һайндэрэй хүндэлээдэ ветерануудай совет сайлаалга эмхидхэхэһээ гадна, хүн бүхэндэнь гарай бэлэгүүдые барюулжа урмашууддаг гуримтай. Аргаамжийн эм домуудта дүн хамта 11429 түхэриг энэ жасаһаа үгтэһэн юм. Ветерануудай совет наһа бараһан гэнүүдые хүдөөлүүлгэдэ 4500 түхэриг гаргашаһан байна. 1996 онһоо эм дом абагдаа 18684 түхэриг бүхыдөө гаргашалагдаа гээд хэлэхэ шуһала.

ХЭСҮҮ САГАЙ хэмжээе нэгэ хүнгэдхэхэ талаар эндэ горитой ажал хэгдэнэ. Жасада ороһон мүнүнээ арьбадхаха талаар Намжал-Доржо Жанаевич, эдэбхитэй ажал ябуулаараа илгардаг. Хизаарлагдамал хариуцаһагатай «Могсохон» нүхэсэлэй хүтэлбэригэй хөлсөжэ, пенсионерүүдтэ туһа үзүүлжэ талаар нилээд ажал ябуулаһаа гадна, республикын Президент Леонид Потаповта жасынгаа хүрэгээр орожо, 10 мянган түхэриг мүнүгтэй болоһон байха юм.

Намжал-Доржо Жанаевичтай зунай эхиндэ уулзажа, ажал хэрэгүүдэрын һонирхоходонни, ажалай ветеран иигэжэ хэлээ һэн: - Республикын ой модоной

ажахын министртэ орожо, барилгын һайн модотой газар эрибэб. Модо отолхо, шэрэгэ оньһон машина тухай нүхэсэлэйнгөө хүтэлбэригэй хэлсэнхэйбди. Ветерануудайнгаа байра байдалые заһабарилгаа хэрэгтэйнь өөһэдтөө үлөөгөө, үлүү гараашынь мүнэн болхо зорилготой ерээд ябанаб. Хэрэгтэ бүтэхэ болонхой, - гээд энэбхи хөөрөө һэн.

Эдэбхи үүсхэлтэй ажалай ветеран Цырма нүхэртээ 9 хүбүү басага ехэ болгожо, ажабайдалынь үргэн замгай гарганхай, Цыбик, Жамбал-Доржо, Жэбэзма, Байсхалан, Баян, Баяр үхибүүдэнь Могсохондоо ажаһууна, булта айа болонхой. Рэгэмань Москвада Бата Сэлмэг хоёрын Улаан-Үдэ ажаһууна. Олоной хэрэгтэ оролдосотойгоор ородог Намжал-Доржо Жанаевичай 4-дэхи хүбүүн Байсхалан «Могсохон» нүхэсэлэй түрүүлэгшээр амжалтатыйгаар хүдэлмэрилжэ ябана. Ажал хэрэгтээ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө Байсхалада Буряад Республикын Президентын Зарлигаар «Буряад Республикын Агропромышленна комплексын габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ һаяхан олгодобо.

Наһатай зоной ажабайдалые хүнгэдхэхэ хэрэгтэ амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө Намжал-Доржо Жанаевич Россия Федерацин Ветерануудай түбэй соведэй Хүндэлээлэй тэмдэгээр шагнагдаа, Буряад Республикын Президентһээ гарай часы бэлэг абаһан байна.

Олоной түлөө эхилһэн хэрэгтэ ходоодо оройжо, хүбүү басагад айнгаа, бэри хурьдэйнгөө, гэрээр дүүрэн аша зээнэрэйнгээ аятай дулаан дүхэриг соо үни удаан жэлүүдэ соо хүнгэн дорюун ажана жаргажа һуугты даа гээд үнэр бүлэн эсэгэ Могсохон тосхойной ветерануудай эмхин түрүүлэгшэ Намжал-Доржо Жанаевиче, наһанайнь нүхэр Цырма Санжиевнада хүсэе Далай ХУБИТУЕВ.

«Сагаан үбгэн-99» гэнэн конкурсно

УРМАТАЙ БЭРХЭ УДАМАРША

Даруу түбшэн абари зангай, хүн бүхэндэ али болохоор туһалха гэжэ ябадаг Ринчин Лобанович Бандеевые Захааминай улад зон һайн мэдэхэ, таниха байха. Энэ хүмүй наһанайнгаа хуби заяан соо нилээд юумэ үзэһэн, хараһан гээшэ. Эсэгэн Лобан гэжэ нэрэ алдартай байһан Борто нотагай эрхэтэн, комсомолой гэнүүн байгаа. Тэрэ Мэлэ-Бортын сомоной секретаряар хүдэлжэ байхадаа, «совет хуулида харша үймөө ябуула» гэнэн хардалгада ороод, 1931 оной ноябрь һарада туулганда ябуулагдажа, һөөргөө бусажа ерэхэ хубигүй байшоо. Тиймэһээ хадамай Долгор Ринчин хүбүүнтээ өөрынгөө нотаг Санагада бусаха баатай болоо һэн. Ринчинэй эжы «Коминтерн» колхоздоо хүдэлһөөр ябатараа, гэнтэ хүндөөр үбшэлжэ, 1942 ондо хээрынгээ гэртэ хэтэ мүнхэдөө арилшоо бэлэй. Тийгэжэ үншэн үлһэн Ринчин хүбүүн эжынгээ дүү Дарима нагацдаа байха болоо.

Тэрэ нотагайнгаа багашуул соо хүдэржэһөөр ябатараа, хургуулиа дүүргэжэ, колхозийнгоо энэ тэрэ ажада хабаадалсажа, ажалайнгаа намтар эхилһэн юм. Совет Армин уялгата албанда ябажа ерэмсээрээ, Ринчин Бандеев

КПСС-эй райкомой дэргэдэ пропагандистаар хүдэлжэ байтараа, комсомолой райкомой 1-дэхи секретаряар ажаллаа. 1956 ондо Эрхүүгэй дээдэ партийна хургуулида эльгээгдэбэ. Тэрэнээ амжалтатыйгаар дүүргэжэ гараад, Санагын, «Коммунизм» колхозой парткомой секретаряар зууршалагдаба.

Ринчин Лобанович Эжааминдаа «Октябриин 40 жэлэй» нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр томилогдобо. Тус колхоз бусадтаа орходоо экономикын талаар һулашаг, аймаг дотороо яһала гээгдэнги ажахынуудай нэгэн байһан юм. Түрүүлэгшэ пэн түрүүн мяхалиг үүлэрэй эбэртэ бодо малай тоо толгой олошоруулаха гэнэн түсэб табиад, тэрэнээ бэлүүлжэ эхилээ бшуу. Бага болзор соо тус колхозые урагшань түлхижэ гаргаһан тухайнь мүнөөшые хуушанай ноёд хэлсэдэг байха.

1968 оной намар «Октябриин 40 жэлэй» нэрэмжэтэ болон «Родина» гэнэн хоёр колхоз нэгэдхэгдээд, «Баян-Гол» гэнэн шэнэ совхоз байгуулагдаа һэн. Түрүүшын директор хэн болооб гэхэдэ, үнөөхил оролдосо ехэтэй, дүршэлтэй болоһон Ринчин Лобановичтай энэ харюусалгатай хүдэлмэригдэ табигдаба.

КПСС-эй XXIV съезд үнгэртэгдэжэ, совхоз 1971-74 онуудта нилээд ехэ

амжалтануудые туйлажа гараа һэн. Адууһа малайнгаа тоо толгой эрид олошоруулаа, ашаг шэмэнь аргагүй дээшэлээ. Наймадахи 5 жэлэй түрүүшын 4 жэлэйхитэй жэлэхэдэ, тэрэ жэлүүдтэ тус совхоз мяха тушаалгаяа хоёр дахин ехэ болгоо.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлээлэй социалист мурьсөөндэ тус совхозой ажалшад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, эрхим дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө «СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхоз» гэнэн хүндэтэ нэрээр нэрлүүлэгдэ һэн. Энэл үедэ Ринчин Лобанович Бурядай АССР-эй Верховноу Советэй депутатаар һунгагдаа. Саашанхи намтартайнь танилсаһадаа, энэ хүн 1976 ондо

аймагай хүдөө ажахын управлениин даргаар томилогдоһон байна. 1980 онһоо хойшо Нуртын малай комплексын, Дүтлүүрэй совхозой директорээр, аймагай захиргаанай профсоюзай түрүүлэгшээр хүдэлмэрилөө.

Ринчин Лобанович наһанайнгаа амаралтада гараад, 1991 онһоо эхилжэ, аймагай дайнай ба ажалай ветерануудай соведэй түрүүлэгшын орлолшоор хүдэлжэ байна. Гурбан басагадаа «гарын ганзагада, хүлынь дүрөөдэ» хүргэһөөр үнигэй. Ехэ Светлана басаганынь Улаан-Үдэн 3-дахы лицейд психологоор, одохон Юлия Закаменск хотын 5-дахы хургуулида буряад хэлэний багшаар ажаллана. Дунда басаган Александра Барнаул хотодо медицинскэй институт дүүргээд, Улаан-Үдэдэ гинекологоор хүдэлжэ байна. Таабайгаараа омогорхохо гурбан зээ хүбүүд, нэгэ зээ басаган бии. Хоёр зээпийнь Евгений ба Лилия Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ университетэй оюутад. Харин Ринчин Лобановичай хани нүхэр Лидия Иннокентьевна 23 жэлэй хугасаа соо багшаар ажаллаад, Захааминда аймагай редакцияда үни удаан корректорээр хүдэлжэ байһанаа наһанайнгаа амаралтада гараһан юм.

Р.А.Бандеев Октябриин Революциин, Хүндэлээлэй Тэмдэг,

Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Агуухэ дайнай хоёрдохи шатынь ордонуудаар, «В.И. Ленин» түрһөөр 100 жэлэй ойн баярай, «Ажалай ветеран», «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайшалхы болон Илалтын ойн баярай» медалнуудаар, Хүндэлээлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна. Ринчин Лобанович Совет засагай үеын һүүлшын арба гаран жэлүүдтэ КПСС-эй обкомой шалгалтын комиссин гэнүүнээр, Захааминай райкомой бюорогой аймагай Советэй депутатаар нэгтэ бэшэ һунгагдажа ябаа.

Ингэжэ Захааминда эрхим хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн ябаһан Ринчин Лобанович Бандеевэй далан наһанайнгаа дабаанда хүрэхэдэнь, Буряад Республикын Президентын Зарлигаар Хүндэлээлэй грамотаар шагнабад. Мүн бидэ Захаамин нотагайнь танилнуудайнь, нүхэдэйн, илангаа СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ КДХ-гай ажалшадтай ба Мэлин захиргаанай, нотагай ажаһуушадтай гүһөө хүндэтэ Ринчин Лобановичаа 70 жэлэйн ойгоор дашарамдуулан амаршалаад, олон жэлүүдэ соо бурхантай, буянтай ажаһууһан даа гэжэ юрөөнэбди.

В.ДАНЖАЛОВ

АЛТААР САСАРЬАН САГААН ШУЛУУН

Нэгэтэ Түхэн дайдын түб болохо Түхэн тосхондо ошожо, хасагуудай толгойлогшо атаманда бараалхан байха. Ушар юуб гэхэдэ, олонхи Хойморой буряадууды хашажа, газар дайдаараа зоргоороо ябахаяа болинон байгаа хаш. Түхэнэй монополхоо архи абахаяа хэдэн буряадууд эмээл морёор

Буряад ороноймнай суута хүнүүд

УЛЬГЭРШЭ ОРШИХО УБГЭН

«Угытэй хүн ультэршэ, үншэн хүн дууша» гэхэн оньон үгэ зүб байжа болоо. Булгадай Сагаганы Оршихо угытэй бүлэгдэ түрэн, үнэхөөрөө, дууша, газар гэхэхэ малгүй, малгай табигал, манайхи гээд лэ ябадаг, ори

ганса хүн бэлэй. Эхэ, эсэгэн бага нарайдань наһа бараһан юм. Оршихо гэжэ ара нэрэ болоно. Ёһото нэрэтэй байгаа юм бээ, үншэн хүбүүндэ хэн ехээр ханагаа зобобо гэшэб?

ХАТУУ ШЭРҮҮНИИЕ ҮЗЭХЭН, ХАЛУУН ТҮМЭР ДОЛЁОН

Бүхы үйлэ хэрэгүүд сагаингаа байдалһаа дулдыдадаг гэшэ ааб даа. Энэ үбгэн тон һонирхоомоор, олон тэдэ юумэ мэдэдэг, түргэн хурса бодолтой, гайхамаар үбгэжөөл хэн. «Үзэхэн, хараһан ба дуулаһан гурбанаа мартадаггүй, сээжэдэ хаагаад ябаха зуураа нотагаархидтаа, өөрөө зохёогоод, уран гоёр хөөржэ үгэдэг ёһон» гээд нотагай үбгэжөөлүүд мүнхэ дурасхаал болгон хөөрэлдэдэг хэн ха.

Миний мэдэхээр, энэ үбгэжөөл үндэр наһатай болошые наа, тулга тулажа, хоёр ээмээ хэлбэлзүүлэнгүй, яб байса гэхшэлэн, нэгэ бага урагшаа бүхэтэр болоһон үбгэн ябагша хэн. Хүнүүдээр уулаа наа, томо толгойһон хасабша малгайгаа абажа, зүүн гартаа баряад, нюсэгэн малаан тархьяа, абар-табар хахалаа эльбэн, баруун гараараа европын ёһо маяг гарган, мэндэшэлдэг заншалтай бэлэй. Энэ мэндэшэлгыё олонхи нотагай үбгэд дурал гутан, гоошолох зуураа: «Энэ Булгадай Садаганы «самоход» олон жэлэй туршада зайгуулгажа ябахыдаа, олоһон зөөринь энэл даа!» - гэлсэдэг байгаа.

Оршихо үбгэн залуу наһандаа баяшуулай хүлэншэ ябажа, хатуу шэрүүниие үзэжэ, халуун түмэр долёо гэхэдэ, айхагүй, нотагай хүйхэр хүбүүн ойно. Юумэ бүгэдэдэ һонирхон, удхыень ойлгохо гэхэн наһалтай, үхибүүдэй наадан болон, үбгэжөөлүүдые үгэ зугаагаараа хашараан, хамар доро хажархай аман байна гэжэ шашан шалин, шоо үзүүлэн ябагша бэлэй.

Нотаг бүхэндэ ультэршэ хүнүүд биил хэн. Үхибүүд ультэршэний үргэн доро оронхой, ехэл шунашаран, үгэ бүхэниень ойлгохо, хадуужа абаха наһалтайгаар, хөөрэхэ, түрээхэ аяг аашыень адаглан абадаг хэн. Сүлөөтэй сагтаа дуулаһанаа өөртөө дабтан хөөрөжэ, хүни үдэрэй сагыё үнгэжэдэг байһан ха. Түрүүшын дуулаһан томо ультэршүүд гэхэл: «Иринчин хаан», «Абай Гэсэр хаанай» олонхи халаануудыё, өөрөө зохёһон «Ангууша Аржа үбгэн» г.м. болоно.

Энэ үбгэн гуша хүрээжэ ябахыдаа зайгуулган, Алайр худар хүрэнһэн намтартай. Нотагай баян Ербын Сүхындэ (Ербановта) долоон жэл хүлэншөөр хүдэлөө. Эндэ тал-мүл ород хэлэндэ хураһан, тиихэ зуураа эндэхи мэдэжэ ультэршэдэй «Гэсэр хаан» тухай ультэр түрээхыё тон һонирхон, юһэн халаа дууһан шагнаһан юм. Ультэр түрээхэ арга шадал олдогдоо хэн. Тэндэхи нэгэ наһанай нотагай хүбүүнтэй хамта газарай зах болохо Алас-Дурнын уһан далайн пароходстын компанида абгажа, ашаа шэрэгшээр дүрбэн жэл шахуу хүдэлбэ.

Хожомоо нотагаа бусажа ербэ, Ород хэлэндэ яһала һайн хураһан хэбэртэй. «Ород газарта хонолго олохо болоо байна» гэлдэн, омогорхоһон янзаар үбгэд хөөрэлдэгшэ бэлэй.

ошобо юм. Теэд һогтуу хасагууд тэдэниие һүрдөөн айлгажа, мүнгыень булта булян абаад, моридойнь эмээл хуулажа хаяад, нула табигархёо. Тэдэнэр эмээлэе шоргандаа үргэлөөд, ябагаар бусаа ха.

Оршихо үбгэнэй атаманда ороходо, талаан боложо, Эрхүүгэй губернаторай тушаалта ноён байжа, энэ асуудалыё топ наринаар шийдхээ юм. Губернаторай тушаалтан Саяан хадын баялиг алта бэдэрэлгын экспедици асарха зорилготойгоор ерэнһэн байжа, буряад хүнэй ород хэлэ һайн мэдэхыень гайхан, экспедицидэ газарша ба оршуулагшаар дурадхаһан гэшэ. Үбгэжөөлдэ ямар арсаан байхаб, ябалсахаб гэжэ дуугаа үгөө.

Тэрэ гэхээр геологуудай экспедици ерэжэ, үбгэжөөл газарша болон, Бугата голы эхи абадаг Саяан уулын үндэрэй зүүн-урда буланда табан томо сагаан шулуунай ойро хүргэбэ. Хүнэй хэлсэхээр, эдэ шулууныуд, үүр туяадаха сагта, алтан гэрэлээр сасардаг байһан юм гэхэ. Тиймэхэ энэ газар алтатай гэжэ һаар саархан суу бии хэн. Хэдэн һара шэнжэлхын хүдэлмэри боложо, нотагай зон хэлсэбэ: «Саяан хада алтаяа газашалдаггүй!»

ГАЗАР ДАЙДАЯ ЭРБЕХЭН, ГАХАЙН ТОЛГОЙ МҮЛДЖЭХЭН

Нотагһаан холо ба ойро ябахыдаа, сээжынгээ хуудананда ультэршэнигээ үгэнүүдыё һагшан мүлин, сиюедэ хэдэ хэдэ дахин заһажа, өөртөө гү, нүхэдтөө гү - хөөрөжэл ябаа. Үбгэн наһатай болохо тээшээ гэр мал олоогүй, ори гансаараа үлэшөө хэн. Айа, сэлээн бүхэниие зайн, эндэ тэндэ уригдан, ультэр түхэхэ түрээжэ ябаһан юм. Бүри наһатай болоходоо, мэдэжэ ультэршэни гэхэн суу нотаг бүхэнөөр гаража, дахинаа Алайр, Боохоноор уригдажа, «Гэсэр Богдо хаанай» юһэн халаа арба гаран хоногоор таһалгаряагүй дуулан түрээхэ шадалтай болоһон байһа.

Анха түрүүн ультэрөө эхилхэдэ, нимэ түрүүшын үгэнүүдыё ходоодо дабтадаг бэлэй:

«Хожомой холодо, хоёрой нэгэндэ Тугалай һүүл туг болохо, Тольбо хүн ноён болохо, Үнэншэ хүн үүдэндэ, Худалша хүн хойморто...», - гээд, сэбэр һайхан хоолойгоор ханхинаса дуулан түрээжэ захалдаг заншалтай хэн.

Угытэй хүн сээжэ баян, хүндэ туһаша, хайрлагша юм. Арад зон хэлсэдэг: «Ойрыё үзэхэн, холыё хараһан ба дуулаһан хүнэй бодол уужам, холыё хараһан хүнэй нюдэн хурса» г.м. үгэнүүд үбгэн Оршихын намтар гэршэлнэ бшуу.

Газар дайдаа эрбехэн, гахайн толгой мүлжэхэний ашаар арадай аман зохёолоо уудалан, арад зондоо алдартай болон, үгын дээжэ ультэртэ бэдэрэн, харгыда хүлөө элээн, үргэбшэдэ шоргаа холгоон олоһон баялигынь ном сударта ороогүй үлэхэниинь гэмшэлтэй.

Даба ЗАМБАЛОВ, дайнай ба ажалай ветеран.

СЭЭЖЭ, БУРГАЛТАЙН БУРЯАДУУДАЙ ХУУШАНАЙ ЁГТО ДУУНУУД

Арандалай Самбилыё «хохоол» гэжэ, дабхар нэрэ үгэжэрхёод, Сээжэ нотагай залуушуул иигэжэ дуулалсадаг байгаа. Тэдэний нэгэн Ринчинова Ханда төөдэй 87-той болошоод, мүнөөшье ажаһуудаг юм.

- Сар шэнги шамбай һайб, Сажан түлэ шэрэхэ һэм. Самбил шэнги баян һайб, Сагаан хаанда бараалхаха һэм. Хонин шэнги сагаан һайб, Хонгор уулаар бэлшэхэ һэм. Хохоол шэнги баян һайб, Хоёр намга зараха һэм. Миний түрэн Баруун-Бургалтай нотагта Баруун дабаан, Зүүн дабаан гэжэ хоёр ехэ жалганууд бии юм. Үбэр таладаа үндэр тахимал уулануудтай, жэлэй алишыё сагта эдэ уулануудай үбэр, хормойгоор малаа адуулхыдаа, залуушуул иигэжэ дуулалдажа ябадаг хэн: Байсын шулуун үбэртэ, Баабгай эшээлэ гэлсэнэ, Баруун дабаанай хүбүүдүүг Балмаг тэнгэ юм гэлсэнэ. Хадын шулуун үбэртэ, Харсага үндэгэлөө гэлсэнэ. Хамараа үргэһэн хүбүүг Хадмуудта гоголдоо гэлсэнэ.

Тогошеева Мидаг нотагаингаа залуу басагадай дунда хэр баһаһаа абан хүбэлгэн, юушыё, нэгэл дуулаа наа, маргадаггүй, хадууса һайгай, хуушан монголоор уншадаг, бэшэдэг болоһон, арадайнгаа аман зохёолыё шудалдаг, тэрэнэй удха шанарыё һайнаар ойлгодог байһанһаа элдэб эсын жоо дуунуудыё зохёоходоо шадамар байһан байгаа. Тиймын тула Баруун дабаанай хүбүүдыё иигэжэ ёгтолоходоо тоохомыёгүй хүн байгаа бшуу. Мүн Баруун бэсын хүбүүд Бадмаев Ломбо Мидагһаа дутахагүй хошоо, шог үгэтэй, дуушашыё хүбүүн байгаал даа. Ломбо таабай 1967 ондо, Мидаг төөдэй 1965 ондо наһа бараад хэн даа.

- Зуун сагаан хонидынь, Зулгараа, халсарга гэлсэнэ, Зүүн бэын басагад, Зүдгэрүү, наһан юм гэлсэнэ. Эрэн, алаг буруудынь, Эжэлхэ таһараа гэлсэнэ, Эжын эрхэ басагад, Эрэдэ гоголдоо гэлсэнэ. Тогошеева Мидаг Сээжэ нотагһаа Бургалтайда залуухан бэри болоод Захааминтай аймагаар ябахыдаа, зохёожо дуулаһан иимэ дууниинь холуур тарһан түүхэтэй юм.

- Хонидоо адуулжа ябахыдаг, Холшор нэгэн - наашаа - гээ! Хожом гэжэ арсахадаг, Конфет, саахар - маа даа - гээ! Үнэдгээ адуулжа ябахыдаг, Үгын нэгэн - наашаа - гээ! Үгэ гэжэ арсахадаг, Үгэм, саахар - маа даа - гээ! 1943 оной үбэл нотагаймнай сэрэгшэн Ардонов Цырен баруун дайнай фронтһоо, ехээр оборготогоһоной һүүлээр нотагаа бусажа ерэнһэн юм.

Цырен Цыденович анханай дуунда ехэ дуратай, буряад, монгол дуунуудыё гоёор хангиурдадаг байхыһаа гадна шог, ёгто дуунуудыё өөрөө зохёогоод, гоё һайханаар дууладаг байһаниинь миний сэдхэлдэ бүхөөр хадуугданхай юм даа.

Тэрэл 1943-44 онуудай һуралсалай жэлүүдтэ Ламуева Соня (Сырма) залуухан багша нотагтамнай ажаллаа бэлэй даа. Миний дүү басаган Ошорги энэл багшада ном заалгажа, 3-дахы класс дүүргэһэн юм.

Цырен Арданов иимэ дуу зохёогоод, нотагай залуушуулаар дууладаг болошоо хэн:

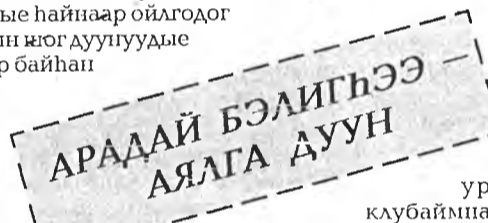
Хана дээрнэ яларһан Карсин дэнгэйн зоболон,

Харанхы болотор хүлэхэн, Хадгамгүй Сырмагай зоболон. Үүдэн дээрнэ яларһан, Өөхөн дэнгэйн зоболон, Үүрэй сайтар хүлэхэн, Үхүн багшын зоболон. Соһоо дээрнэ яларһан, Шубуун дэнгэйн зоболон. Солбо гаратар хүлэхэн, Соня багшын зоболон.

Энэ дуунай харюу Цырен ахайдтамнай шангаһанаар буугаа хэн. Соня багшын зохёол дуун мүнөөшье болотор ахмад үетэнэй сэдхэлдэ шог, ёгтын дээжэ боложо, нотагай түүхэ болоһонхой юм.

- Шэлын үндэр дабаанда, Шэниисэ яажа тариха юм? Шиигэй бахашуу Цырендэ, Сэдьхэл хаанһаа байха юм? Уулын шулуун үбэртэ, Ургаса хаанһаа байха юм? Уһанай бахашуу Цырендэ, Уһан хаанһаа байха юм?

Буряад ороноймной мэдээжэ дуушад, клубаймнай тайзан дээрэ шог, ёгто дуунуудыё олоор гүйсэдхэжэ, нотагуудай хүн зонииё баясулдаг, хүхэдэг байгаа. Тэдэниие мүнөөшье үедэ мартаагүй, хараһан, шагнаһан зандаа, үсгэлдэр мэтэ ханаһаан гараагүй ябадаг байха юм. Дагба Долоков, Тарас Карпов, Цыден-Еши Бадмаев, Ахасаран Линхобин гэгшэд ханаһанд бүхөөр ороһонхой. Ахасаран Лодонович

Линхобин ой энэдэ наада гаргажа байгаад, хүдөө нотагуудаар адуулажа ябахыдаа, уйтаханшыё наа, урин дулаахан клубаймнай тайзан дээрэхэй хүбхэлээжэ байжа дууладагынь мартаагүй ябадагы:

- Сабидар борым хатар жороо, Сарамһаа бууһан халхишуу. Саганай Долгорой хасарынь, Саган саахарай амтаншуу. Мүнсэгэр борым хатар жороо, Мүрэнһөө бууһан халхишуу. Мүлхын Долгорой хасарынь, Мүлхэн саарһатай шоколашуу. Одоон борым хатар жороо, Орёлһоо бууһан халхишуу. Ошорой Долгорой хасарынь, Орёмол саарһатай конфетшуу.

- Бороо орохын хажуугаар, Буган болоходоо - яана гээшэб. Болзороо нэгдэхын хажуугаар, Болихом гэхэдэ - яана гээшэб. Саһан орохын хажуугаар, Салхин болоходоо - яана гээшэб. Салалаа нэгдэхын хажуугаар, Салхам гэхэдэ - яана гээшэб.

Үһэтэй СССР нотагтай ааг, Үбэлэй болоһыё мэдэбэгүйли. Үндөө жаргалтай ябаһан ааг, Үбгэржэ ябаһана мэдэбэгүйли. Наратай СССР нотагтай ааг, Намарай болоһыё мэдэбэгүйли. Нанаһаа жаргалтай ябаһан ааг, Нанаһаа ошоһыё мэдэбэгүйли. «Эдэ бүгэдыё яаһаа дурсанабша? үнгэрэн ошоһон үе саг ошон ошо!» гэхэ хүн оддожо магад. Теэд, арадай бэлигһээ утаһан һабагшатай, аялга дуун хээдэшье мүнхэ һайхан табисууртай байхыдаа ямар гоёб даа.

...1700 гаран зонтой нотагны ямаршыё дуугаар хожоршонхой. Хаа-яхан дуудашыё наа, архин сибэр манан соо, тал-мүлхэн даа. Эдэмнай наһатай болоһон зон байха. Дээрэ дурсагдан нотагаймни зоной шог, ёгто дуунууд, түрэл буряад хэлэнэймнай баяншыё, удхатайшыё байһыё үнэн һайнаар гэршэлнэ.

Цыбикжап НАЙДАНОВ, Михайловка, Захамин.

Чимит-Цырен Санжиев

ДАЛАН ҮНДЭР ДАБААН

Унаган нүхэр, уран бэшлэгдэ шуран Цырен-Доржо ЦЫДЕНОВТЭ

hүбэлгэн hэдэбтэй бэлэйлши, анханһаа хүжүүн түмэртэ хүрэгһөө «эмнигыё» ургалан унаалши, эдир хабадаа. hэмбэрэг дэнээ ногоотойл hэн даа Майла, Хүлэрэгтэ*.

hэржын арын хүрьһые хэды урбуулаабиш, хэлэл даа... Бүмбэрсэг жэгнэдэг наран далан жэлдэ эрьежэ, Бүхэли шата дабагдажа, бүлээн hэбшээн үлээнэ гү? Хунды соргоор домто аршаан эршэгэнэн сорьёжо, Хүсэл тэнюун ажалыешни арюудхан, үрөөнэ гү?

Яаралгүйхэн монсолзоһон наран тонгойн жаргажа, Янгаажан таламнай ягаахан үнгөөрөө хубирна гү? Хүбхэжэ дэлгэнэһэн хабарай золгон ерһые зүгнэжэ, Хүхэ дэглэ хүжин дэбхэржэ, байрала урилна гү? Айлгата дуун, абьяаста

ажал - хэтымнай ханил, *Анхайтанай хужаа, Боошхотын обоо - булта танил. Уельһни аха нүхэр, үлзы дэмбэрэлтэй ябьш даа, Үрээр бодожо, уран бодолоо гүйлгэнэ гүш даа? * Нютаг газарай нэрэнүүд

Х.Н. Намсараевай 110 жэлэй ойдо

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРААР НААДАНУУД

1. МЭДЭЛШЭ ҮБГЭН Хүүгэд олон шүлэг сээжээр мэдэдэг. Тиймэһээ тус нааданда хэн нэгэнэй ямар нэгэн шүлэгһөө хоёр мур гү, али бадаг мэдэбэл, хүрэхэ. Шүлэгүүд булта ондо ондоо авторнуудай байбал, һайн. Нааданай эхилхэһээ урид хэн ямар шүлэг хэлэхсээ хүтэлбэрилэгшэтэй хэлсэхэ.

Наадаха хүүгэдһээ нэгэниинь МЭДЭЛШЭ ҮБГЭН болгогдожо һунгагдаад, хүндэтэйгөөр студээр һуулагдаана. Бусадһынь ээлжээр эрэжэ, тэрэндэ өөһэдынгөө шүлэг уншана. Мэдэлшэ үбгэн шүлэгүүдэй авторнуудые нэрлэхэ ёһотой. Тийхэдээ тэрэ хүн бүхэнтэй иигэжэ хөөрэлдэнэ:

- Амар сайн, Мэдэлшэ үбгэн! - Сайн байна, ши хэн гэшшэбиш? - Поэт. - Ямар поэт? - Иймэ: Аба һайхан оронойм Арад зон хамтадаа Агуухэ барилгын Алтан түүхэ захалаа. - Таагааб, - гэнэ Мэдэлшэ үбгэн, - Цыден-Жаб Жимбиев! Удаань нүгөөдэ хүн эрэжэ, урда мэтэ хөөрэлдөөд, шүлэгөө уншана: Уран хүүгэд, мэндэ амар! Угтан танаа баясанам. Улаан халуун зүрхэнтнай Оюун бэлигээр гэрэлтэн, Шэнэ дэлхэйн хүрьһэн дээрэ Сэсэг шэнгээр һалбарнат! - Таагааб, - гэнэ Мэдэлшэ үбгэн, - Хоца Намсараевич Намсараев!

Гурбадахи хурагша эрэжэ, баһал урда мэтэ хөөрэлдөөд, шүлэг уншана: Түрэлхи хэлээ мэдэнгүй гэжэ Түбһэн хүн намай зэмэлээ хадаа Сэдьхэл зүрхэндэм эритээр хүрэжэ, Сэнгүй муухайгаар доромжолхол даа. - Таагааб! - гэнэ Мэдэлшэ үбгэн, - Дамдинов! - Угы, бэшэ, - гэнэ шүлэгшэ, - Дамдинов бэшэ, Цырен-Базар Бадмаев гэшшэ.

Наадагшад Мэдэлшэ үбгэнөө тойрон дуулаадана: Үбгэмнай харюудаа алдаба, Үбгэмнай Мэдэлшэһээ гаргагдаба. Буруу харюусаһан Мэдэлшэ

үбгэнэй орондо шүлэгөө хэлһэн поэт болоно.

Бэлдэгдэһэн шүлэгүүдэй гууһатар наадан үргэлжэлнэ. Олон авторые зүбөөр тааһан хүн бэрхэ Мэдэлшэ үбгэн гэгдэхэ.

2. АУКЦИОН

Багша уран зохёолшын (жэшээлхэдэ, Х.Намсараевай) фамили нэрлэхэ. хурагшадтай зориго хадаа нэрлэгдэһэн авторай ямар нэгэн зохёол хэлэхэ болоно. Багша яаралгүй «нэгэн, хоёр...» гээд тооложо эхилнэ. Тэрэнэй «гурба» гэжэ тоолохоһоо урда наадагшадтай нэгэн уран зохёолшын үшөө нэгэ номой нэрэ хэлэхэ ёһотой. Нэрлэгдэһэн уран зохёолшын бэшэһэн номуудые (мэдэхэ хаһаараа) дууһан хэлэтэр наадаха. хурагшадтай хойно хойноһоонь ээлжээр хэлэдэг һаань, һайн. Уран зохёолшын номой нэрэ эгээ һүүлдэ хэлһэн хүн наада ябуулха эрхэтэй болоно.

Хоёр дахин нэгэл зохёолой нэрэ хэлэхэгүй.

Ажиглалта. Аукцион гансал литературна бэшэ, мүн географическаһе байха. Энэ ушарта уһа мурэнүүдэй болон далайнүүдэй, хада ууланүүдэй, городуудай г.м. нэрэнүүдые хэлүүлхэ.

3. ЮУ БЭШЭЭБ?

Энэ наадан урдахитай адлирхуу.

Наадаха хүүгэд дүхэриглэн һууха. Хүтэлбэрилэгшэ нэгэ уран зохёолшы (жэшээлхэдэ, Х.Намсараевые) нэрлэдэ, үхибүүдэй нэгэндэ бүмбэгэ гү, али юушб даа хаяад үгэхэ. Тэрэниинь барижа абаһан хурагша нэрлэгдэһэн зохёолшын нэгэ номынь хэлэхэ.

Дахин ондоо зохёолшы

нэрлэдэ, баһа ондоо хурагшад бүмбэгээ хаяад үгэхэ. Бүмбэгэ удааруулжа болохогүй. Уран зохёолшын номой нэрэ буруу хэлһэн хүн өөртөө байһан нэгэ юумээ ялада (фантик) үгэхэ. Нааданай һүүлдэ ялада унагша ямар нэгэн даабари дүүргэхэ болоно (дуу дуулаха, шүлэг хэлэхэ, таабари таалгаха г.м.).

4. АГТА МОРИЁ ГҮЙЛГЭН...

Доро үгтэһэн шатарай хюлгэ дээрэхи Х.Намсараевай «Хото хүдөөгэй хоёр бэрхшүүл» гэжэ баснин геройнуудай нэрэ уншахадаа, Кв1-с3 ябадалаар эхилхэ шухала.

Chessboard diagram showing a starting position for a game. The board is 8x8. Pieces are placed as follows: White: King on e1, Knight on f1, Pawn on g1. Black: Pawn on a2, Pawn on b2, Pawn on c2, Pawn on d2, Pawn on e2, Pawn on f2, Pawn on g2, Pawn on h2.

Харюу: Тархаан, Хулһаа.

5. ЛИТЕРАТУРА БА ГЕОГРАФИ

Багша наадагшадта городой, мурэнэй г.м. нэрэ хэлээд, тэрэн ямар зохёолдо (литературна ба аман) дурсагданаб гэжэ һанагты гэнэн даабари үгэхэ.

Харюу саарһан дээрэ бэшэгдэжэ, олоор аад, һоһиноор харюусаһан хүн илана.

Наада ябуулагша харюугаа өөрөө мэдээд байха зэргэтэй.

Жэшээлхэдэ, «Хэжэнгэ» гэжэ нотагай нэрэ үгтөө.

Харюу: Хэбэд номхон Хэжэнгэм Хэзээш минни зүрхэн соо Золтой баярайм зугаада Зула шэнгээр бадарнаш. Ажиглалта. Дуунуудаһыше мурнүүдээр харюусахага болохо.

6. ХААНА УУЛЗАА БЭЛЭЙЛБИ?

Хүтэлбэрилэгшэ Х.Намсараевай зохёолнуудһаа ямар нэгэн цитата эхилээд, хурагшадта тэрэниинь үргэлжэлүүлхыень дурадхана. Цитата саашань дамжуулан хүн зохёолой нэрэ хэлэхэ ёһотой. Заагдаһан хурагшын арсаа һаа, ондоо хүн үргэлжэлүүлхэ эрхэтэй. Шадахысаа олон очко абахыс оролдохо.

Цитатануудые хургуулиин учебник соһоо абахада болоно. Дорб үргэлжэлүүлхэ цитатануудай жэшээнүүд үгтэнэ:

- Арайл үрөөһэн гутал хэбтэбш даа. (Халаг даа, хоёр нимэ гутал хэбтэхсээ яаба гэшшэб? - «Үри нэхэбэри»).

- Үлэгшэнэй Цэрэн, үндыгши. (Үгэ хүүрээ хэлсээл. - «Үри нэхэбэри»).

- Эжылаба хоёрни, хүлисэгты, харин намайгаа гэнтэ орхибо, хаяба гээд гомдожо, (дураа гутажа бү һуугаарайгты. - «Нэгэтэ һүни»).

- Энэ хоёр бообо үгы болгонгүйгөөр (һайнаар хадагалаад байгаарай. - «Тахуунай»).

- Ши, юрэдөө, хүн хадаа хүндэл адляар (талхатайхан шүлэ гаргаад асаралдаа. - «Тахуунай»).

- Ээ, барһадни, һайниинь зүгнэжэ, манайда түрэнэн (һайхан хоёр шубуудни. - «Үүрэй толон»).

- Должодой баабай, тапайда үлүү болоһон үрөөһэн дүрөө байгаа һаань, (намда үгэжэ, ойро зуура туһалыт. - «Үүрэй толон»).

... Бишни гуна унажа, гуһаа һаажа, тодхуур тодожо, туламай амһар онгойлгожо ябаһан дан ахир, (хамараараа газар хадхашаһан хүн бэшэб. - «Үүрэй толон»).

Энэнтэй адляар булта

классуудай номуудһаа цитатануудые абахага таараха.

Ажиглалта. Эгэ үгэнүүдые хэлһэн хүнүүдые нэрлүүлжэ болоно.

7. Х.Н. НАМСАРАЕВАЙ ЗОХЁОЛНУУДЫЕ МЭДЭНЭ ГҮТ?

Grid for a word search puzzle. The grid is 10 columns wide and 10 rows high. The letters are arranged as follows: Row 1: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к. Row 2: л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф. Row 3: х, ц, ч, ш, щ, э, ё, ю, я, э. Row 4: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 5: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 6: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 7: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 8: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 9: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 10: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о.

Доро үгтэһэн мурнуудые уцшаад, Х.Намсараевай табан зохёолой нэрэ клеткэнүүд соогуур һанажа бэшэгты.

а) - Залуу гвардеецүүдэй алдарта үльгэр жэшээнэ манай эдиршүүлэй зурхыень хүдэлгэжэ, эрхим һайн һуралсада, эрлэхг габшагай ажалда зоригжуулахан лабтай, гэжэ Тумуров багша тэмдэглэбэ.

б) - Би шамайе хүндэл адляар, аятайханаар шүлэ гаргаад асара гэнэн бэшэ һэн гүб?

в) - Эжыи эрхэ...

Эсэгын ганса тайлагхан, Мохон хажуур хутагаараа Модо юундэ талхибаш?

г) Угырһон ядарһан арадта Хэн жолоошо болоо бэлэй. Тэрэ гэнэ гэрэлтэнэл.

д) Хүтэл байса Хүхэ тайга хүбшэдэ Сэлгээ хүйтэн Сэлмэг хонгор үглөөгүүр Ношотой хурсаар Нохойн хусаха шааяна.

Клеткэнүүд соогуур бэшэгдэхэ зохёолнуудай нэрэнүүд: а) «Эдиршүүд», б) «Тахуунай», в) «Айдархан», г) «Мавзолей», д) «Ангуушан».

8. ҮБГЭН ТҮРҮҮ ЗОХЁОЛШОМНАЙ

Үбгэн түрүү уран зохёолшо Х.Намсараевай нэрэ, фамилидань байһан үзэгүүдтэ тааруулан, зохёолнууд соонь хэлэгдэһэн нэрэнүүдые болон үгэнүүдые хажуу тээшэнь зүбөөр бэшэгты.

Word search grid for puzzle 8. The grid is 10 columns wide and 10 rows high. The letters are arranged as follows: Row 1: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к. Row 2: л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф. Row 3: х, ц, ч, ш, щ, э, ё, ю, я, э. Row 4: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 5: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 6: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 7: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 8: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 9: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о. Row 10: о, о, о, о, о, о, о, о, о, о.

1 - Нэгэ айлда ерэжэ, хуушан муу танхыень үзэлдэ оруулан бөө. 2 - «... харгыда түрүүлжэ ябахадаа, урдаа хэбтэһэнлэ муу һайн, хангиржа гээгдэһэн хадаһан хүрэтэр саб шүүрэн абаад, үбэртөө хэжэрхидэг зантай байба». 3 - уран зохёолшын үсэлэ. 4 - 1945 ондо гараһан авторай «Зүрхэнэй ошон» гэжэ суглуулбари соохи шүлэг. 5 - «Үбгэн Даша үни удаан үлбэртэжэ һаһа дүүрэхэ дүтэлхэдөө, өөрынгөө һамган ... хүгшэндөө һүүлшынгээ гэрээдүгэ иигэжэ хэлэһэн байгаа» («Үри нэхэбэри»). 6 - «Үншэдэй үхэл» рассказ соо баян Бата бишыхан Дондогто холоур түрэлэй юун

болохо байгаа? 7 - «Зугаата рассказ» соо удамарша ангуушадтай шара үнэгэндэ ой ухаанһаа дурагүй, ходоодоо хара үнэгэн захатай ябадаг һамган. 8 - «Мэхэшэн - мэхэшэнэй нүхэр» рассказ соо Будаанай гэжэ ургата хубилгааниинь гэртээ залаһан ноён. 9 - «Энэхэн шубуунтнай хамаг амиганда ... гэжэ таһигдаһан, ямаршые хорогүй шубуун юм лэ» («Хара шарайта»). 10 - уран зохёолшын тусхай ном боложо, 1940 ондо хэлэгдэһэн поэмэ. 11 - Үбгэн банди юун доро сайбайжа харагдаһан юумэ хургандань шагтагалдаһан лонхоороо далайжа сохижорхёоб? 12 - «Энэ үедэ ... һайн

бууралаараа хатарган ерээд, сэргэдэ буужа, мориёо уяжархёод, тунгаасгүй янзаар алхалан, гэрэй хажуугаар обооролдон дуугаралжа байһан хүбүүдэй хажууда ерэн» («Үүрэй толон»). 13 - «Энэ хадаа Табитын ... гэжэ ажал хүдэлмэридэ ара нюрга харуулаагүй шэрүүн гартай, шэлдэн шүрбэһэтэй хүбүүн байгаа» («Нэгэтэ һүни»). 14 - «Ильининь 12 Цыренинь 13 - Цыренинь 14 - Цыренинь 15 - Цыренинь 16 - Цыренинь 17 - Цыренинь 18 - Цыренинь 19 - Цыренинь 20 - Цыренинь 21 - Цыренинь 22 - Цыренинь 23 - Цыренинь 24 - Цыренинь 25 - Цыренинь 26 - Цыренинь 27 - Цыренинь 28 - Цыренинь 29 - Цыренинь 30 - Цыренинь 31 - Цыренинь 32 - Цыренинь 33 - Цыренинь 34 - Цыренинь 35 - Цыренинь 36 - Цыренинь 37 - Цыренинь 38 - Цыренинь 39 - Цыренинь 40 - Цыренинь 41 - Цыренинь 42 - Цыренинь 43 - Цыренинь 44 - Цыренинь 45 - Цыренинь 46 - Цыренинь 47 - Цыренинь 48 - Цыренинь 49 - Цыренинь 50 - Цыренинь 51 - Цыренинь 52 - Цыренинь 53 - Цыренинь 54 - Цыренинь 55 - Цыренинь 56 - Цыренинь 57 - Цыренинь 58 - Цыренинь 59 - Цыренинь 60 - Цыренинь 61 - Цыренинь 62 - Цыренинь 63 - Цыренинь 64 - Цыренинь 65 - Цыренинь 66 - Цыренинь 67 - Цыренинь 68 - Цыренинь 69 - Цыренинь 70 - Цыренинь 71 - Цыренинь 72 - Цыренинь 73 - Цыренинь 74 - Цыренинь 75 - Цыренинь 76 - Цыренинь 77 - Цыренинь 78 - Цыренинь 79 - Цыренинь 80 - Цыренинь 81 - Цыренинь 82 - Цыренинь 83 - Цыренинь 84 - Цыренинь 85 - Цыренинь 86 - Цыренинь 87 - Цыренинь 88 - Цыренинь 89 - Цыренинь 90 - Цыренинь 91 - Цыренинь 92 - Цыренинь 93 - Цыренинь 94 - Цыренинь 95 - Цыренинь 96 - Цыренинь 97 - Цыренинь 98 - Цыренинь 99 - Цыренинь 100 - Цыренинь 101 - Цыренинь 102 - Цыренинь 103 - Цыренинь 104 - Цыренинь 105 - Цыренинь 106 - Цыренинь 107 - Цыренинь 108 - Цыренинь 109 - Цыренинь 110 - Цыренинь 111 - Цыренинь 112 - Цыренинь 113 - Цыренинь 114 - Цыренинь 115 - Цыренинь 116 - Цыренинь 117 - Цыренинь 118 - Цыренинь 119 - Цыренинь 120 - Цыренинь 121 - Цыренинь 122 - Цыренинь 123 - Цыренинь 124 - Цыренинь 125 - Цыренинь 126 - Цыренинь 127 - Цыренинь 128 - Цыренинь 129 - Цыренинь 130 - Цыренинь 131 - Цыренинь 132 - Цыренинь 133 - Цыренинь 134 - Цыренинь 135 - Цыренинь 136 - Цыренинь 137 - Цыренинь 138 - Цыренинь 139 - Цыренинь 140 - Цыренинь 141 - Цыренинь 142 - Цыренинь 143 - Цыренинь 144 - Цыренинь 145 - Цыренинь 146 - Цыренинь 147 - Цыренинь 148 - Цыренинь 149 - Цыренинь 150 - Цыренинь 151 - Цыренинь 152 - Цыренинь 153 - Цыренинь 154 - Цыренинь 155 - Цыренинь 156 - Цыренинь 157 - Цыренинь 158 - Цыренинь 159 - Цыренинь 160 - Цыренинь 161 - Цыренинь 162 - Цыренинь 163 - Цыренинь 164 - Цыренинь 165 - Цыренинь 166 - Цыренинь 167 - Цыренинь 168 - Цыренинь 169 - Цыренинь 170 - Цыренинь 171 - Цыренинь 172 - Цыренинь 173 - Цыренинь 174 - Цыренинь 175 - Цыренинь 176 - Цыренинь 177 - Цыренинь 178 - Цыренинь 179 - Цыренинь 180 - Цыренинь 181 - Цыренинь 182 - Цыренинь 183 - Цыренинь 184 - Цыренинь 185 - Цыренинь 186 - Цыренинь 187 - Цыренинь 188 - Цыренинь 189 - Цыренинь 190 - Цыренинь 191 - Цыренинь 192 - Цыренинь 193 - Цыренинь 194 - Цыренинь 195 - Цыренинь 196 - Цыренинь 197 - Цыренинь 198 - Цыренинь 199 - Цыренинь 200 - Цыренинь 201 - Цыренинь 202 - Цыренинь 203 - Цыренинь 204 - Цыренинь 205 - Цыренинь 206 - Цыренинь 207 - Цыренинь 208 - Цыренинь 209 - Цыренинь 210 - Цыренинь 211 - Цыренинь 212 - Цыренинь 213 - Цыренинь 214 - Цыренинь 215 - Цыренинь 216 - Цыренинь 217 - Цыренинь 218 - Цыренинь 219 - Цыренинь 220 - Цыренинь 221 - Цыренинь 222 - Цыренинь 223 - Цыренинь 224 - Цыренинь 225 - Цыренинь 226 - Цыренинь 227 - Цыренинь 228 - Цыренинь 229 - Цыренинь 230 - Цыренинь 231 - Цыренинь 232 - Цыренинь 233 - Цыренинь 234 - Цыренинь 235 - Цыренинь 236 - Цыренинь 237 - Цыренинь 238 - Цыренинь 239 - Цыренинь 240 - Цыренинь 241 - Цыренинь 242 - Цыренинь 243 - Цыренинь 244 - Цыренинь 245 - Цыренинь 246 - Цыренинь 247 - Цыренинь 248 - Цыренинь 249 - Цыренинь 250 - Цыренинь 251 - Цыренинь 252 - Цыренинь 253 - Цыренинь 254 - Цыренинь 255 - Цыренинь 256 - Цыренинь 257 - Цыренинь 258 - Цыренинь 259 - Цыренинь 260 - Цыренинь 261 - Цыренинь 262 - Цыренинь 263 - Цыренинь 264 - Цыренинь 265 - Цыренинь 266 - Цыренинь 267 - Цыренинь 268 - Цыренинь 269 - Цыренинь 270 - Цыренинь 271 - Цыренинь 272 - Цыренинь 273 - Цыренинь 274 - Цыренинь 275 - Цыренинь 276 - Цыренинь 277 - Цыренинь 278 - Цыренинь 279 - Цыренинь 280 - Цыренинь 281 - Цыренинь 282 - Цыренинь 283 - Цыренинь 284 - Цыренинь 285 - Цыренинь 286 - Цыренинь 287 - Цыренинь 288 - Цыренинь 289 - Цыренинь 290 - Цыренинь 291 - Цыренинь 292 - Цыренинь 293 - Цыренинь 294 - Цыренинь 295 - Цыренинь 296 - Цыренинь 297 - Цыренинь 298 - Цыренинь 299 - Цыренинь 300 - Цыренинь 301 - Цыренинь 302 - Цыренинь 303 - Цыренинь 304 - Цыренинь 305 - Цыренинь 306 - Цыренинь 307 - Цыренинь 308 - Цыренинь 309 - Цыренинь 310 - Цыренинь 311 - Цыренинь 312 - Цыренинь 313 - Цыренинь 314 - Цыренинь 315 - Цыренинь 316 - Цыренинь 317 - Цыренинь 318 - Цыренинь 319 - Цыренинь 320 - Цыренинь 321 - Цыренинь 322 - Цыренинь 323 - Цыренинь 324 - Цыренинь 325 - Цыренинь 326 - Цыренинь 327 - Цыренинь 328 - Цыренинь 329 - Цыренинь 330 - Цыренинь 331 - Цыренинь 332 - Цыренинь 333 - Цыренинь 334 - Цыренинь 335 - Цыренинь 336 - Цыренинь 337 - Цыренинь 338 - Цыренинь 339 - Цыренинь 340 - Цыренинь 341 - Цыренинь 342 - Цыренинь 343 - Цыренинь 344 - Цыренинь 345 - Цыренинь 346 - Цыренинь 347 - Цыренинь 348 - Цыренинь 349 - Цыренинь 350 - Цыренинь 351 - Цыренинь 352 - Цыренинь 353 - Цыренинь 354 - Цыренинь 355 - Цыренинь 356 - Цыренинь 357 - Цыренинь 358 - Цыренинь 359 - Цыренинь 360 - Цыренинь 361 - Цыренинь 362 - Цыренинь 363 - Цыренинь 364 - Цыренинь 365 - Цыренинь 366 - Цыренинь 367 - Цыренинь 368 - Цыренинь 369 - Цыренинь 370 - Цыренинь 371 - Цыренинь 372 - Цыренинь 373 - Цыренинь 374 - Цыренинь 375 - Цыренинь 376 - Цыренинь 377 - Цыренинь 378 - Цыренинь 379 - Цыренинь 380 - Цыренинь 381 - Цыренинь 382 - Цыренинь 383 - Цыренинь 384 - Цыренинь 385 - Цыренинь 386 - Цыренинь 387 - Цыренинь 388 - Цыренинь 389 - Цыренинь 390 - Цыренинь 391 - Цыренинь 392 - Цыренинь 393 - Цыренинь 394 - Цыренинь 395 - Цыренинь 396 - Цыренинь 397 - Цыренинь 398 - Цыренинь 399 - Цыренинь 400 - Цыренинь 401 - Цыренинь 402 - Цыренинь 403 - Цыренинь 404 - Цыренинь 405 - Цыренинь 406 - Цыренинь 407 - Цыренинь 408 - Цыренинь 409 - Цыренинь 410 - Цыренинь 411 - Цыренинь 412 - Цыренинь 413 - Цыренинь 414 - Цыренинь 415 - Цыренинь 416 - Цыренинь 417 - Цыренинь 418 - Цыренинь 419 - Цыренинь 420 - Цыренинь 421 - Цыренинь 422 - Цыренинь 423 - Цыренинь 424 - Цыренинь 425 - Цыренинь 426 - Цыренинь 427 - Цыренинь 428 - Цыренинь 429 - Цыренинь 430 - Цыренинь 431 - Цыренинь 432 - Цыренинь 433 - Цыренинь 434 - Цыренинь 435 - Цыренинь 436 - Цыренинь 437 - Цыренинь 438 - Цыренинь 439 - Цыренинь 440 - Цыренинь 441 - Цыренинь 442 - Цыренинь 443 - Цыренинь 444 - Цыренинь 445 - Цыренинь 446 - Цыренинь 447 - Цыренинь 448 - Цыренинь 449 - Цыренинь 450 - Цыренинь 451 - Цыренинь 452 - Цыренинь 453 - Цыренинь 454 - Цыренинь 455 - Цыренинь 456 - Цыренинь 457 - Цыренинь 458 - Цыренинь 459 - Цыренинь 460 - Цыренинь 461 - Цыренинь 462 - Цыренинь 463 - Цыренинь 464 - Цыренинь 465 - Цыренинь 466 - Цыренинь 467 - Цыренинь 468 - Цыренинь 469 - Цыренинь 470 - Цыренинь 471 - Цыренинь 472 - Цыренинь 473 - Цыренинь 474 - Цыренинь 475 - Цыренинь 476 - Цыренинь 477 - Цыренинь 478 - Цыренинь 479 - Цыренинь 480 - Цыренинь 481 - Цыренинь 482 - Цыренинь 483 - Цыренинь 484 - Цыренинь 485 - Цыренинь 486 - Цыренинь 487 - Цыренинь 488 - Цыренинь 489 - Цыренинь 490 - Цыренинь 491 - Цыренинь 492 - Цыренинь 493 - Цыренинь 494 - Цыренинь 495 - Цыренинь 496 - Цыренинь 497 - Цыренинь 498 - Цыренинь 499 -

16 ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

16.00 - Профилактические работы
16.15 «Гарри - снежный человек»
16.40 Мультсеанс
16.55 Звездный час
17.30 До 16-ти и старше...
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 Ералаш
19.40 Мы
20.20 Здесь и сейчас
20.40 Истор. фильм «Молодая Екатерина» 1с
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 «Горец-4»
23.40 Взгляд
00.25 Хоккей. Кубок «Спартак».

РОССИЯ

8.00-10.45 Доброе утро, Россия!
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Мультфильмы
13.45 Русское лото
14.30 Магазин на диване
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.10 Мультфильмы
17.25 Видеофильм «Земля Даурия»
18.00 Концерт ОБНИ им. Ч.Павлова
18.15 Молодежь и наркотики
18.35 «Играй гармонь, звени частушка»
19.00 Байгал
19.15 Буряад орон
20.00 Республиканские новости
20.20 Рек-тайм
20.30 «Первый успех-99». Концерт детской эстрадной песни и танца
20.45 Рек-тайм
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
21.35 Первый Российский открытый конкурс молодых исполнителей

популярной музыки «Голоса-99»
23.20 Акуна Матата
00.25 Дежурная часть
00.40 Вести
01.10 Первый Российский открытый конкурс молодых исполнителей популярной музыки «Голоса-99» Продолжение до (02.00)

ТИВИКОМ

9.00 «Шалуныя»
10.00 М/с «Легенда о Белом Клыке»
10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
11.00 Телемаркет
11.30 «Смотри, как они растут»
12.00 «Сан-Тропе»
13.00 «Из жизни женщины»
13.30 «Азиатский связной. Дорога в Монделаи»
14.30 Сериал «Легенда о Вильгельме Телле»
16.30 «Дом Уимзи»
17.00 М/с «Веселый цыпленок»
17.10 Телемагазин
17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз.поздравления
19.30 Сериал «Боишься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 Из жизни женщины
21.30 «Момент истины»
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Фильм «Город мертвецов»
00.30 Встреча с...Группа «Наutilus Помпiliус»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Приключения Шерли Холмс»
16.30 Те кто
16.45 Звезды о звездах
17.10 М/с «Серебряный конь»
17.35 Т/с «Грейс в огне»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.45 Муз.подарок
19.00 Шесть новостей недели
19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.50 ТСН-спорт
20.00 «Просто Мария»
20.45 Метеопрогноз
20.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.10 Шоу Бенни, Хилла
22.05 Метеопрогноз
22.10 Любишь-смотри
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Формула успеха. Нон-стоп

лист
22.50 Катастрофы недели
23.40 X/ф «Птицы-хищники»
01.20 Дорожный патруль

ОТБ

16.00 X/ф «Потерявшиеся в Америке» (США)
17.40 Рек-парад
17.50 «Третья кнопка». Семейно-развлекательная программа.

18.55 Т/с «Винодность»
19.50 Рек-парад
20.05 Т/с «Ложь во спасение».

21.00 Час приключений. «Мак Гайвер»
22.00 Рек-парад
22.10 X/ф «Гангстеры и филантропы» (в перерыве «Новости» 22.55)

НТВ

16.05 М/фильм
16.20 «Сегоднячко»
17.00 Сегодня
17.25 Сериал «Захватчики»
18.20 «Впрок»
18.45 Криминал
19.00 Сегодня
19.30 Док.сериал «Мафия»
20.05 «Любовь и тайны Сансет Бич»
21.00 Сегодня
21.25 Сериал «Солдаты удачи»
22.25 Наше кино. Детектив «Противостояние» 4с
23.40 Домашний театр
00.00 Сегодня
00.35 «Намедни-73»
01.25 «Антропология»

РАДИО

6.12 «Земля родная». К 60-летию Иволгинского района. Передача 1-я
6.38 Информация, объявления
6.45-7.00 Актуальное интервью
7.12 Объявления
7.17 «Анфас».
7.40-8.00 Радиостудия «Биракан». Беседа с Президентом Ассоциации малочисленных народов Севера Бурятии М.Б.Бадмаевой
12.00-12.10 Новости «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (на бур.яз.)
19.27 Передача из фондов радио
19.37 Объявления
19.40 Республиканские известия (на рус.яз.)

ОПТОВО-РОЗНИЧНЫЙ ЦЕНТР «БАЙКАЛ»

Бельевой трикотаж детск., взросл., г.Москва
колготки п/ш 3 видов, легинсы, Москва, Смоленск
колготки х/б, Москва, Смоленск
подследники, носки эластик
колготки х/б детские (все размеры), Москва
кроссовки детские, взросл., г.Москва
носки х/б, п/ш детские, мужские, Санкт-Петербург
сапоги суконные, Омск
сапоги кирзовые, г.Москва
обувь комнатная мужская, женская
сандали детские, с 17 по 38 размеры
туфли мужские кожаные, г.Новосибирск
туфли кож., школьные на мальчиков и девочек
обувь кожаная, зимняя детск., взросл.

Ул. Сахьяновой, 6а, ост. «ПОШ», Геологический институт, вход с обратной стороны, тел.: 33-43-86, ул. Гагарина, 37, тел.: 26-30-87. Без выходных.

РЕАЛИЗУЕТСЯ:

Автомобили ЗИЛы, КАМАЗ, ГАЗ-53, КРАЗ, «Нива» 1994 г.в.

Экскаватор ЭО 51-22

А ТАКЖЕ:

тестомесы, КВАРТИРА, жарочные шкафы, холодильные шкафы, взбивальная машина, телевизоры.

Кирпич (дешево)

Т Е Л . 21 - 69 - 17

АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Хакалова, 2

БРУКК

Бурятский республиканский учебно-курсовый комбинат производит набор на курсы подготовки водителей категории «В», «ВС», экстерном «В» и «С», переподготовку на категории «Д», «Е». Недавно БРУКК приобрел новые ВАЗ-2106, ГАЗ-31029, Honda Civic. Запись и начало занятий дневных, вечерних групп в каждый понедельник в 18.00.

Лиц.: № УВ 03.000016 от 03.11.98 г.

г. Улан-Удэ, ул. Шмидта, 21, тел. 21-18-38.

ПО ВОПРОСАМ РАЗМЕЩЕНИЯ РЕКЛАМЫ ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ 21-62-62

17 ВТОРНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
8.00 Новости
8.15 «Во имя любви»
8.25 Домашняя библиотека
8.35 Смехопанорама
8.45 Новости
9.00 Добрый день
9.15 Сериал «Секретный фарватер» 1с
9.30 «Фантом 2040»
9.45 Вместе
9.55 Новости
10.15 «Гарри - снежный человек»
10.30 Мультсеанс
10.45 Счастливого случая
11.00 До 16-ти и старше...
11.15 «Во имя любви»
11.30 Вести
11.45 Каламбур
12.00 Здесь и сейчас
12.15 «Молодая Екатерина» 2с
12.30 Спокойной ночи, малыши!
12.45 Время
12.55 Олянок
13.00 X/ф «Ко мне, Мухтар!»
13.15 «Солнце мое...» Поет Татьяна Овсиенко
13.30 Новости
13.45 «Пятница, 13-е»

РОССИЯ

8.00-10.45 Доброе утро, Россия!
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
11.00 Короткометражные худ.фильмы «Алавердоба», «Охотник Ашов, младший брат счетовода Ахмеда»
12.00 Вести
12.35 К-2 представляет
12.45 Моя семья
13.30 Мультфильмы
13.45 Вести
13.55 Детектив «Цена головы»
14.00 «Я - вегетарианец». Док.фильм для детей Германия

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.10 М/ф «Тайна третьей планеты»
17.45 Эта музыкальная семья «Мунхэ зула». Эмшэ-лама
18.40 Мит-Доржо Дугаров
19.00 Дела деревенские, Дела и люди подсобного хозяйства
19.15 Байгал
19.30 «Первый успех-99. Концерт детской эстрадной песни и танца на спортивной орбите. VIII Сельские Республиканские спортивные игры, посвященные 50-летию Победы в ВОВ»
19.45 Рек-тайм
19.55 Республиканские новости
20.15 Рек-тайм
20.30 Мы и налоги
20.45 Судьи энергетиков Бурятии
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Боевик «Один против Якудзы»

23.30 Урмас Отг с Еленой Паниной, депутатом Госдумы
00.35 Дежурная часть
00.55 «Мастер-Ралли-99»
01.20 Вести
01.50 Автомотоспорт: летнее кольцо
02.45 Магазин на диване

ТИВИКОМ

9.00 Прогноз погоды
9.05 Сериал «Шалуныя»
10.00 М/с «Легенда о Белом Клыке»
10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 «Смотри, как они растут»
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 Из жизни женщины
13.30 Сериал «Азиатский связной. Отголоски страсти»
14.30 X/ф «Когда опаздывают в ЗАГС»
16.15 М/ф
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 М/ф «Бабушка»
17.10 Телемагазин
17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз.поздравления
19.30 Сериал «Боишься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 Из жизни женщины
21.30 «Национальный интерес» с Дм. Киселевым
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 X/ф «Когда опаздывают в ЗАГС»
00.20 Прогноз погоды
00.25 «Глобальные новости»
00.30 «Детектив Неш Бриджес»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Приключения Шерли Холмс»
16.25 Те кто
16.40 Ом. программа «Бис»
17.10 М/с «Серебряный конь»
17.35 Т/с «Грейс в огне»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.45 Муз.подарок
19.00 Скандаль недели
19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.50 ТСН-6
20.00 «Просто Мария»
20.45 Метеопрогноз
20.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.10 Т/с «Защитница»
21.55 В мире людей
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.50 Народно-политическая забава «Президентские гонки»
23.40 Кристофер Ли в фильме «Хранитель»
01.15 Дорожный патруль

ОТБ

16.00 Т/с «Убийство первой степени»
16.50 Рек-парад

17.00 X/ф «Странная парочка» (США)
18.40 К дню Авиации
19.00 Т/с «Винодность»
20.00 Рек-парад
20.10 Т/с «Ложь во спасение».

21.00 Т/с «Хорошие парни, плохие парни» (Австралия)
22.00 Рек-парад
22.10 X/ф «Поговори ей, что это я» (в перерыве «Новости» 22.55)

00.10 Брук Шилдз и Сюзан Сэрэндон в фильме Луи Маля «Прелестная малышка» (США)

НТВ

8.00 Сегодня
8.40 Градусник
8.45 Криминал
8.55 «Я - телохранитель»
9.00 «Впрок»
9.10 «Живые новости»
9.15 М/фильм
9.25 «Карданный вал»
9.35 «Сегоднячко-Москва»
9.45 «Телохранитель»
10.00 Сегодня
10.10 Сериал «Солдаты удачи»
11.00 Сегодня
11.15 Наше кино. Детектив «Противостояние» 4с
12.30 Домашний театр
13.45 М/фильм
14.00 Сегодня
14.20 «От винта»
14.30 «Старый телевизор» вспоминает: «Как молоды мы были...». Фильм «Праздник Святого Иоргена»

15.00 Сегодня
15.20 «Доктор Куин, женщина-врач»
16.00 «Сегоднячко»
16.05 Сегодня
17.25 Сериал «Захватчики»
18.45 Криминал
19.00 Сегодня
19.30 «Сегоднячко»
20.10 «Любовь и тайны Сансет Бич»
21.00 Сегодня
21.25 Сериал «Солдаты удачи»
22.20 Наше кино. Детектив «Противостояние» 4с
23.35 Профессия - репортер
00.00 Сегодня
00.35 «Намедни-74»
01.25 «Антропология»

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
7.27 Передача «Номын хүрдэ» - «Колесо учения»
7.33 «Гуптама» (на бур.яз.)
7.50-8.10 «Визит дружбы» - Беседа с пред. Совета профсоюзов республики, членов Генерального Совета Федерации независимых профсоюзов РФ С.А.Тиминим
12.00 Новости «Короткой строкой»
12.10-13.00 Музыкальная волна радио Бурятия
19.12 Республиканские известия (на бур.яз.)
19.27 «Радиобиблиотека»
19.37 Объявления
19.40 Республиканские известия (на рус.яз.)

КУПИМ зерно фуражное, 1р. 10 коп./кг.

СТЕКЛОБУТЫЛКУ: «винтовую» - 1 р. 20 коп.; «Алку», «Чебурашку» - 40 коп.
Ул. Пищевая, 19, тел.:33-15-61

ВНИМАНИЕ! ДИСПЕЧЕР ПО АВТОПЕРЕВОЗКАМ

Принимает заявки от грузоотправителей и водителей для транспортировки по г. Улан-Удэ, Бурятии, России, в Монголию и Китай.
Св-во Ю-3642.
Тел.: 37-20-64
с 9 до 20 часов.

НОВОСИБИРСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ АКАДЕМИЯ ЭКОНОМИКИ И УПРАВЛЕНИЯ.

Финансы и кредит (специализации: налоги и налогообложение, банковское дело, финансовое менеджмент); Менеджмент в социальной сфере (здравоохранение, образование, социальная защита и др.); Юриспруденция.
На очное отделение по специальностям: Финансы и кредит
Статистика (квалификация: экономист, специализации: организационно-управленческое, планово-экономическое, предпринимательское и др.)
Адрес: г. Улан-Удэ, ул. Добролюбова, 5, 2 этаж (здание «Улан-Удэтрансстрой»)
Тел.: 34-78-11

Репетиторство по английскому языку, переводы, контрольные работы.
Тел.: 33-88-76, 34-91-15.

СКУП «БАЙКАЛКУРОРТ» ПРЕДЛАГАЕТ ТУР ВЫХОДНОГО ДНЯ НА КУРОРТ

ГОРЯЧИНСК

ЛИЦЕНЗИЯ № 704; 707; 708 от 30.06.98

Заезд в каждую пятницу. Желающим предоставляется транспорт.

СТОИМОСТЬ ДВУХ ДНЕЙ - 240 РУБ.

Размещение в 2-х местных номерах, трехразовое питание.

Дополнительно без оплаты: 2 массажа, 2 водные процедуры и тренажерный зал.

Платные услуги - бар, сауна, клуб, фитобар, косметический кабинет.

ОБРАЩАТЬСЯ: 670001, Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Коммунистическая, 49. ТЕЛ.: 8(3012) 21-61-69, 21-57-98, 21-62-79 факс.

ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ

(г. Москва)

(Некоммерческое высшее учебное заведение, лицензия № 16-002 от 09.09.1996 г.)

Представительство института объявляет набор студентов на заочное обучение по следующим специальностям:

- государственное и муниципальное управление (менеджер);
- юриспруденция;
- экономика: а) финансы и кредит; б) бухгалтер, аудит;
- психология;
- дефектология;
- художественная графика (дизайн).

Профессорско-преподавательский состав г. Москвы.

ИНСТИТУТ ВЫДАЕТ ДИПЛОМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБРАЗЦА

срок обучения на базе общего образования - 5 лет, средне-специального, и/высшего и высшего - 2,5 года. Прием документов до 1 августа 1999 г.

Зачисление по результатам тестирования. Установочная сессия с 1.08-1.09.1999 г. ОБУЧЕНИЕ НА ПЛАТНОЙ ОСНОВЕ. Льготы: Участникам войн скидка - 15%, Семейным - скидка 15% Малым народам Севера - бесплатно. НАШ АДРЕС: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Советская, 30, каб.18. Тел.: 21-36-44, 21-58-08.

18 среда

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 Джентльмен-шоу
11.40 Домашняя библиотека
11.50 «Звездные войны»
12.40 Мультсеанс
13.00 Новости
13.15 «Добрый день»
14.00 «Секретный фарватер» 2с
15.15 «Фантом - 2040»
15.30 Вместе
16.00 Новости
16.15 «Гарри - снежный человек»
16.45 Классная компания
17.00 Зов джунглей
17.30 До 16-ти и старше...
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 Лучшие из лучших
19.35 Человек и закон
20.15 Здесь и сейчас
20.35 «Молодая Екатерина» 3с Закл.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Однако
22.50 Хит сезона. Мелодрама «Честная куртизанка»
00.45 «Собрание заблуждений»
01.15 Новости
01.30 «Пятница, 13-е»

РОССИЯ

- 8.00-10.45 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Моя семья
14.30 Магазин на диване
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 17.10 М/фильмы
17.50 Музыкальная жемчужинка. Ученик ДМШ №2 Валя Бизюкин
17.55 «Служу Отечеству». К 50-летию части железнодорожных войск №51587
18.15 Тоонто. Лопсон Гергенов
18.35 Эрвэс. Московский институт государственного администрирования. Бурятский филиал
19.00 Байгал
19.15 Нютагаархин. Бадма-Сэрэн абгаи.
19.30 Вы спрашивали?
19.50 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.20 Рек-тайм
20.30 «Профи». Буткевич Л.М. - начальник отдела по связям с общественностью, СМИ, рекламе и туризму АО «Бурятнефтепродукт»
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

- 21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Время кино. Фильм «Свой среди чужих, чужой среди своих»
23.35 «Ты прав!» Концерт-акция
01.10 Дежурная часть
01.25 Вести
01.55 Автошоу
02.25 Магазин на диване

ТИВИКОМ

- 9.00 Прогноз погоды
9.05 «Шалунья»
10.00 М/с «Легенда о Белом Клыке»
10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 «Смотри, как они растут»
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 Из жизни женщины
13.30 «Азиатский связной. Отголоски страсти»
14.30 «Вестсайдский вальс»
16.20 М/фильм
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 М/с «Башмачки»
17.10 Телемагазин
17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.50 Сериал «Боишься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 Из жизни женщины
21.30 «Момент истины»
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Фильм «Вестсайдский вальс»
00.20 Прогноз погоды
00.25 «Глобальные новости»
00.30 «Детектив Неш Бриджес»

АРИГ УС

- 16.00 Т/с «Приключения Шерли Холмса»
16.25 Те кто
16.40 Вы - очевидец
17.10 М/с «Серебряный конь»
17.35 Т/с «Грейс в огне»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.45 Муз. подарок
19.00 Армия любимиц
19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.50 «Просто Мария»
20.40 Метеопрогноз
20.45 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.05 Т/с «Защитница»
21.55 Метеопрогноз
22.00 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Тень за днем: АУМБА: лучшее
23.25 Т/с «Зов убийцы...»
00.15 Дорожный патруль

ОТБ

- 16.00 Т/с «Убийство первой степени»

- 16.50 Рек-парад
17.00 Документально-художественный фильм «После шока» (США)
18.40 Мультфильм
19.00 Т/с «Виноность»
20.00 Рек-парад
20.10 Т/с «Ложь во спасение».

- 21.10 Т/с «Хорошие парни, плохие парни» (Австралия)
22.10 Рек-парад
22.20 Х/ф «Найти и уничтожить» (в перерыве «Новости» 22.55)

НТВ

- 3.00 Сегодня
3.40 Градусник
8.45 Криминал
8.55 «Я - телохранитель»
9.05 «Впрок»
9.10 «Живые новости»
9.15 М/фильм
9.25 «Карданный вал»
9.35 «Сегоднячко-Москва»
9.50 «Я-телохранитель»
10.00 Сегодня
10.10 Сериал «Солдаты удачи»
11.00 Сегодня
11.15 Наше кино Детектив «Противостояние» Закл.
12.25 М/фильм «Наш друг Пишичитай»
13.00 Сегодня
13.20 «От винта»
13.30 «Старый телевизор» вспоминает: «Как молоды мы были...». Фильм «Тюрик Киж»
15.00 Сегодня
15.20 Час сериала. Фильм «Последний праздник»
16.50 М/ф «Камаринская»
17.00 Сегодня
17.25 Сериал «Захватчики»
18.20 «Впрок»
18.45 Криминал
19.00 Сегодня
19.30 «Сегоднячко»
20.10 «Любовь и тайны Сансет Бич»
21.00 Сегодня
21.25 Сериал «Солдаты удачи»
22.30 Мир кино. Детектив «Ошибка Резидента» 1с
00.00 Сегодня
00.40 «Намедни-75»
01.35 «Антропология»

РАДИО

- 6.12 Программа «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой»
7.27 Программа «Выбор»
7.50-8.10 «Тоонто нотаг». 2-ая передача из цикла «Наследие» - об улигеринах Агинского, Усть-Ордынского округов и Бурятии
12.00-12.10 Новости «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 Сказка в стихах В.Султановой «Солнечная долина»
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

ПО ВОПРОСАМ РАЗМЕЩЕНИЯ РЕКЛАМЫ ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ 21-62-62

ООО «Талан» реализует мясо цыплят-бройлеров собственного производства по цене 32 руб. за кг.

Обращаться г. Улан-Удэ, тел.: (3012) - 37-77-56; 33-32-46; 33-26-72.

ЛАКИ КРАСКИ ЛИНОЛЕУМ а также олифа, растворители, кисти и др. Оптом - ул. Пугачева, 55. Розница - магазин «Лаки-Краски» Рынок «Крестьянский». Тел: 25-01-86, 41-17-00.

19 четверг

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 Каламбур
11.50 Домашняя библиотека
12.00 «Звездные войны»
12.50 Мультсеанс
13.00 Новости
13.15 «Добрый день»
14.00 «Секретный фарватер» 3с
15.20 Мультсеанс
15.28 Вместе
16.00 Новости
16.15 «Гарри - снежный человек»
16.45 Возможно всё!
17.00 Улица Сезам
17.30 До 16-ти и старше...
18.00 «Во имя любви»
19.00 Новости
19.15 Маски-шоу
19.45 Здесь и сейчас
20.10 Серые кардиналы Кремля в фильме «Телохранитель»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Однако
22.50 Острозащитный фильм «Золото партии»
00.25 Памяти Сергея Курехина. «Тихий дом»
00.55 Новости
01.10 «Пятница, 13-е»

РОССИЯ

- 8.00-10.45 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Моя семья
14.30 Магазин на диване
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 17.10 Мультфильмы
17.25 Видеofilm «Повесть о народе «Буртз-Чино»
17.55 Ансамбль «Веснушки» ГДДЮТ
18.15 Концерт ОБН им. Ч.Павлова
18.30 Сагай хурд. Тункинский национальный парк
19.00 Байгал
19.15 «Семь-Я». Рассказ о народном враче республики В.П.Балдановой и ее семье
19.40 Служба: дни и ночи. Начальник ОВО при МВД РБ А.И.Краснов
19.50 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.20 Рек-тайм
20.30 Мир женщины
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

- 21.00 Вести

- 21.30 Подробности
21.45 Два рояля
22.35 Время кино. Агата Кристи. Пуаро. «Похищение премьер-министра»
23.40 Слушается дело
00.35 Дежурная часть
00.50 Вести
01.20 Магазин на диване

ТИВИКОМ

- 9.00 Прогноз погоды
9.05 Сериал «Шалунья»
10.00 М/с «Легенда о Белом Клыке»
10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 «Смотри, как они растут»
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 Из жизни женщины
13.30 «Азиатский связной. Полночная орхидея»
14.30 Х/ф «Кокаколыщик»
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 М/ф «Зайчишка заблудился»
17.10 Телемаркет
17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.50 Сериал «Боишься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 Радар-Спорт
21.30 «Национальный интерес»
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Фильм «Кокаколыщик»
00.20 Прогноз погоды
00.25 «Глобальные новости»
00.30 «Детектив Неш Бриджес»

АРИГ УС

- 16.00 Т/с «Приключения Шерли Холмса»
16.25 Те кто
16.40 Вы - очевидец
17.10 М/с «Серебряный конь»
17.35 Т/с «Грейс в огне»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.45 Муз. подарок
19.00 Армия любимиц
19.20 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.40 «Просто Мария»
20.25 Метеопрогноз
20.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
20.50 Т/с «Защитница»
21.40 М/ф «Боро находок»
21.50 Метеопрогноз
21.55 В мире людей
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.50 Я сама: А я - просто мама
23.50 Т/с «Зов убийцы»
00.40 Дорожный патруль
00.50 Диск-канал

ОТБ

- 16.00 Т/с «Убийство первой степени»

- 16.50 Рек-парад
17.00 Джефф Голдблюм в мистическом триллере «Смертельно опасный мистер Фрост» (Франция-Великобритания)
18.55 Т/с «Виноность»
19.55 Рек-парад
20.05 Т/с «Ложь во спасение».

- 21.00 Т/с «Хорошие парни, плохие парни» (Австралия)
22.00 Х/ф «Тень отца» (в перерыве «Новости» 22.55)
23.55 Кристофер Ланберт в фантастическом боевике «Последний отсчет» (США)

НТВ

- 8.00 Сегодня
8.40 Градусник
8.45 Криминал
8.55 «Я - телохранитель»
9.05 «Впрок»
9.10 «Живые новости»
9.15 М/фильм
9.25 «Карданный вал»
9.35 «Сегоднячко-Москва»
9.50 «Я-телохранитель»
10.00 Сегодня
10.10 Сериал «Солдаты удачи»
11.00 Сегодня
11.15 Наше кино. Детектив «Ошибка Резидента» 1с
12.30 М/фильмы
13.00 Сегодня
13.20 «От винта»
13.30 «Старый телевизор» вспоминает: «Как молоды мы были...». Фильм «Зигмунд Колосовский»
14.50 М/фильм
15.00 Сегодня
15.20 «Доктор Куин, женщина-врач»
16.20 «Сегоднячко»
17.00 Сегодня
17.25 Сериал «Захватчики»
18.20 «Впрок»
18.45 Криминал
19.00 Сегодня
19.30 «Сегоднячко»
20.10 «Любовь и тайны Сансет Бич»
21.00 Сегодня
21.30 Сериал «Солдаты удачи»
22.30 Наше кино. Детектив «Ошибка Резидента» 2с
00.00 Сегодня
00.40 «Намедни-76»
01.35 «Антропология»

РАДИО

- 6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой»
7.27 Разговор на актуальную тему
12.00-12.10 Новости «Короткой строкой»
19.12 Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 Актуальное интервью
19.37 Объявления
19.40 Республиканские известия (на рус. яз.)

ПРОДАЮ УАЗ-469 1980 г. в. или меняю по предложению. Обращаться: ул. Мостовая, 20.

ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод»

Сельхозагрегаты:

- Роторный вычесыватель сорняков
• Каток-выравниватель КВ-4
• Сеялка точного высева «СУПО-6»
• Культиватор КПЭ-3,8 м

Оплата за продукцию производится в различной форме по согласованию сторон.

Запасные части к машинам:

- Сенокосилкам
• Зерноуборочным комбайнам Енисей -1200
• Тракторам «Беларусь», ДТ-75,Т-150,К-701
• Граблям, сеялкам
• Копновозам, стогометателям

Адрес: 671000, Россия, Бурятия, Улан-Удэ, ул. Корабельная, 32. Служба Маркетинга и сбыта тел.: (3012) 21-33-55, Факс.: (3012) 21-96-62.

20 ПЯТНИЦА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Во имя любви»
11.15 Маски-шоу
11.40 Смак
12.00 «Звездные воины»
12.50 Мультсеанс
13.00 Новости
13.15 Добрый день
14.00 «Секретный фарватер» 4с
Закл.

РОССИЯ

8.00-10.45 Доброе утро, Россия
8.20 У всех на устах
8.45 Программа передач
9.15 Тысяча и один день
10.15 Дежурная часть
10.45 Товары почтой
11.10 «Миледи»
12.00 Вести
12.35 «Маленький бродяга»
13.30 Моя семья
14.00 Магазин на диване
15.00 Вести
15.30 «Антонелла»
16.25 «Дикий ангел»
17.10 Музыка, музыка
17.25 «Гомеопатия здоровью»
17.30 «Первые поцелуи»

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00-21.00 Информационно-музыкальная программа «В пятницу вечером»
19.00 Байгал
19.15 Криминальная хроника
19.50 Рек-тайм
20.00 Республиканские новости
20.15 Рек-тайм
20.30 Дорогие мои старики...
20.55 Музыкальный калейдоскоп

РОССИЯ

21.00 Вести
21.30 Подробности
21.45 Время кино. Комедия «Вход и выход» (США)

23.25 Подиум ДАРТ
00.00 Дежурная часть
01.15 Вести
00.45 Триллер «Там, где скрыта тайна» (США)
02.15 Магазин на диване

ТИВИКОМ

9.00 Прогноз погоды
9.05 Сериал «Шалунья»
10.00 М/с «Легенда о Белом Клыке»
10.30 М/с «Новые приключения Пинокио»
11.00 Телемаркет
11.25 Прогноз погоды
11.30 «Смотри, они как растут»
12.00 Сериал «Сан-Тропе»
13.00 Из жизни женщины
13.30 «Азиатский связной. Полночная орхидея»
14.30 Х/ф «Формула любви»
16.15 М/фильм
16.30 Сериал «Дом Уимзи»
17.00 М/с «Волшебные очки»
17.10 Телемагазин
17.30 Сериал «Марисоль»
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.30 Сериал «Боисься ли ты темноты?»
20.00 Сериал «Сан-Тропе»
21.00 Из жизни женщины
21.30 Первого лица
22.00 Прогноз погоды
22.05 Телемаркет
22.30 Фильм «Невозвращенец»
00.40 Прогноз погоды
00.45 Глобальные новости
00.50 «Детектив Неш Бриджес»

АРИГ УС

16.00 Т/с «Приключения Шерли Холмс»
16.30 Те кто
16.45 СВ-шоу
17.10 М/с «Серебряный конь»
17.35 Т/с «Грейс в огне III»
18.05 Победоносный голос верующего
18.35 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.45 Муз.подарок
19.00 Нью-Йорк, Нью-Йорк
19.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
19.50 «Проста Мария»
20.35 Метеопрогноз
20.40 Формула успеха. Нон-стоп лист
21.00 ОСП-студия
21.55 В мире людей
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.50 Т/с «Вавилон-5»
23.40 Ночной сеанс: Дальние родственники

ОТБ

16.00 Т/с «Убийство первой степени»
16.50 Рек-парад
17.00 Х/ф «Тимур и его команда»
18.25 Клип-презент

19.00 Т/с «Виновость»

19.55 Рек-парад
20.00 Т/с «Ложь во спасение».

21.00 Т/с «Хорошие парни, плохие парни» (Австралия)
22.00 Рек-парад
22.10 Гэри Бьюзи и Майкл Паре в боевике «Воины» (Канада - Израиль) (в перерыве «Новости» 22.55)
00.20 Тереза Рассел в фильме «Шлюха» (США)

НТВ

8.00 Сегодня
8.40 Градусник
8.45 Криминал
8.55 «Я - телохранитель»
9.05 «Впрок»
9.10 «Живые новости»
9.15 М/фильм
9.25 «Карданный вал»
9.35 «Сегодняшко-Москва»
9.50 «Я - телохранитель»
10.00 Сегодня
10.10 Сериал «Солдаты удачи»
11.00 Сегодня
11.15 Наше кино. Детектив «Ошибка Резидента» 2с
12.30 М/фильмы
13.00 Сегодня
13.20 М/фильм
13.30 «Старый телевизор» вспоминает: «Как молоды мы были...». Фильм-балет «Анюта»

15.00 Сегодня
15.20 «Доктор Куин, женщина-врач»
16.20 «Сегодняшко»
17.00 Сегодня
17.05 Сериал «Захватчики»
18.20 «Впрок»
18.45 Криминал
19.00 Сегодня
19.25 «Сегодняшко»
20.05 Сериал по пятницам. «Мария Вандамм»
21.00 Сегодня
21.30 Наше кино. Детектив «Судьба Резидента» 1с
23.00 Док.фильм «Ветер-миндаль-вулкан-стремболи-карнавал»
23.20 Криминальная Россия. «Погоня за призраком» 1ч
00.00 Сегодня
00.35 Цвет ночи. Фильм «Белоснежка»

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
7.27 Программа «Встречи»
7.50-8.10 «Юность республики» /на бур.яз./
12.00 Новости «Короткой строкой»
12.10-13.00 «Час вашего письма». Муз. программа по заявкам радиослушателей
19.12-20.00 Информ. программа - «Вчера. Сегодня. Завтра»

Пансионат «Верхняя Березовка»

Эффективное лечение и отдых. Врачи высшей и I категорий. Удобные, благоустроенные палаты. Лечебное 4-х разовое питание. Современное медицинское оборудование.

Лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, неосложненных сердечно-сосудистых, урологических, акушерско-гинекологических заболеваний, больных в астено-невротическом состоянии, стоматологические услуги, зубопротезирование.

Услуги кабинета массажа, лечебной физкультуры, атлетической гимнастики, мануальной терапии, консультации тибетолога.

МЫ ЖДЕМ ВАС!

Обращаться 34-43-44 по телефону: 34-45-75

Лиц. №10 от 16.06.99

НОВЫЕ ПОСТУПЛЕНИЯ

ВИННЫЕ НАПИТКИ «САНГРИЯ», «ВЕРМУТ»
9-14% в широком ассортименте от 33-00 руб.
В/н. «Рослин» в ассортименте от 12-50 руб.
В/н. «Биотек» в ассортименте от 15-20 руб.
Вина виноградные в ассортименте от 35 р.
А ТАКЖЕ:
Шампанское «Исток» (г.Беслан) 40р.50к.
Вино сухое, плодое, виноградное (Россия, Молдова, Украина, Краснодар) в широком ассортименте от 22р.50к.
В/н. «АГДА-99» 12р.50 к.
Винные напитки (Омск) от 12р.50к.
Коньяк «Арат», «Московский» от 42р.
Водка в ассортименте («Ливона», «Байкалфарм») от 21р.75к.

Торгуем оптом и в розницу по оптовым ценам

ПОКУПАЕМ ПРОДУКЦИЮ

АО «Ливона» и «Байкалфарм»

Адрес: ул. Приречная, 5

Тел.: 37-15-85, 33-16-74.

ДОСТАВКА ПО ГОРОДУ

ФОРМИРУЮТСЯ ГРУППЫ НА КУРСЫ «АРШАН» С ПРОЖИВАНИЕМ В ЧАСТНОМ СЕКТОРЕ. СПРАВКИ ПО ТЕЛ.: 21-68-79.

21 суббота

ОРТ

9.00 Вия Армане в фильме «Эдгар и Кристина»
10.25 Слово пастыря
10.45 Домашняя библиотека
11.00 Новости
11.15 100%
11.45 Утренняя почта
12.20 Каламбур
12.50 Смак
13.10 Возвращение Третьяковки
13.35 Возможно всё!
13.55 Детектив «Я, следователь»
15.25 Цивилизация
16.00 Новости
16.15 В мире животных
16.55 Коллекция 1 канала. Фильм «Гамлет»
19.10 Новости
19.30 Как это было. «Катастрофа на Байконуре», 1969г.
20.10 Ералаш
20.25 Серебряная серия. Приключ. фильм «Капитан»
22.00 Время
22.35 Сериал «Секретные материалы»
00.15 Ночной детектив. Сериал «Майк Хаммер: возвращение Майка Хаммера»

РОССИЯ

9.00 Мультфильм
9.20 Фильм для детей «Беляночка и Розочка» (ГДР)
10.30 Мультфильмы
11.00 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.05 Сто к одному
12.50 Любовь с первого взгляда
13.15 Золотой ключ
13.30 Хорошие новости
13.45 Мультфильмы
14.00 «Папа, мама, я - спортивная семья»
15.00 Вести

БУРЯТСКОЕ ТВ

15.30 Мультфильм
15.50 Для детей худ.фильм «101 далматинец»
17.35 «Нютагаархин» Г.Н.Ачитуева
17.55 Примите поздравления

РОССИЯ

19.00 Моя семья
20.00 Старая квартира. Дайджест. 70-ые годы. Ч.2
21.00 Вести
21.30 Досье. «Русский Стелс»
22.00 Фильм «Любить по-русски»
23.45 Комедия «Тигр и кошечка» (Италия)
01.30 Горячая десятка

ТИВИКОМ

9.30 Прогноз погоды
9.35 Сериал «Грехи»
10.30 М/фильм
11.00 Наполним музыкой

12.00 Телемаркет
12.25 Прогноз погоды
12.30 М/фильм
13.00 М/с «Приключения педдингтонского межвежонка»
13.30 Сериал «Очевидец-2»
14.05 «На златом крыльце сидели»
15.30 М/ф «Приключения перца»
15.55 «Открытые небеса»
17.00 Сериал «Пылкие умы»
17.30 Муз. поздравления
18.00 Христианская программа «Актуально-насушно»
18.25 Прогноз погоды
18.30 НХЛ: «Короли и свита»
19.00 Сериал «30 случаев из жизни майора Земана»
20.00 Суета вокруг рояля
20.30 Сериал «Легенда о Вильгельме Телле»
21.30 Телемаркет
21.55 Прогноз погоды
22.00 «Все любят Реймонда»
22.30 Сериал «Прикосновение ангела»
23.30 «Титаны рестлинга на TNT»
00.30 КВН. Международные турниры в Киеве

АРИГ УС

9.00 М/ф «Бюро находок», «Кто сильнее»
9.20 М/с «Сказки братьев Гримм»
9.45 Т/с «Джек Холборн»
10.40 Нон-стоп лист
10.45 Т/с «Робин Гуд»
11.35 Юм.шоу «Чердачок»
12.00 Путешествие с Нац. Географ. Обществом
13.00 Говорит и показывает Анталья
13.10 Х/ф «Современные девочки»
14.40 Это-Жириновский
15.10 ОСП-студия
16.00 Т/с по выходным: «Флиппер III»
16.50 Те кто: Джордж Клуни
17.10 Формула успеха. Нон-стоп лист
17.30 Жизнь в слове
18.00 СВ-шоу
18.30 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
18.40 Муз.подарок
19.00 Т/с «20 тысяч лье под водой»
19.50 Формула успеха. Нон-стоп лист
20.10 Д.Айрос в фильме «М.Баттерфляй»
21.50 Супермодель Содружество-99
22.20 Торговый центр «Түмэр морин» предлагает
22.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.50 Ток-шоу «Я сама»: Мой сын - бывший наркоман
23.50 Х/ф «Разборка в маленьком Токио»
01.10 Плейбой

ОТБ

13.40 Рек-парад
13.45 На караул!
14.00 «Петровка, 38»

14.20 Сериал для детей «Дик Торпин» (Великобритания)
14.45 Детский канал
15.30 Мультсериал «Маска»
15.55 Рек-парад
16.05 Архитектурная галерея

16.15 За садовым кольцом
16.40 Док. фильм «Волшебные животные»
17.10 Пьер Ришар в фильме «Тысяча один рецепт влюбленного кулинара» (Грузия - Франция)
18.55 «Новости»
19.10 Рек-парад
19.15 Футбол в диалогах
19.55 «Курортный роман»
20.45 Рек-парад
21.00 Х/ф «Фанфары любви» (Германия)
22.35 Х/ф «Развязанные шнуры» (США)

НТВ

9.00 Наше кино. Детектив «Судьба Резидента» 1с
10.30 Сегодня
11.10 Криминал «Чистосердечное признание»
11.35 Своя игра
12.05 Мир приключений и фантастика. «Конан» 1с
13.00 Сегодня
13.10 «Впрок»
13.30 «Добро пожаловать»
14.15 «Старый телевизор» вспоминает: «Фитиль»
14.30 «Свадьба»
15.00 Сегодня
15.15 Сериал по выходным. «Она написала убийство»
16.10 «Суд идет»
17.00 Сегодня
17.20 «Дог-шоу. Я и моя собака»
17.50 М/фильмы
18.10 Профессия - репортер
18.25 «Антропология»
19.15 Памяти Юрия Никулина. Фильм «Когда деревья были большими»
21.00 Сегодня
21.35 «Весь Жванецкий»
22.10 Фильм «Родная кровь»
00.00 Сегодня
00.40 Футбольный клуб
01.25 Мир кино. Остро сюжетный фильм «Тайный агент»

РАДИО

7.12 Информация, объявления
7.17-8.00 Программа «Амар мэндэ, минчи Буряад орон»
8.10-9.00 «Вчера. Сегодня. Завтра». Информ. программа

12 августа в Бурятском государственном театре оперы и балета проводится благотворительный вечер, посвященный созданию в Курумканском районе Российской Федерации центра Боддо Зонхавы. Начало в 18 часов. В программе вечера религиозный ритуал «Дженанг» - дарование благословения, долголетия и здоровья Сагаан-Дара Эхэ. Проводит ритуал буддийский философ Иогин Геше Тинлей, намеревающийся выступление представителей официальных органов, фирм, частных лиц и ведущих артистов театра. Оргкомитет

Руководителям предприятий, организаций, учреждений всех форм собственности! Национальный банк Республики Бурятия совместно с Министерством финансов Республики Бурятия, банками республики 20 августа 1999 года проводит 11-ый внутри-республиканский зачет взаимных требований бюджета, предприятий, организаций и учреждений всех форм собственности. За справками обращаться по телефонам в Национальном банке РФ: 21-23-49, 21-48-63, 34-18-03, 26-12-95.

РУССКО-БРИТАНСКАЯ ВЫСШАЯ ШКОЛА УПРАВЛЕНИЯ

Некоммерческое учебное заведение высшего профессионального и дополнительного образования. Ведет круглогодичный прием студентов по следующим специальностям:

Table with 3 columns: Position (СЕКРЕТАРЬ-РЕФЕРЕНТ, БУХГАЛТЕР-ЭКОНОМИСТ, ФИНАНСОВЫЙ ИНСПЕКТОР), Duration (6 мес., 6 мес., 12 мес.), Cost (1660 руб., 1660 руб., 2320 руб.).

Обучение полностью заочное, без выезда. Этапы учебных программ: Основы психологии, Делопроизводство, Бухгалтерский учет и отчетность, Экономика и финансовый менеджмент, Основы аудита, Налоги и налоговый контроль. Бесплатно - курс разговорного английского языка. Общий период обучения зависит от успеваемости. Выпускникам выдаются профессиональные аттестаты и сертификаты государственного образца. Реальная помощь в трудоустройстве.

Прием заявлений по адресу: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 17. Центральная Городская библиотека. По рабочим дням с 15.00 до 17.00, в субботу с 12.00 до 14.00. Почтовый адрес: 670050, г. Улан-Удэ, а/я 9027.

К ВНИМАНИЮ ВЫПУСКНИКОВ ШКОЛ! ОБУЧЕНИЕ НА ЭЛЕКТРОСВАРЩИКОВ. ПУ-10, УЛ. ЛЕСНАЯ, 5. (ВОЗЛЕ РЕЧНОГО ПОРТА).

22 воскресенье

ОРТ

9.00 Мультсеанс
9.10 Фильм «Случайные пассажиры»
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.15 Непутевые заметки
11.35 Пока все дома
12.10 Утренняя звезда
13.00 Армейский магазин
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянские ведомости
14.30 «Все путешествия команды Кусто»
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Футбол. Чемпионат России. «Динамо» - «Локомотив»
18.25 Дисней-клуб
19.20 Людмила Зыкина в программе «Абазур»
19.50 Ералаш
20.10 «Летний кинотеатр». Комедия «Все будет хорошо!»
22.00 Время
22.50 Мировое кино. Приключ.комедия «Банзай»
00.40 Хоккей. Кубок «Спартак». Финал. 3 период

РОССИЯ

9.00 Мультфильмы
9.30 Служу Отчеству!
10.00 Сельские вести
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.30 Аншлаги и Ко
12.30 Устами младенца
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куралевым
14.00 «Страсть и рай»
15.00 Вести
15.30 М/ф
16.10 «На здоровье!»
17.10 Закон и порядок
18.00 Диалоги о животных
19.00 Музыкальная комедия «Кубанские казаки»
21.00 К-2 представляет
22.00 Зеркало
22.55 Комедия «Не будите спящую собаку»
01.15 Чемпионат мира по легкой атлетике
02.45 Дежурная часть

ТИВИКОМ

9.30 Прогноз погоды
9.35 Серил «Грехи»
10.30 М/фильм

11.00 Игра «Дом с привидениями»
12.00 Телемаркет
12.25 Прогноз погоды
12.30 М/фильм
13.00 М/с «Приключения педдингтонского медвежонка»
13.30 Серил «Очевидец-2»
14.05 Х/ф «Личное дело судьи Ивановой»
15.45 М/фильм
16.00 «Открытые небеса»
17.00 М/ф «Катигорошек»
17.10 Телемагазин
17.30 Муз. поздравления
18.00 «Кино, кино, кино»
18.30 Мировой футбол
19.00 Серил «30 случаев из жизни майора Земана»
20.00 «Ворованный воздух»
20.30 Серил «Легенда о Вильгельме Телле»
21.30 Телемаркет
22.00 Х/ф «Все любят Реймонда»
22.30 «Прикосновение ангела»
23.30 Фильм «Аллея Мидаг»

АРИГ УС

9.00 М/ф «Вовка - тренер»
9.10 Т/с «Джек Холборн»
10.05 Нон-стоп лист
10.10 Т/с «Робин Гуд»
11.05 Пальчики оближешь
11.30 Наше кино: «Приключения Али-Бабы и сорока разбойников» 1, 2 с
13.50 Спартак-чемпион
14.15 М/ф «Последний из могикиан»
15.05 Звезды о звездах: Русская душа
15.30 Я сама: Старость - в радость
16.25 Наша музыка: София Ротару
17.25 Благая весть
18.00 Вы - очевидец
18.30 Формула успеха. Нон-стоп лист
18.50 Муз.подарок
19.10 Юм. программа «Бис»
19.40 Обоз
20.25 Формула успеха. Нон-стоп лист
20.45 Док.фильм «Прокляты и забыты»
22.00 Формула успеха. Нон-стоп лист
22.20 Микки Рурк в х/ф «Завсегдагатай бара»
00.05 Дорожный патруль. Расследование
00.20 Радиохит

ОТВ

13.55 Рек-парад
14.00 Мультфильм
14.20 Серил для детей «Дик Торпин» (Великобритания)

14.45 Детский канал
15.25 Мультсерил «Маска»
15.50 Рек-парад
16.00 Квадратные метры
16.10 21 кабинет
16.40 Док. фильм «Волшебные животные»
17.10 Гойко Митич в фильме «Апачи»
18.40 «Бюро телевизионных расследований»
18.55 «Новости»
19.10 Рек-парад
19.15 «ВДНХ: новая версия»
19.55 Мультфильм
20.15 Рек-парад
20.30 Х/ф «Исключение из школы детективов» (Италия)
22.20 Рек-парад
22.30 Х/ф «Эхо» (Канада)

НТВ

9.00 Детский сеанс. Приключ.фильм «Остров сокровищ»
10.30 Сегодня
11.15 Наше кино. Фильм «Родная кровь»
12.45 М/фильм
13.00 Сегодня
13.10 «Старый телевизор» вспоминает: «Фитиль»
13.25 Пойми меня
13.55 Невероятные путешествия
14.30 Наше кино. Муз. фильм «Летучая мышь» 1, 2с
17.00 Сегодня
17.15 Серил по выходным «Она написала убийство»
18.05 «Неизвестная война» ф.13-й «Освобождение Украины»
19.00 Сегодня
19.25 Премьера НТВ. Фильм «Эксперимент «Карнозавр»
21.00 Сегодня
21.30 Мир кино. Боевик «Пленники небес»
00.00 Сегодня
00.35 «Футбольный клуб» представляет Чемпионат России. 21-й тур
01.25 Последний сеанс. Фильм «Эмманюэль-2»

РАДИО

7.12 Информация, объявления
7.17-8.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон»
8.10-9.00 Литературно-художественная программа «Алтаргана»
9.10-10.00 - «Школьный канал»

САНАТОРНО - КУРОРТНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ПРОФВОИЗОВ РБ «БАЙКАЛКУРОРТ» ПРИГЛАШАЮТ НА ЛЕЧЕНИЕ И ОТДЫХ

В санаториях «АРШАН», «САРНЫ»

ЛИЦЕНЗИЯ № 703; 705; 706 от 30.06.98

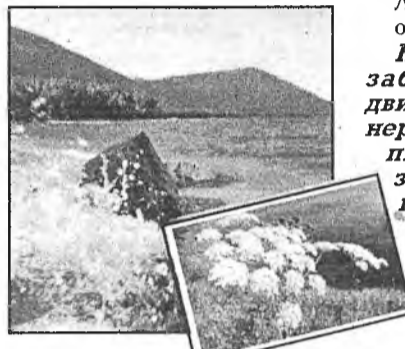
Комплексное лечение болезней органов пищеварения, кровообращения, органов дыхания, мочевыделительной системы, обмена веществ и заболевания эндокринной системы.

«ГОРЯЧИНСК»

ЛИЦЕНЗИЯ № 704; 707; 708 от 30.06.98

Комплексное лечение заболеваний опорно-двигательного аппарата, нервной системы, органов пищеварения, кожных заболеваний, гинекологических болезней.

В комплексное лечение входят бальнеотерапия, грязелечение, физиотерапия, массаж, ингаляции, фито-психо-иглорефлексотерапия, кабинет спелеотерапии.

Сочетание новых методик с природными лечебными факторами - минеральными и термальными водами, иловыми грязями - дает прекрасную возможность для оздоровления организма.

Круглогодично работает отделение взрослого с ребенком.

В санаториях имеются бар, сауна с бассейном, тренажерные залы, библиотека, клуб, видеозал, фитобар, косметический кабинет.

Обращаться: 670001, Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Коммунистическая, 49. Тел. 8(3012) 21-61-69, 21-57-98, 21-62-79 факс.

Порой трудно найти вариант, при котором
Ваша реклама даст максимальный эффект...

МЫ ЦЕНИМ КАЖДОГО КЛИЕНТА! ...

г. Улан-Удэ, ул. В.Терешковой, 3.

Телефон: 33-66-46.

ПРОДАЮ

Однокомнатную, благоустроенную кв. Балкон, 2этаж, зарешеченная, телефон. Проспект Строителей.

Тел.: 21-62-84, 21-31-82

Левый задний фонарь на «Хундай-Грэйс» 1992г.в..

Тел.: 37-08-27

Брусовой дом с надворными постройками, баней, теплицами в Верхней Березовке, за детдомом по ул. Поляны Просвет 27. Тел.: 21-61-23.

3-комн. кв. по ул. Павлова, теплая, рядом 35 школа, трамвай, д/с. Тел.:37-40-18.

Дачу на берегу Байкала, в районе «Безымянки». Тел.: 26-47-58 вечером.

А/м УАЗ-469 1980 г.в. или меняю по предложению. Обращаться: г.Улан-Удэ, ул. Мостовая 20.

Документы на а/м «Тойота-Марк II» 1987 г. в., торг. Тел.: 21-60-91, после 18 ч.

Запчасти от «Марк - II» 1987 г. в.: катушка зажигания - 200 руб., помпа -520 руб., стартер - 520 руб., бензонасос - 520 руб., головка блока - 2600 руб., поршневая группа - 2000 руб. Тел.: 21-60-90, после 18 ч.

Морозильную камеру «Бирюса» б/у в отличном состоянии. Тел.: 37-03-40.

Новое свадебное платье «Принцесса р. 42-44, рост 165-170. Тел.: 26-74-75.

Козье молоко и козлят. Обращаться: п. Верх. Тулулжа ул. 40 лет Победы, 14-2.

МЕНЯЮ

3-комн. кв. в 40 квартале, кирп. дом, 3 этаж на две однокомнатные. Тел. посредника: 33-76-83.

4-комн. кв. в кирп. доме с оградой. Теплый гараж, земля, автономное отопление, канализация, гор., хол. вода, ванная, подвал и т.д. на меньшую

по предложению. Тел.:33-54-90.

1-комн. благ. кв., 36 кв. метров, 4 этаж, лоджия, в 42 квартале на равноценную или на частный дом ближе к центру. Тел.: 21-40-91.

Или продаю 4-комн. полногабаритную кв. на машзаводе. Тел.: 25-13-77.

СНИМУ.

Неблагустр. и полублагустр. кв. в центре города. Тел.: 21-55-97, в раб. время.

2-х или 3-х комнатную кв. в центре города. Желательно с холодильником и телефоном. Тел.: 21-69-58 или 21-66-76, в раб. время.

СДАЮ

3-комн. кв. в Восточном, оплата поквартально. Тел.: 25-97-41.

РАБОТА

Предлагаю несложную надомную работу 3-х вариантов. Доступна всем, доход стабильный. От Вас:

СПЕЦОДЕЖДА И ОБУВЬ

Организация реализует сапоги резиновые рабочие по цене 80 руб., болотные по 160 руб., женские лакированные по 90 руб., сапоги кирзовые по цене 140 руб., халаты медицинские по 160 руб., костюм рабочий по 110 руб., стакан граненный по 4 руб.50 коп, а также передники, колпаки, подшлемники, верхонки. Ожидается поступление войлока, ватина, ткани брезентовой, бязи белой, телогреек.

Принимаем предварительные заявки на приобретение данных видов товара по тел. 34-52-00 или по адресу: Полигон, здание Бурятснабсбыта. Имеется торговый киоск, расположенный по ул. Октябрьской, 1, магазин «Автомобиль». Свид. Ж-3374.

объявление, 2 конверта (чистый и с о/а). Обращаться: 670033 г.Улан-Удэ, а/я 2831.

Высокооплачиваемая работа на дому в свободное время. От Вас: 1 чистый конверт + конверт с о/а. Обращаться: 670002, У-Удэ, а/я 2472.

РАЗНОЕ

Пожилая местная женщина примет предложение состоятельных престарелых

людей для оказания помощи по ведению домашнего хозяйства. Порядочность гарантирую. Обращаться: 670031 г. Улан-Удэ, паспорт 563230.

УСЛУГИ

Ремонт холодильников. Переделка старых холодильников на морозильную камеру. Недорого. Лиц. С-1831 тел.: 22-58-58 дом., тел.: 21-07-26 раб.

Бурядайд АССР-эй Верховно Соведайд депутат байхан, Буряад Республикын Түбэй хунгуулин комиссиин түрүүлэгшэ байхан БАРДОНОВ Александр Бадлаевичай гэнтэ наһа бараһан ушараарнь гүнзгы шаналал гашуудалаа түрэлхидтэнь болон дүтын хүнүүдтэнь Буряад Республикын Арадай Хурал мэдүүлэ.

НҮХЭРЭЙ ДУРАСХААЛДА

Манай газетийн эдэбхитэй автор байхан барилгашан мэргэжлэтэй, бэшэх табисууртай Ким Галсанович Ванганов хүндэ үбшэндэ нэрбэггэжэ, 1998 оной августын 17-го 58-даху наһан гээрээ саһаа уриг наһа бараа хэн.

К.Г.Ванганов Хэжэнгын аймагай Дунга-Худанай сомоной Тураасрай хууринда олон үхибүүдтэй гэр бүлэдэ 1940 оной декабриин 26-га түрөө. 1958 ондо Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын гунда хургуули дүүргэдэ, Улаан-Үдын 3-даху техникескэ училищига хуража гарааг, 1963 он болотор цютагтаа киномеханигаар ажаллаа.

1969 ондо ВСТИ дүүргэжэ, инженер-барилгашан мэргэжэлээрэ Улаан-Үдын элдэб барилгын эмхилүүдтэ 1996 он болотор ажаллаа гараа, «Жилгражданстрой» трестын 5-даху СМУ-гай ахамга шиженер болотороо урган ябаа. «Бурятия» буудалай, Бурядаг драмын театрай үндэр, найхан байшангуудһаа эхилээг, хотын гудамжануудгаар бодхоогдон бусад олон шэнэ-шэнэ барилганууд мүнөө өөртэй мүнхэ дурасхаал болон үлөөл даа.

Хэһэн, бүтээһэн ажалһың засаг түрын зүгһөө үндэрөөр сэгнэгдэжэ, 1985 ондо тэрэ «Бурядаг АССР-эй габыата барилгашан» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө, гурбан медалаар шагнаагаа.

Бури үхибүүн ябаханаа, юумэ бэшэхэ, зураг зураха дуратай байхан. Ажалай хүлээр амарха үедөө шүлэгүүдэй гүрлөө «мушхажа», рассказыудые, очеркнүүдье бэшэжэ туршадаг хэн. «Манай үеын хүн» гэхэн гаршаг доро барилгашан манай газетийн зайшалта конкурсын лауреат болоһон юм. Бурядаг залуу уран зохёолшодой X-XI-XII конференциүүдтэ хабдагхан байха.

Тэрэ сэхэ эсбэр ханаатай, найн абари зантай байһандаа, гэр бүлэдөө, түрэл-гаралдаа ехэ хүндэтэй, олон зон нүхэдтэй хүн байгаа. Элээниһең хараадаа абажа, биднэртээ хохасанаар жэл болохың урдагана хэблэдэ бэлэн болгоог, номоо баруулжа үрдэггүй рассказыудайль согсолбориһоо нэгэ бүтээл уншагшадаг һонорто дуралдхантабу.

Ким ВАНДАНОВ

НИМБУУ ЭЖЫ

(Рассказ)

халуун сайгаа аягална.

Гурбадахи класс дүүргэжэ ябаһан Галдан:

- Эсэгэш бусажа ерэхэл болоо ёһотой гэжэ хүгшэн эжымни намдаа ходоол хэлэдэг. Теэд мүнөө юундэ уйлаба гэшэб? Нюдэнһөө нулимса дунаахынь нэгэтэйшэ хараагүй хамнайб. Али эсэгэмни ерэхээ болео гэшэб гү? - гэжэ шэбэнэн хагад наадаха намбаандаа намдаа хэлэнэ.

Эсэгынгээ ниюур харахадамни, ондоо шэнги. Барагар хүхэ, юумэшье дуугарнагүй. Сайгын ууха намбаандаа, сонхоорнь юушэб гэтэшэнхэй юумэн бууна. Дайһаа бусажа ерээд байхандаа, эсэгэмни хүнүүдээр хоорэлдэхэдоо:

- Байлдаанай боложо байһан газар дээрэ үдэрһын һүни шэнги харанхы, һүнийн үдэр шэнги гэрэлтэй бологшо хэн, - гэжэ хэлэдэг байгаал даа.

- Эсэгэмни яагаа удаан ерэхэ ядана гэшэб? Минийн аба дайнай дүүрэн сасуу гэртээ бусажа ерээ хамнай. Али харгыдаа поезд юумэниһин эбдэржэ, тэрэнээ заһабарилжа, удаан болоно гэшэб гү? Генын, Галиин, Зояын, Семеной, Цыдыпбалай, Цырендоржын, Надийн, Володин, шиний гэжэ байжа эсэгэнэр хаанаб даа хойжа газарта уулзаад, сугтаа ерэхэ ябаһан байхал даа, - гэжэ би Галданда хэлэнэб.

- Нэрээшье тийгэжэ болоо. Зинин, Иванай, Демьянай ахай, эсэгэнэр дайнда наһа бараа гэжэ гэртэйшүүлын саарһа абанхай ха юм. Тэдэнэр ерэхгүйһин гэшэб ааб даа, - гэжэ Галдан ханаа алдана.

- Тээсгэн «Сталинградская битва» гэжэ кинодо эсэгээ харууа гэжэ, Гена хая найрхана. Эсэгэмни нэгэ немец солдадые гэдэһе руунь жадаараа хадханынь, тэрэн иигээд унашоо, - гэжэ Галдан Геные һажан, арбагад гээд, газарта унана.

Шаргада тээлгэнхэй, сараар шэрүүлэн тосхонһоо тосхон бүхэндэ айлшан болодог нүүдэл киногоо өөрынгоо тосхондо харадаг байбашье, 7-8 модной хирээд байдаг хүршэ тосхонуудтаа ябагаар ошожо, дахин харадагаа, миний үетэн, ахашье наһанай хубүүд, басагад мүнөөшье болотор ханадаг ёһотой.

Тэрэл үдэртоо яһан баабхайнуудаа тэгшэ адляар хубаагаад лэ, Галдан бидэ хоёр хахасаалди даа.

ШЭНЭ НЮТАГТА МАНАЙХИНААР зэргэлээд хүршэ болоһон Нимбуу эжы гэжэ хүгшэн жаахан байшан гэр соохоноо ори гансаараа буудга хэн. Ехэл һүзэгтэй хүгшоо даа. Эндэ ерэнэн тэрэ хабар жара наһаяа хүсөө хэн. Зүгөөр ехэл хүнгэн хүгшэн бэлэй. Зүн бүхэндэ ганса үнээнэйнгээ үбшэ сомохо, түлээ-залһаа бэлдэхэ - хамаг ажалаа гансаараа ядамаргүйхэн хээд лэ байгаа. Урдан коммуна тогтоолгын үедэ комсомол болоһон, Балагад Хушуунай балмад хүлгөөн соогуур нүхэрһин алуулһан, ори гансахан хубүүнтээ үлэнэн юм гэжэ нютагаархидынь хоорэлдэдэг ашга хэн. Үглюөгүүр эртэхэнэ

һэришэбэл, би сонходо ошожо, Нимбуу эжын гэр тээшэ харадаг хэм. Гэрэйнь пеэшэнэй хоолойһоо бур-бурхан утаанай дэгдэхье харахадаа, хүгшэнэйдэ ошохо дуран түрэгшэ хэн. Ошохо бүхэндэһини, саахар гэшье дуран сооһни эдоулээд, найхан сай болон барилхан хилээмээр хүндэлэхэ даа. Уһа түлээнь хамһалсадаг хадамни, намда дуратай юм хэн гү, аха дүүнэртэмни ороходоо, намай өөшөөхэ.

Наһатай болоһон хойноо ори гансаарханаа бишыхан утаатай гэрэй өөртоо хэбтэхэ иймэ муу үйлэ хуби заяан олохон лэ хүгшэдтэ энэ муу һүроотэ дайһаа боложо тудалдаа, уг гарбалай утаанай таһарадан тушаалдаһаниһин хайратайлдаа. Иймэ үншэрһини хүгшэдэй ашанараараа баясан, эсэхэ суусахадаа, үхибүүдэй шууанһаа хашаран хагад зэмэлээдшые абадаг жаргалтай хүгшэдые харан атаархадаг, энэ дэлхэйн ахамидаралай хүн бүхэндэ тэгшэ бэшээр тудалдадаг байһанда гомдодогшые байһые ойлогжо ядахаар бэшэ ааб даа.

Хургуулидаа хэшээлээ дүүргээд, гэртээ сүүмхээ эрхижэ, гүйдэлөөрөө хүгшэнэйдэ ерэдэг хэм. Үүдынь сэлэжэ ороходоһини:

- Зай, мүнөөдэр хэр олон табя гэшье абабаш даа? Али тоомоо таһаржа, багшадаа хараалгаа гүш? Энэ үсэгэлдэрэй «Үнэн» газетэ байна. Эдэлһэн хойноо уншажа, һониние дуулгал даа, - гэжэ намай наадахага гаража ябашана аа гү гэжэ айһан, гуйһан шэнгээр хэлэхэл даа.

Газетын түрүүшын хууданһаа эхилэн уншажа захилахадамни, бодолго болон шагнаха. Илангаяа дайнай һүүдэл хэдэн жэл болоһон хойно дайн соогуур бэе бэе алдан эхэ эсэгэнэр бэе бэе ололсобо гэхэн мэдээ уншахадамни, хүгшэнэй досоо юунэй боложо байһые би тинхэдэ юу ойлогхо байгааһин даа. Арай багахан үхибүүн наһан, наадаха хүсэл, түргэн уншаада лэ газашаа гаража бодоо минин толгой сооһине хүлгүүдэн байхал даа.

Нимбуу хубүүниһин 19 наһандаа баруун фронт мордожо, ябаган сэрэгэй уншниц дүүргээд, дайнай дүдэн соогуур 1944 он болотор ябаһан байна. Тэрэл оной зун Нимбуу эжын наһаараа ажал хэжэ, хүйтэн халуунда борсоһоһон хүдэр гар соо томохоноор бэшэ хаа, олон үгын багтахгүй туулганһаа хүндэ хүйтэн шэнжэтэй хүхэртэр саарһан уни удаан мэдэрлээ табига газар дээрэ оодоо хаража унаһан хүгшэнэй хажууда элһэндэ торсолдон һалхинда үлээлгэжэ хэбтээ юм гэлсэдэг.

Хүгшэнэй мэдээ ороходо, олон зонтой тойрожо, бэһеэнь дүнгэн бодхоого гэхэдэнь:

- Орхигты даа. Нэгэ бага амаржа хэбтүүлүүдээ, - гэжэ, дахинаа нойтон газараа тэбэрин унаһан юм гэжэ хэлсэгшэ хэн.

Энэл хэбтэхэдэ, хүгшоо дулахан бэээрээ газар уһан дээрэ ори гансахан хубүүгээ дулаасуулан хүхээ хүүхүүдгээ, нэгтэ харанхы һүни хазаар моритой хүнүүдэй гэртэнь туласа ерэнэн бэээрээ буу

табига айлгаад, үүдынь тайлуулжа хамаг эдихэ хоолынь дулаан хубсаһатайнь абахын хажуугаар ажал хэжэ гэжэ комһунын үгһэн ганса мориһең абахаяа забдахадань, үбгэнэйнгоо гүйжэ ошоод, балгадай удамаршын урдаһаа хүхэ далаймсаарнь буугай абьян наяржа, нүхэрэйнгөө тэрэ дороо алдалан унаһые, бишыхан Нимбуугай айһандаа талада ябаһан хүнүүдэй дуулахаар шангаар бархирһые, эхэдэ мээхэй уяхан сэдхэлтэй хубүүгээ дурсан шаналан сэдхэлээ ехээр лэ үбдэжэ болоо.

Мүнөөшье болотор ханада үлгөөтэй шарлаһан Нимбуугай дүрэ зураг нюдэндэмни харагдахал гэдэг юм. Наһаараа намһашье хэды залуу, эдир гүлээр, сэбэр шарай. Армин хубсаһатай. Мур дээрэхи погон дээрэн гурба-гурбан мүншэхэд. Иймэл залуухан зандаа хэтэдэ мүнхэрөөл даа.

ТЭРЭ САГНАА ХОЙШО ХЭДЫ ЕХЭ УНАА Худан голни Байгал далайда бэлгэлээб даа. Томо-томо барилганууд нютаг соомни бодоо. Хүнүүдэй ажабайдал жэл бүри найжараа. Хүн-зон бултадаа баяртайнууд. Дайнай балын үнэрые тэдэнэр ажалаа хэжэ ябахандаа, мартажа эхилээ.

Тосхондэмни тэг дүнда барилдаһан соёлой байшангай сээрлэг соо дайһаа бусаагүй нютагайнгаа хубүүдтэ зориулан бүтээгдһэн мүнхэ хүшоо хойто хадын ехэ харгы дээрһең харахада, наранай гэрэлдэ ялалзан байдаг. Алтаар һилээгдһэн бултадаа танил хүнүүдэй нэрэ обогууд аржыха.

Нимбуу эжын хада гэртээ хариха жэл энэ хүшоо бодхоогдожо, майн 9-нэй үдэр хүн зон олоороо сугларжа, сэдхэлэй найхан үгнүүдые хэлэжэ, энэ хүшоо нээһэн юм. «Үншэн хүн ута наһатай» гэжэ буриад арад хэлсэдэг. Нимбуу эжы наһаа сагаалаад лэ, хүшоо тайлаһан зун наһа бараа хэн.

Хубүүмни нютагаа бусаа даа, баарһамни. Наянай бэемнишье хүнгэн, найн болоһоһон янзатай, - гэжэ хүнүүдтэ хоорэн магазинһаа даһна, хилээмээ худалдажа абаад, хэды амарһаар гэртээ хүрэхэ ошодог болоһон юм гэжэ хүнүүд хүүдэдэ хоорэлдэгшэ бэлэй.

НАНШАГНАА САЙЖА ЭХИЛЭН үнэнүүдэ нютагайнгаа һэрюүхэн һэбшээдэ үлээлгэн хургуулийн хурагша хубүүнтээ энэ хүшөөгэй дэргэдэ уни удаан бодолго болон байхандаа:

- Нимбуу эжы-аа! Үнэр баян гэшэлта даа. Энэ Могсохонойнай залуушуул бултадаа танай ашанар гэшэл даа! Бидэнэрэй жаргалта байдалай түлөө ами наһая үгһэн хубүүнетай хэдэн үе соо хүн зон мартахагүй даа. Танай хубүүндэл эрэлхэг зоригтой үлөө олон Нимбуунууд түрэхэл байха! - гэжэ амиды ябахадань хэлэхэ ухаанайнгаа хүроогүйдэ, мүнөөшье болотор бэе зэмэлэн ябадаг гэшэб. Теэд яааһини, үнэрһэн юумэн үнэрөө.

ЭХЭ НАЙХАН ХЭЛЭМНАЙ

(об итогах конкурса авторских программ по бурятскому языку и литературе)

Года два тому назад Министерством образования науки РБ был объявлен республиканский конкурс авторских программ по бурятскому языку и литературе для национальных дошкольных учреждений, начальных и 5-11 классов бурятской школы, городских школ (1-11 классы).

Было создано специальное жюри из работников дошкольных учреждений, учителей, методистов и ученых, председателем которого был избран профессор БГУ С.Ж.Балданов.

На конкурс поступило достаточное количество программ, из которого решением жюри ко второму туру было допущено всего 10 программ. Все они в течении 1997-98 учебных годов прошли апробацию непосредственно в детских садах, национальных и городских школах.

По результатам второго (основного) тура и решением жюри конкурса было рекомендовано дошкольным учреждениям, национальным и городским школам в своей работе использовать следующие авторские программы по бурятскому языку и литературе:

- для детских дошкольных учреждений «Бурятский язык» - автор Д.Д.Могоева, «Национальные традиции» - автор Т.Ц.Зориктуева;

- для начальных классов бурятской школы «Бурятский язык и литературное чтение» - автор Д.Д.Ошоров;

- для 5-11 классов бурятской школы «Бурятский язык и литературное чтение» - автор Д.Д.Ошоров;

- для 5-11 классов бурятской школы «Бурятский язык» - автор Б.Б.Батоев и «Эхэ Найхан хэлэмнай» - автор Ц.Х.Ж.Жамьянова;

- для городских (1-11 классов) школ «Бурятский язык» - автор С.Ш.Цыремпилова;

- для 10-11 классов бурятской школы «Углубленное изучение бурятской литературы» - авторы Я.Ц.Д. Ивахинова и Ж.Д.Жамбуева;

- для факультативных занятий:

а) «Бурятиеведение» - автор В.Ш.Ускеева;

б) «Изобразительное искусство и труд» - автор Х.Дубшанова;

в) «Выдающиеся деятели бурятского народа» - автор Д.Цынтуева. Все авторы вышеперечисленных программ решением жюри представлены к денежным премиям.

Перечисленные выше программы готовятся к публикации в издательстве «Бэлиг», к сожалению, они издаются ограниченными тиражами (всего по 100-150 экз.) т.е. без учета количества национальных школ, учителей, учебных заведений, образовательных учреждений.

Поэтому многие бурятские школы (в республике их 170) и учителя начальных классов бурятского языка останутся без новых программ, к тому же они очень нужны, в первую очередь, БГУ, педагогическому колледжу, БИПКРО, районным отделам образования, методическим центрам и другим учреждениям образования и науки.

Директор Бурятского филиала Института НПО Минобразования РФ, д.п.н. Д.ОШОРОВ.

(Эхинийн байгша оной апрелин 1-нэй, июлиин 22-ой, 29-нэй, августын 5-най дугаарнуудта).

Шойжод: Намда хэншье хэлэжэ үгөөгүй юм, өөрымнил ухаалдижа хэлээн үгэ. Иймэ ушартай эрэ эмэ хоёртой хоёр ондоо тус харша табилаание мэдэхэ гээшэ өөрэ шухала, хэтэ мурэй хэрэг байгаа юм.

Лодой: Ехэл зүб хэлэжэ байнаш. Эгээ тэрэ үбгэншини намайе олоной ниоур дээрэ тархил ехээр галхаажэ хэлэжэ, альгадаа бэлэй даа. Баһа тэрэ үедэ ехэ зүдэрөө бэлэйб даа, газар доро орошохоор бологдоо бэлэй. Теэд мүнөө хадаа мүнөөхийл урданай Лодой зандаал ябана гээшэлби даа. Бүри тэрэ ахай поёнтоёо хөөрлэдэг боложо, үбдэхэдэнь аргалаа боложо байнаб. Энээнһээ гадна ахай поёнойгоо Шойжод хатанай зөөлөхөн ханшагынь эльбэхэдэжэ байдаг хүнийнь болошоходоод байна гээшэ хаб. хаа, хаа, хаа! Алей наашаа таалуулжархил даа намдаа! (Шойжодые татаад, сохынь, хасарынь таалаад абана).

Жигжид: Эжы, аа, абадаа ошоод ерэхэмни аа?

Шойжод: Заа, тийгэ даа. (Жигжидгүйгээр гарана). Ши тэрэ галхаагдажа альгадуулахадаа, үхөөд орхөө бэшэш даа, харин улам дээшлээ гээшэш. Дээшэлхыншини ехэ үды. Үбгэнэй абга лама үбгэржэ, хэды шэнээн ябахэ даа. Үнгрэхэдэнь орононь нуужа, ахалагша лама болохош. Ингэжэ шини ахалагша лама боложо, биш ахалагша тайшаа боложо шадаад байбал, хэндэш илагдахагүй ехэ хүсэтэй болохо хэмди. Хогоулаа хооложо, шажан түрэ хоёрые тэгшэ тэдхэжэ, бэс бээдэс үбиг түшгэр болосожо, дээрээ оройгүй хоёр болохо хэмди. Энэ напалуудаа заатагуй бүтээхэ гэжэ оролдохо ёһотойбди.

Лодой: Угы, яагаа хайн хайхан юумэ намдаа хэлэбэ гээшэбши! (Газар нохойнууд хусалдана).

Шойжод: (Сэндэмэгдэ) Гаралши, юу харааб?

Сэндэмэ: (гараад, хөөргөө шагаараа) Галсан ерэбэ (гээд моришень абахана ошоно).

Шойжод: (гансага шэг шарайдаа гараадхана). Яяр шүдхэр ерэбэ. Үбгэншье үхэхэ болоо аа гү, үгы аа гү гэжэ ерэнэн байха.

Лодой: (баруун тээ ошохоо габ гэнэ).

Шойжод: Бай, бү хүдэлэ, хуу! (гээд арай гэжэ байлагана).

Галсан Сэндэмэ хоёр ороно. Галсан бурханда мургөөд, Шойжод Лодой хоёртой мэндшлэлдэгдэ хууна. Сэндэмэ Галсанда сай табар түхээржэ, сай хэжэ үгөөд, татаһаа татажа байна.

Галсан: (Шойжодхоо) Ахай ноён ямар байнаб?

Шойжод: Үдэрөөл хүлээжэ байна.

Галсан: Юугээ хэлэнэш? Нээрээ гү?

Шойжод: Үбгэнөө үхэхөө байна гэжэ худалаар хэлэжэ аргамгүй. Зосоош ороод үзөө хаа, нэм гэжэ баяртай байһан байхаш даа.

Галсан: Юуг гэжэ үбэштэй үгэ хэлэнэ гээшэбши? Би юундэ баяртай байха болоо хүнбий?

Шойжод: Ахалагша тайшаа болохо гээшэш яагааб? Би шини ябадалыш хуу мэдэнхэйлби. Үбгэнэй үхэхые хүлээжэ ядажа байдагыш яһала мэдэнхэйб! Ханаагаа зобоошо боложо, мэнэ мэнэ гүйгөөд ерэхэш. Мэхэ гохоо хүдэлгэжэ ходо ябахан!

Галсан: (сухалаа ехэ хүрээд багашан) Хү бү харда, хара үлэжэ!

Шойжод: (баһа уураа ехэ хүрээд, сэг гэжэ уйтан хахир

хоолойгоор дуугаржа) Ши яахадаа намай хара үлэгшэндэм хүрэхэ болообши! Харатай, мэхэтэй хара шүдхэр даһаа! Шамтай ханилжа ябаа хаабзаб. Үбгэнэйм үлбэр үбшэн болоһонһоо хойшо намай элитэ баһадаг, доро харадаг болонхойш! Үбгэнэйм орондо нуухаб гэжэ ехээр лэ найдашоо

Харбалдахадам хуяг болохо, Эелдэхэдэм эльгэбшэ болохо Арюун хайхан амитаем

Үндэртэ жэбэр болохо, Үлгэндэ унаа болохо, Уһан далайда онгосо болохо, Нойлтодо байһан хорьбыем

Дарагдашагүй дайсаннимни

2-ДОХИ ҮЙЛЭ АРАД ЗОНОЙ ЯБАДАЛ
Түрүүшын үйлэһөө хойшо 5 жэл үнгэрһэн хойно (1807 оной үегэ) Энхигдэй нотогта болоһон ябадалнууг.

5-ДАХИ ҮЗЭГДЭЛ
Холхындо суглаан болоно. Хамаатан: Холхо, Пагма, Олзобой, Зорюута, Адууша, Амгалан, Нашан, Гончик, зон.

тэжэгэр гэдэһээ даажа ядажа, һүүлээ борбо, борбо гүүдээд, хүлөөрөө тооно хүдэлгөөд урагшаа ябахажы. Тэрэ муртэнь эмээлээ сээжэ дээрэнь тохтоод, амилха сээжэрэнь атигтар татаад ябаһаниинь, бүдэржэ урагшаа ябахажы. Ород мангадай хабшал бэрхэ газраар ябахад, урдаһаан ерэнэн ород мангадай дүтэлхэдэ, бээ арбилаад яг зогсохо. Иймэ мориндо мин ой ухаанһаа дурамгүй юм. Хари би наһаараа мори заһажа унаа агшаб. Мини унаһан морид шурд гэмэ агша. Мангадай дүтэлхэдэ, улай түргэдөөд хажуугаарнь һэр гарашагша. Шоншье намтахада урматай, алгаангүй хүсэгшэ. Мүнөө нам шэнги мори заһажа унадаг хүн гэжэ үгы боложо байна шэнгишэ. Энэ мори заһажа заабари болбол анханда Шингэс богдын гаргажа үгэнэн юмгэгшэ. Хүбүүн дуулажа байна гүш?

Олзобой: Дуулажа байнаб.
Холхо: Урда сагта һодо богдо Шингэс хаан гээшэ хамаг дэлхэйе эрэ бэрхээрээ эзлэжэ ябаһан байхадаа: "хурса хутага, хурдан хүлэг, шууд ханаан, шулуун зүрхэн гээшэ эрэ хүнэй эрхим дээдэ эрдэм" гэжэ зарлиг болгоһон юм гэгшэ. Энэ хургаалһаа үлүү сэсэн хургаал үгы гэжэ наһагшаб.

Пагма: Үбгэрхэдөө олоншье үгэтэй болоһоно хүн гээшэ хаш даа, урданайнгаа, хара багынгаа юумэ үгэлжэ хууха. Ан гүрөөһэндэ гарахаа бодожо байһаар, саашаа энэ хүбүүгээ дахуулжа ошоожо, Худандасаңда мургэжэ ерэхэ һэн бээш даа. Ехэд дээдынгээ газар ороншье хүбүүндээ үзүүлжэ, лама бурханда мургүүлжэ, адис аршаан залажа ерэхэ хаабзаш даа, муртэй хүн хаа.

Холхо: Пагма, хара багадам бү хүрэ! Бурханда хүзэггүйем яажа мэдээбши?

Пагма: Шини иорэдөө энэ хүртэр бурханда нэгэ мургэхыш үзөөгүйгшэб, маани нэгэ мухарюулхыш хараагүйгшэб! Хүзэгтэйдөө нимэ гээшэ аалши?

Холхо: Юрэдөө мүнөөнэй хүние нажаажа, шэбэнжэ, ханинажа ябахэ аргамгүй даа. Өөгүй үнэн, хааргүй хайн ябадалтай ябахана бэшэ хүндэ юан хэрэгтэй хэм. Урдан Худан нэгэ хуралшалаагша хэм. Сондоолой үбгэ ламахай залуушаг байгаа агша хэн. Хари хайн лама гээшэ гү гэжэ ханаа бэлэйб. Нэгэ хайхан булга урда жалын барихан аад, тэрэнээ үргөөгшэ хэм. Тийхэдэм (бурхан тээшэ хараад) энэ бурхан багыше залаа гээшэ хэн ха. Энэ мүнөөнэй улаан таша олон ламанарташ хүзэггүйгшэ.

Пагма: Оройдоо нэгшэ хүзэггүй хадаш, яагаад хүзэгшэ хүрээб гээшэб! Хари бөө, удаган гээ хаа, тэрэ руу һард гүйхэ гээбши!

Холхо: Энэ олон улаан таша ламанарташ хүзэгни яагаад хүрээб гээшэб? Эдэнэйш олод болоһоор саг мууданхай. Эмнэгшэ, гүрэмшэн бии болоһоор үбшэ зоболон дэлгэрэнхэй. Урдань эдэнэйш үгы байхада, үбшэн хүнш гэжэ хомор агша бэлэй. Би мүнөө жара-хүрээб, нэгшэ тан эм ламанаа уугаагүй агшаб. Унугүйгөөр үхэхэ бээб гэжэ наһагшаб. Мүнөө саг хайдаа бэшэ, муудаа гээшэ. Үнэн ханаатай хүние сагаан, уймар хүн гэхэ болоо. Үнэншэ хүн үүдэндэ, худалша хүн хойморто хууха болоо. Харин тэрэ бөө, удаган гээшэш манай бурядай хуушанай мургэл байна гээшэ. Тэрэ зарим бөө удагадаһын харын сагаанда хайхан гэгшын хоолойгоор эбтэй хайханаар бөөлэхэ, дуулахадань, хайн хайхан агша. Тэрэ лама-нарайш ойлгогдохогүй хэлээр уншаха таншахадань, хүзэгни хүрэгшэгүй. Үнэндөө болбол биш хоёр мургэлтэй хүн гээшэ гүб, шүдхэр гү.

Базар БАРАДИН

ШОЙЖОД

Түүхэтэ драма (Хоёр үйлэтэй, арбан дүрбэн үзэгдэлтэй)

ХАМААТАН:

- Дамба – тайшаа
- Шойжод – Дамбын хамган
- Галсан – дид тайшаа
- Дархан – зайһан
- Мунсэ – шүүлэнгэ
- Даша – зануул
- Эрдэнэ – Дамбын бэшээшэ
- Баян – баян хүн
- Сэндэмэ – Шойжодой хүрэр бэри
- Жигжид – Дамба-Шойжод хоёртой үргэмэл, 5 наһатай хүбүүн
- Пунсэг – ламахай
- Лодой – эмшэ, үрэгшэ лама, Пунсэгтэй зүбшэлшэ
- Жамса – дасанай гэсхы
- Лубсан – Пунсэгтэй хамаанай залуу лама
- Жамбал – Пунсэгтэй тогоошон зоной найдалгата, дунда шадалай
- Холхо – угытэй ангууша үбгэн
- Нашан – бөө, дунда шадалай үбгэн
- Пагма – Холхын хамган
- Ямаадай – Нашанай хамган
- Олзобой – Нашанай басаган
- Адууша – хүдөөгэй мургэтэй баян
- Амгалан – хүдөөгэй ородшо хүн
- Гоншог – хүдөөгэй лама
- Лаба – ород ноён
- Гэнжэнээр – газар хэмжэгшэ
- Зорюута – Анаа зургаанһаа зорюута
- Сутлаашан, отог бурин ноёд, зон (банголтой, ажалша зоние түлөөлһэн үсөөжн хүн, угытэйгээрхэ үгы).
- Сутлаан зануул, хүншэн, алгашан.
- Харуушан (буутайнууд), бургаанашан
- Танигдаагүй арбаад хүн, багуудтай
- Болоһон газарынь: Хориин бургадай
- Худанай дасан, Анаа, Энхигдэй ноёлагууд.
- Болоһон сагынь: Буряад заиргаанай конторын үе, аба ноёной Анаа зургаан гэдэг үе, 1802–7 онуудай үедэ Хориин 11 эсэгын зон Энхигдэй ноётага ородой хаан засагай баагаар ород зөөдөлшэндэ алдаһан үе. Үйлэнуудынь дулаанай сагуудта болоһон

Даража үгыт! Хориулшагүй

Хамхалжа үгыт! Булигдашагүй

Харатаниемни бороотониемни

Булгалжа үгыт! Халуун улаан шүһыень

Хааяса хорьт! Уушха зүрхэн хоёрыень

Жүдэлжэ абыт! Утаһан улаан аминь

Таһалжа орхинт! А...о...о...о...г! (гэжэ утаар татаад, эршэгэнэс эрьелдэгд, дэбхэрээд, гэнтэ абяагүй боложо зогсоод, гараараа харабшалаа, ишэ тишээ, һөөргэ урагшаа эрьелдэгдэ, аймшартайгаар, далдын юумэ бэдэржэ хараашлаа, дээшээ, хажуу тээшээ, зүг бүрээ хаража, харбалдаһан шэнгээр зангаад нуужа байһан Галсан руу габ гэнэ. Галсан Шойжодой няадхархада ехэ жэрхэжэ байһанаа, айжа сошожо, гүйжэ гарашана).

Шойжод: Н...о...о...о...г! (гэжэ шанга эршэмтэйгээр татаад, эршэгэнэс дэбхэрээд, гэдэргэ уруугаа ганхаад, найгаа, таталдаад унашана. Сэндэмэ Шойжод руу мэгдэн габ гэжэ ошоно).

Хүшэгэ

хаш! Шини орондо энэ Лодойе хажуудаа хэдэг болооб (гээд Лодойе хүзүүдэгжэ, Галсанше баһамжалһан аашатай хууна. Лодой ехэ эшэжэ, аягүйрхэжэ, аяг аргаа оложо ядана).

Галсан: Базар лэ муухай хара эмэ байнаш даа! Зантагар хүхэ үбгэнэйш үхэхыень нээрээл хүлээжэ ядажа байгхайб. Үхэмсөөрынь нээрээ тайшаа болохо байхаб. Ши тайшаа боложо шадахагүй байхаш. Үзөөрэй!

Шойжод: (ехэ сухалаа хүрээд). Нээрээ наһанан напалаа сухалаа хүрэнхэдөө тэсэнгүй бөөлөжэ үгэбш! Минии амидыда тайшаа ехэл боложо шадаха хаш! (Бодон харайжа ошоод, Галсанай ниоурта пиласа нөлбожорхино). Иигээд тайшаа болоорой!

Галсан: (бодон харайгаад, хутагаа хуга татан абаад, Шойжод уруу хашхаран габ гэнэ) Муу хара элэгшэн! Алажархихада яхабши! (Лодой туйлгүй айжа, ногөө бэлтгэгээрхөөд, ехэ түргөөр мүлхөөр тэрьелжэ гарашана. Сэндэмэ түргэн гэгшээр нууриһаа бодоод, Шойжод Галсан хоёртой хоорондо орожо, Шойжодые бээрээ халхаагад, Галсанай урда хутагатай гарынь барина).

Сэндэмэ: Болиит, болиит, аялыт! Галсан ноён, хайрлыт! (гэжэ ехэ илганаар, зөөлөөр гүйжэ, хутагынь арай гэжэ гарһаань табиулжа, газарта унагаана. Галсан Сэндэмэйн илдамга даргагдажа, уураа бага намдаад, хутагаа газарһаа абажа хуйдань хээд хууца).

Галсан: Яяр хара үлэгшэн даһаа!

(Шойжод Галсанай хутагаа гаргажа жүдхэлхэдэ, урдаһаань баһа дүтэлжэ, Сэндэмэгдэ халхалагдажа, хойшоо бага болоод, сэг гэмэ абяа гаргажа, дошхон шэрүүнээр няадхаржа, загнажа байтараа, нарин хайхан хоолойгоор бөөгэй дурдалгаар аялгалжа бөөлөн). нд...о...о...г! (эршэгэнэс эрьелдэгд, гэнтэ зогсоод, бээрээ аашална, гэмнэжэ байжа)

Хирхаг үгы дайдамни,
Хизаар үгы тэнгэримни,
Хилам гэжэ харыт!
Нара нара гарбални,
Налхан эхэ түшлэгэмни,
Наашаа нэгэ харыт!
Үбдэгөө тулаа
Үбгэн буурал аба гарбал!
Наһагаа тулаа
Наман буурал эжы гарбал!
Гангарма дошхон

заарингуудни,
Ошон түргэн удагандни!
Хара сагаан хоёрые
Хахалжа үзүүлхэ
Наран алтан толим

хайрлыт!
Хээрэ хэбтэнэн бэетнай
Хэбэлзүүлэн асарха
Хээрэн шэнээн хэсымни

хайрлыт!
Ойдо хэбтэнэн бэетнай
Оболзуулан Архаали асарха
Хайхан оргойгымни үгыт!
Даарахадам даха болохо,

Туршам үгтэ

Нэгэнийгээ туһалаагүй хаа, нүгөөдэнь туһалха юм гү, хоюулаа хамнажаш хаа туһалха юм гү гэжэ ханагшаб. Заа, иигээд хүрөө, бидэ хоёр сээс буялалдажа, юумэнэй урда орохогүйбди. Тэрэ Олзобой бидэ хоёройнгоо юу хээ түргөөр түхээржэ үг! Эндэш ангай мяхан аргагүй ханагдаад байна. Хабарай хатуу боложо, үүсэ зоосомнайш дууһаба. Хүбүүн бидэ хоёройнгоо асараад байхада, ши тоого тулгаа тодхоод лэ мүнөөхи бурхан буянаа мартаад лэ, эшэхэгүй баяраад лэ мангата эдилсэжэ хууа хүн байна гүбши даа. Зосоом миин яба гээд лэ байна. Нэгэ хайса ябажа ерэхэм. Энэ хүүшымниш ябадал болуужан, шинигнээ үгэ дуулуужам, яба (газаа нохой хусана). Олзобой, гарал, нохой юу харааб?

Олзобой: Гарана. Зорюута Олзобой хоёр ороно. Зорюута бурханда мүргөөд, Холхотоноор мэндэшээдэгдээг хууна.

Холхо: Нютагтнай хаанаб?

Зорюута: Анаада.

Холхо: Хэзээ гарабат?

Зорюута: Гурба хонооб.

Үсэгэлдэр танай энэ Энгидай нютаг хүрөөб.

Холхо: Дээдмнай газар ороноор ноини юун байна даа?

Зорюута: Ноиниш боложо байһан юумэ үгы ха даа. Анаа зургаанһаа танай нишэ зорюута эльгээдгдэн хүм. Удахагүй танай нишэ нэгэ ехэ ород гэжээнээр ноён газар уһытнай хэмжэжэ абахаа ерэхэнэ. Дуулажал байгаа бээт.

Холхо: (сошомгойгоор) Үгы саашаа! Ямар муу муухайгаар юумэ дуулажа гээшэбта.

Зорюута: Танай энэ Энгидай нютаг гээшэ эзэн хаанай саазар хойноһоо ерэхэ ород зөөдэлшэндэ үгтэхэ болоһонһонинь дуулаагүй аалта?

Холхо: Үгы саашаа! Шэхэ амандааш дуулаагүй гээшэлби.

Зорюута: Энэ Энгидайнтнай шотаг хуу ородой боложо үни дүүрээ. Эндэхи зон булта энэ шотагһаа сагтаа урагша хойшоо Ага, Анаа, Үдэ, Хөлгө нотагуудта гараха ёһотой болоот. Тэрэ гэжээнээр ноён эндэнтэй ерэхэ газар уһытнай хэмжэжэ хэрэжэ, ород зоний хууа нууриундые олохоо ерэхэнэ. Энэ ушарые танай эндэхи зондо дуулгаха сонсохоо гэжэ, дээдын зургаанһаа ябуулагданан хүн гээшэб. Та Холхо гээшэ аа бэт?

Холхо: Тиймэ. Та намайе яагаад таниха болоо хүмта? Би хэндэ мэдэгдэхэ хүн хэн биб?

Зорюута: Би үсэгэлдэр энэ нотагттай хүрэхэ ерэхэ, зоноортнай уулзахадаа, тание мэдэхэ болоһон байнаб. Та эндэхиной үбгэн түрүү хүниинь байнат. Зонгтнай танайда мүнөө суглаа зарлаа, сагтаа суглархаа байна. Би тэрэ суглаан дээрэнтэй дээдэ зургаанһаа захиралтые сонсохоо байнаб.

Холхо: Яагаа жэгтэй муу муухай юумэ мүнөөдэр дуулаба гээшэбид. Дан лэ үглөөнөө хойшо зүүн шэхэм ханхинаад халанхайгүй хэн. Юул муу юумэ дуулахам ааб гэжэ гайхажа хуугаа хэм. Иимэ юумэ болошоо юм гэжэ үг ухаандаашье оруулаагүй байгаалди. Үбгэн ноёной хэриундэ нэгэ ехэ ород ноён ерэхэ, газар уһанһаанай эриһон юм, үбгэн ноён урдаһаань хэсүүгээр харюу табижа, халдхангүй үнгэргэн юм гэжэ манай эндэхиной шэхэнэй үзүүртэ дуулаагша бэлэй. Мүнөө яагаад иимэ муу муухай юумэ болобо гээшэб? Үбгэн ноёной үгыхэн, шэнэ ноёной ороһонхой болобо гээшэ, яба гээшэб? Юунише хаа энэ холын, аянай хүн юм байна. Зоной сугларгар энэ хүн мори бээ амараг. Намган, сай мяхаа шаньш даа, юутэй хэн бибди. Хүбүүн, гаража мориңдонь үбнэ үгэ!

Олзобой: Заа (гээд гарана). Пагма сай аялһа, эгээ хэхээ

забгана. Газаа нохой хусана. Адууша, Амгалан, суглаашан зон, Олзобой ороно. Ерэгшэд Холхотоноор, Зорюутатай мэндэшээдэгдээг хууна. Зоной хуужа замхаад байхада).

Зорюута: (Үбгэрөө нэгэ бэшиг гаргаад хоолойгоо заһаад, ноёрхуу зангаар) Таанарай олонхинь үсэгэлдэрхөө хойшо минии ерэнэн хэрэгые мэдэхэ болоһон байнаб. Би болбол Анаа зургаанһаа зорюута гараһан, дээдэ зургаанай захиралтые сонсохоо тусгаар даабаритай ноён хүн байнаб. (Зон хоолойгоо заһаад шагнуурхаад байна. Зорюута бэшигээ дуудана) «Хориин 11 эсэгын буряад зон Анааеин зургаанаас: 1807 онуу апрелин 11-нүү үдэр. Энгидай нютагта суугаа бүгэдэ буряад зондо сонсохоо ушар: Тэдэ ехэ дээдын зарлигаар хориин буряад зоной Энгидай нютаг болбол орос ороноос нүүжэ ерэхэн таряшан зондо үгтэхэ болобо. Иимэ тула Энгидай нютагта суугаа элдэб отогүү буряад зон энээниие сонсоһон үдэрөөс нэгэ сарын болзор дотор Ага, Онон, Үдэ, Хөлгө зэргын нотагуудта нүүхэ ёсотойе сонсохоо. Энэ болзор дотор нүүлгүй байсан хүн хүүлийн хүндэ хэбээлтэ үзэнэ. Хориин 11 эсэгын ахалагша тайшаа Мардайн Галсан. Бэшээшэ Мунхын».

Иимэ: Захиралта таанартаа сонсоһоно гээшэл дая. Ойлгобо гээшэ гүт (Зон дуугай, барылдааг байна).

Холхо: Сонсоһоно, ойлгобо бди. Хэсүүд бэрхэ юумэ ман дээрэ бууба байна. Яаха хэхэ бэлэйбди, зон нүхэд? Орон нотагаа орогүй орхижо ошохо болобо гээшэ гүбди? (Зон абаагүй байна. Пагма Зорюутата эгээ табгана).

Зорюута: (эгээлжэ байхадаа). Сонсоһо хадаа энэ бэшиг дээрэ гараб табиха болоот, зон. (Холходо бэшигээ үгэнэ).

Холхо: Дуулаа, сонсоһо хадаа, номо номоо зуранал бээбди. Эгээ яагаад түрэнэн орон нотагаа орхижо, зөөжэ шадаха зон гээшэбиди! (захиралта гээшэ номо номо зуража гараа табгад, саашань зондо дамжууна).

Зон: Яагаа бэрхэ юм гээшэб (гэжэ дүргилдэнэ, зон соо үзэг мэдэхэ хүн үгы тула, бүгэдэ номо номо зуража гараа табгана. Зорюута нэрэнүүдыень номо номон бүринь хадажа бэшигэ).

Адууша: Зөөнгүй байха аргамнай юм? Захиралтадань, зон, гараа дэмы табиха гээшэ хабди.

Зорюута: (зонһоо бэшигээ абаад) Хэрэгээ дүүргээ хадаа би мордохом гээшэ. Дээдэ зургаанһаа захяа зарлигые заал хаа дүүргэхэ ёһотой болобо гээшэ! Гэнтэ хари ушар мэдэхэгүйн эрхээр дүүргэнгүй байжа, ноёд хайдтаа ябадал түбэг гаргажа гугарбат. Таанарай толгой дээрэ хүндэ хэрэг болохообши даа. Мэдээрэйгы! Холхо, та энэ нотагай үбгэн, түрүүн хүн байнат, энэ ушарые зондо ойлгуулжа, эртэһинээ зоноо зөөлгүүлжэ оролдохо гээшэ. Тайшаа ноёншые таңда амаараа захижа айдана нэи.

Холхо: Тайшаа ноён намай хаанаһаа мэдэхэ хэм. Байһаар энэ ехэ хэрэгтэ даабари абаха гэжэ яаха хэн биб. Ноён боложо зүүдэлсэшьегүй хүм. Энэ байһан зон бүгэдээрээ сонсоһоно, дуулаба бди. Болзор соогоо зөөжэ шадаа хаа, шадана бээбди, үгы хаа, буруута болохоо мэдэбди. Нэгэниинь лэ болоно бээ. Олоншые юумэ хэлээдшые яалайбди. Заха үзүүрэйнтнай зон ород мангадта заханаа залгоулха, үзүүрхэ үмхүүлхэ болоходоо аргаа ядажа байна хэн гэжэ хэлэжэ ошооройгы. Тэрэ тайшаа ноёнод.

Зорюута: Үбгэрөөл, иимэ эрид сэхээр тайшаа ноёной

нюурта хэлэжэ болодоггүй гээшэ даа. Аяны оложо зохидоор айлагдаха хэрэгтэй.

Холхо: Юундэ болохогүй хэм. Тайшаа ноён хадаа хүнһөө гараһан хүн бэд даа. Галзуудай Михаала, Михаалын хүбүүн Мардай, Мардайн хүбүүн Галсан бэд даа. Үбгэн ноёной уг залгаха үриггүй үнгэрхэдэ, тайшаа болохоо байһан Шойжод хатание мэхэлжэ, өөрөө тайшаа болоһон хүн бэд даа. Сэхын хэлээрэйгы, минии хэлэһэн үгы. Нялуунһаа шулуунинь дээрэ агша.

Зорюута: Заа юрэдөө нэгэ мүрын оложо айладхуужам даа. Зай, зон, мэндэ, баяртай (гараба, зон бодожо дохөөг хууна).

Холхо: Олзобой, гаралса! (Олзобойнь гаралсаад ороно) Зай, зон нүхэд, яаха хэхэ бэлэйбди? Ой тайгаар орон нотаг хэжэ, ан гүрөөл намнажа, ами зуужа байһан зон бидэ тала тарбаганай газарта ошоод яаха зон биди? Туража үхэхэ зон гээшэ гүбди? Хаан ноёдто яагаа хайрагүй зон байгаа гээшэбиди? Яагаад гэнтэ манай орон нотаг ород мангадта үгтэхэ болоһоно гээшэб? Мүнөө жара хүрээбэ, иимэ муу муухай юумэ үзөө дуулаагүй бэлэйб. Энээниие бүгэдээрөө хоёр шэхээрээ дуулаба бээбди, зүүдэлэ бэшиг бээб?

Зон: Бэшиг, ээ шэхээрээ дуулаба гээшэбди.

Пагма: Яагаа зүрхэ үбдэхөөр, бү дуулаһайб гэхээр юумэ дуулаба гээшэбиди. Бидэ хүгшэд, үбгэд энээниие дуулангүйгөөр эндэ үхөөш хэн хайбди. Энэ хүбүүн яаха гээшэб? (Олзобойе хараад уярна).

Холхо: Пагма, боли даа тийгээ гээд. Эхэнэр хүн эльгэ нимгэтэй хал. Ганса манай хүбүүн бэшиг, зон бүгэдэн үри бээ зобохо зүдэрхэ байна. Олзобойшые олоной адаар болохол. Олон бүгэдэдэ ханаагаа зобохо үгы аад, ганса хүбүүндэ ханаагаа зобохош юум. Амитагнай амин хуу ганса юм. Олоной түлөөдэ үнэн ябаһан ябадал бүтэхэ, ганса хара толгойн түлөөдэ ябаһан ябадал бүтэхэгүй гэнэн юм.

Амгалан: Тэрэ ерэхэ ород ноёниие гуйгаад үзэхэдэмни яаха юм?

Холхо: Буруу нөөргэдөө хэлэ даа саш! Абаха эдихэ ябаһан ород мангадые гуйгаад юу олохо нэмди. Найд ноёднай маанһаа газар уһые, нотагые, мандаа угтаа дуулангүй мэдүүлэнгүйгөөр хайра хабтанаар худалдажа эдихэрхихэн байгаа гээшэ бээ.

Олзобой: Үзэнгүй байхада яаха юм, аба? Тэрэ ород ноёной ерээ хаань, үлдэжэрхихэдэ яаха юм?

Холхо: Залуушуул ингэхэл даа. Ой модон олон гү, ород мангад олон гү гэхэдэ, мангад олон гэжэ дуулаагүй хүн гээшэ аалши.

Пагма: (уярһан зангаа) Хүбүүн эсэгээ хажаажа уймар зоригтой аад, уймарлажа ябахадаа болохо хүн даа. Тийжэ бү хубир даа юрэ, хүбүүн.

Холхо: Юрэдөөл манда юумэ буугаал ха юм даа. Айгаад хүрдөөдшые яаха биди. Гансаараа дуутараад байна хаб. Оолдор сабшаһан өөгүй, олоороо хэлсэхэн зэмэгүй юм. Зон нүхэд, нэгэ банал зүбшэл гаргажа хэлсэгты, ганса минии үгэ шагнаад миин бү байгы.

Адууша: Юрэдөө, ород ноён гээшэ эдилгэдэ дуратай юм гэжэ юугээ хэлсэгшэб. Онгоной аманда өөхэ түрхээд үзэхэдэ яадаг юм?

Зон: нэ, нээ, нээ! (гэлгэжэ дүрбэнэ).

Амгалан: Юрэдөө энэ Адууша баабайн хэлэгшэ үгэ яагаа зүб шэнгиб даа. Зүб гэжэ ханаха хүн бии хаа, зүб гэжэ үгыт!

Зон: Зүб, зүб! Ехэ зүб!

Холхо: Хайшаал юумээ зүб гэлдэнэ аабта. Хаанай саазатай

ехэ ноён аад, хэр онгон шэнги амандаа өөхэ тоһо түрхюулжэ байха юм ааб? Тиймэ ехэ ноёндэ зууша харбайжа байхань бэрхэл шэнги ханагдана. Тийхэдэ зон нүхэд юун гэжэ ханаха юм.

Адууша: Үбгэрөөлнай ингэжэ хэлэхэ юм байна. Тээд юушые оролдонгүй орон нотагаа ород мангадта үгэжэрхихэ гээшэ гүбди? Гомдолоо барижа туршаад үзэхэгүй гээшэ гүбди?

Зон: Туршала, туршала!

Холхо: Заа тийбэл туршала даа.

Зон: Туршала, туршала!

Амгалан: Заа тэрэ зуулгаха зуушамнай юун гээшэ хэм?

Адууша: Мүнгэн лэ юм бэд даа. Ород хүн мүнгэнһөө бэшиг манай боро бодолой юумэ юу хэрэглэхэ хэм.

Амгалан: Мүнгэн гээ хаа тэрэнэ хаанаһаа олохобиди?

Холхо: Мүнгэн баяшуулай эндэ бээрээ байгаа хадань эриел! Олонойнгоо хэрэгтэ үгэхэ юм бээ.

Амгалан: Тийгээ хаа, энэ Адууша баабайгаа гуйгаа бээбди даа.

Зон: Гуйгаа, гуйгаа!

Амгалан: Тийгээ хаа, та үри, нэгэ хоёр гурбан зууе түрсэгүйгөөр мандаа үгэжэ, бүгэдэнгөө хэрэгтэ туһалха болоот.

Адууша: Зонийнгоо хэрэгтэ үгэхэдэмш яабаб даа. Түрсэгүйгөөр үгэнэ аабзаб. Зон, тэрэниинь бодолсоно аабзаб.

Амгалан: Иихэдэ, хэрэгнай дороо бүтэшэбэ гээшэ.

Зон: Бүтэ, бүтэ, хайн, хайн!

Холхо: Бай, бай, бай!

Юугээш хэлэлсэнэ гээшэбта. Бүтэхэ хэрэгтэ бүдэргөөд, сагаарха хэрэгтэ харлуулаад байгуужамди гэнгэ. Юрэдөө буряад боро зангаараа сэхэ гуйгаад, тайгаад үзөө хаамнай дээрэ бэшиг юм гү, минин бэрхэлхэн, сээрхэнгүй. Хаанай ехэ ноён байха, зууша харбайн гээд зутараад байгуужамди гэнгэ.

Амгалан: Юрэдөө би ородой зан бага бага мэдэхэ гээшэб. Буряад боро ёһоороо гар хоһон ошохогүй гээ хаа, хатагданай гэжэ нэгэ хайн хара хурьган дотор баряа хаамнай хэрэг бүтэхэ бэшиг юм гү?

Адууша: Эгээ энэ Амгалан үүрин хэлэгшэ яагаа зүб шэнгиб даа. Зон нүхэд, нааньт! Зүб гээшэ гү?

Зон: Зүб, ехэ зүб!

Амгалан: Тийгээ хаа үглөөдэртөө арһаа суглуулаха бодос. Али Адууша баабайдамнай байжа болохо юм гү? (Зон Адууша тээшэ хараад байна).

Адууша: Үгы, юрэдөө, намгандамин нэгэ хайн дотор байна ха. Энэн тухай хожомоо хайн бодолсохо байгаа хаатнай, намгала үгэдөө оруулжа шадана аабзаб.

Амгалан: Энэмнай иихэдэ баһа дороо бүтэшэбэ байна. Юумэмнай яагаа бүтэсэтэй байһаб даа. Хэрэгнай аластаа бүтэмжэтэй байхань гээшэ аабни. Иигээд байхада, ошохол хүеэ олохо хэрэгтэй болобо бди.

Зон: Тиймэ, тиймэ!

Холхо: Аша үрийн хэрэг байна, энэ Адууша Амгалан бидэ гурбан ошоё.

Адууша: Бише даа хүнэй тоондо ябалсаба аабзаб. (Холходо). Та, аха үбгэрөөл, яамараараа, ородой хэлэ ама, зангынь мэдэжээрээ туйлаха болоот. Танаа лэ урдаа хараад оробо аабзаб. Энэ Амгалан үүри хажуугааринай дабталсана бээ.

Холхо: Үгы ядаханш юумэмнай юун байхань. Тэрэхэн зууша гээшэ дээрээ лэ юумэхэн гараал хаа, гараха даа. Айгаа, түбэгшөөгөө хаатнай, би түрүүлээд яба оруужам. Та хоёр хойноһоом мүнөөхөө баряад орооройгы.

Адууша: Юрэдөө баһа нэгэ юумэ ханаһан ороод байна. Аша үрийн хэрэг хэрэг байна. Заарин баабайдаа залгуулжа,

замаа сагааруулаад ошоо хаамнай дээрэ бэшиг юм гү? Ямаршые заһалгүйгөөр миин ошохонь яагаа халашагүй шэнгиб даа. Зон нүхэд, энэ ханаһым юун гэжэ байнат?

Зон: Адууша баабайн үгэ ехэ зүб ээ!

Амгалан: Энэниие юрэдөө энэ хүрэтэр яагаа ханаагүй байгаа гээшэбиди. Аха үбгэрөөлөө энэ бээрээ баабайдаа эльгээлэ.

Холхо: Ошо гээ хаатнай, ошоходош болохо.

Адууша: Үгы, баһа гэлэн ламбагайда хүниие эльгээхэдэмнай яадаг юм, Шойжол сахюусаңдаа зальбаржа байхынь. Баабай ламбагай хоёрнай хамнажаше хаа туһалжа байлгүй. Нэгэниинь туһалаагүй хаа, нүгөөдэнь туһалха байхал.

Зон: Тиймэ, тиймэ! Ехэ зүб!

Ламада Амгаламнай ошо! (Нашан ороно, бүгэдэг дохино. Суглаашан бүгэдэ бодожо, Нашанга хүндэтэйгөөр доро дохино. Нашан бүгэдэн гээдэ тээ хууна).

Холхо: (Нашанга) хайн хүн ханаагаараа гэжэ, үүри, шамһаа удхатай. Шамда би ошохо болоод байһан хүм. Ши өөрөө хүрэхэ ерэхэ байһан.

(Пагма Нашанга сай ая галһа).

Нашан: Зай, юу хэм? Би муу юумэ халта дуулаһан аад, зүүдэ зүнгэйгээ муу байхада, гайхажа толингоо муу юумэ харуулхадань байжа ядаад, таанартаа гүйлгэжэ ерэхэб. Юрэдөө юу боложо байна гээшэбиди?

Холхо: Ехэл муу муухай юумэ дуулаад, хара бүлхи залгаад, яахаш мүрөө төөрөдэ байна гээшэбиди. Дуулаһан, зүгнэһэн юумэш хуул үнэн байхань ха даа. Газар уһанна! ород мангадтай боложо шийлгээд, энэ хаядаа нэгэ ород ноён ерэхэ, газар уһымнай хэмжэжэ, оролдо үгэхэнэ ха. Бидэ урагша хойшоо Ага, Онон, Анаа, Хөлгөо ошхо болоо зон хабди.

Гайхажадаа, шамдаа хэлэхэ, шанга харюулга хүүлэхэ гэжэ хуунабди. Би үритэйб, шиш үритэйб, булта үритэйбди. Аша үриңгөө түлөө зальбаржал үзэхэ болоош даа.

Бүгэдэ: Тийгэжэ хайрлагты, заарин баабай!

Нашан: Нээрээ юм ха даа. Мүнөө үглөөгүүр бодоод, толиёо харан гэхэдэм/баруун хахашынь харалшоод байгаа. Өөртөм муу ёро тудад гээшэ гү, али амитаңда хара нүрөө, тахал тамшаг буухань гээшэ гү гэжэ гайхажа байһан хүм. Иимэл юумэ болохынь хөөрхэдни толидон харуулба гээшэ байна. Мүнөө саг муудаа. Урданай хайн юумэ ула болоо, мүнөөнэй муу юумэ зула болоо. Амитаг зон хуушанайхья орхижо, хуби заяагаа барагдаха болоо. Худал үгэ хэлэхэдэ буян, хурьган хуса алахада нүгэл гэхэ болоо. Шэмхэжэ эдээд, шэбэнэжэ хэлсэхэ саг болоо. Юрэдөөл мүнөөн хараяа орхижо, мэхэнэ сагааниие шүгэдэг болоһон дээрэһээ иимэ юумэ болобо даа.

Тыгэри ноёдто хайн зальбаржа мүргэжэ, хайниие хайдажа, муу муудаха морин сагаан шанар хэхэ хэрэгтэй болобо ажа даа. Зай, хэрэгтэ хүүлэхэ гээ хаа, үглөөдэр Мүргэлтын оройдо гэр баригты. Бултаараа сугларжа, үдэшин улаан наранаар эхилүүлэ! Ябадалайн яаралтай, хэрэгшын хэмжүүртэй хэн түлөөдэн юһэн хонгые гурбан хонгоор тобшоолж, хэрэг үлөө бүтээжэ үзэе даа.

Шанарайнгаа модо юумэ хайханаар хаджа, шэмэг юумынь дутуугүй хүсэтэр түхэрхэ хэрэгтэй. Архи, төөлэй хайрлангүй, элбэгээр зон асараг. Дутуу дундаар асараа хаа, ханаһан манал, зоринон зориг бүтэхэгүй.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Совет молодым

МАГИЯ ПАРФЮМЕРИИ

Мы беседуем с ведущим специалистом АНО «Парфюмтест», изобретателем многих известных российских духов Аллой Григорьевной Бельфер.

- Действительно, оригинальные духи на нашем рынке встречаются довольно редко. Главным же образом поступают имитации известных запахов, зачастую очень плохие, далекие от оригиналов. Нередко этим грешат наши же соотечественники. Покупают самые дешевые композиции а-ля Шанель или Диор, разбавляя их спиртом, штампуют «Сделано во Франции» и продают где угодно. На самом деле у нас хороших производителей - по пальцам перечесть. Но они действительно выпускают отличную парфюмерию. Это - «Новая заря», «Уральские самоцветы», «Мирра», «Северное сияние».

Хорошие духи не могут стоить двадцать-тридцать рублей. Слишком дорого обходится сырье. Ведь парфюмер использует в своей работе около 250 натуральных и 1500 синтетических душистых веществ - эфирных масел, смол, бальзамов. Чем дороже духи, тем больше в них компонентов. Особенно ценятся натуральные масла экзотических растений. Их приходится закупать во Франции. Составляют же композиции российские парфюмеры.

Кстати, парфюмер - профессия редкостная и наша особая гордость. Во Франции только три фирмы имеют

своих собственных парфюмеров. У нас же в советские времена они работали на всех ведущих фабриках. Не случайно отечественная парфюмерия шла на экспорт за рубеж и даже во Францию. Помните духи «Белая сирень», «Серебристый ландыш», «Лесной ландыш», не говоря уже о «Красной Москве».

С тех пор, правда, вкусы изменились. В моду вошли чувственные восточные запахи с нотами зелени и свежести. Среди наших новинок - прелестные духи «Анжелика Варум» и «Ночной дождь» («Уральские самоцветы»), «Титаник», «Сердце океана», «Скандал», «Кузнецкий мост» («Новая заря»).

Появились совершенно новые нетипичные запахи. Например, духи «Декаданс» («Мирра») имеют очень сочный, женственный аромат. В нем соединились эфирные масла розы, жасмина, нарцисса, ириса, сандала и многих экзотических цветов. Такой чувственный аромат подходит женщинам темпераментным и энергичным. А вот природные, прозрачные запахи озона, водопада, морской свежести, напротив, более всего идут романтическим и спокойным натурам. «Тень» - свежее и прохладное, как озон после дождя, трава у водопада, а «Вуаль» - нежные, как букет полевых цветов, ландышей и фиалок.

Появились особые запахи для «гурманов» - с нотами шоколада, карамели, фруктов и пряностей. В них входят

очень дорогие эфирные масла, смолы и бальзамы. Духи под загадочным названием «7», например, соединяют ароматные «нотки» чая, фруктовые запахи дыни, манго и сандала и нежный букет жасмина и ландыша.

Кстати, магия названия играет в парфюмерном искусстве далеко не последнюю роль. Когда легендарный Диор решил назвать свое детище «Пуазон» (в переводе с французского - «яд»), общественность была в шоке. Теперь «Пуазон» любимейшие духи многих женщин. Наверное, стоить не привычно звучат наши духи «Немая». Но стоит попробовать и слова не нужны.

Валерия ЮРКИНА (из газеты «Комсомольская правда»)

СОЁЛОО ҮРГЭЛСЭДЭГ СОЁЛМАМНАЙ...

Урин хабарай эхээр үргэн Буряад оронойм ургы сэтгээр бүрхөөгдэхээ байхада, хизаар ороноо шэнжэлгын республикын суглуулагдамал музейн гэшүүдэй делегаци аяр холын Москва хотоор аяншалаад, 7-дохиёо үнгэргэгдэжэ байһан бүхэроссин аяншалгын-хизаар ороноо шэнжэлгын «Эхэ орон» гэхэн конференцидэ амжалтатай хабаадаад ерэхэн байна.

Буряад ороной түлөөлэгшэ, Бэшүүрэй «Родина» музейн хүтэлбэрлэгшэ Коробенкова Нелли Дмитриевна «Дайнай түүхэ» гэхэн секцидэ хабаадажа, дипломант нэрэ зэргэдэ хүртөө. Мухар-Шэбэрэй аймагай О. Носкова «Уран зохёолой хизаар шэнжэлгэ» секцидэ лауреат болоо, мүн Кабанскийн К. Зорин экологийн темээр шалгаржа, дипломантын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Захаминай аймагай Шара-Азарга хууринай С. Балданова тусхай секцидэ лауреат, Ивалгын аймагай А. Юмов «Летопись родного края» гэжэ секцидэ лауреадууд болоо.

Хэжэнгын аймагай Дунда-Худанай дунда хургуулийн 11-дэхи классай хурагша С. Гомбоцыренова «Уг гарбал» секцидэ хабаадаад, мүн лэ лауреадай дипломоор шагнагдаһан байна. Би энэ басаган тухай хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Соёлма балшар бага наһанһаа эхилжэ, тоонто Могсохон нотагата Ц. Н. Очировай нэрэмжэтэ арадай музейн гэшүүн болоһон гээшэ. 7-дохи классста хуража байхадаа, «Гэсэрэй дайдаа» гэхэн хайндэртэ «Ямар угай, омогойбиб?» гэжэ элидхэлээр онсо тэмдэглэгдээ бэлэй. 9-дэхи классста үнгэргэгдэһэн республикын хизаар ороноо шэнжэлгын конференцидэ Дээдэ-Онгостойдо хабаадаһан.

1998 оной мартын 6-да Хэжэнгэдэ болоһон «Уг гарбалаа аршалаа» гэхэн хори буряадуудай конференцидэ 1-дэхи хуури эзэлһэн байна. Энэл жэлдэ майн тэн багаар Буряад Республика болон Усть-Ордын тойрогой хургуулийн хурагшада аглаг хайхан Ага нотагата сугларжа, 2 үдэрэй туршдаа хизаар ороноо шэнжэлгын «Уг гарбалаа, ууган дайдаа аршала» гэхэн регионууд хоорондын конференцидэ хабаадаа. Эндэ Соёлма гүнзэгы удхатай элдэб шэнжэлгэнүүдтэй элидхэлүүдээ уншажа, бүгэдэе һонирхуулаһан байна.

Байгша оной январ һарада республикын түб хото Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн «Изобразительное искусство в коллекциях школьного музея» гэхэн хэмжээтэ ябуулгада хабаадажа, түрүү хуури эзэлхэ хүсэлтэй байгаа. Эндэ Соёлма нагаса баабайнгаа, мэдээжэ уран зурааша-график Ц. Н. О. Очировай уран зурагай выставкэ тухай хөөрөө бэлэй.

Хизаар ороноо шэнжэлгын талаар олон мүрысөөнүүдтэ амжалтатай хабаадаһанай түлөө Москвада үнгэргэгдэхэ «Отечество» конференцидэ хабаадажа, бэлгэшдэбари, талаан мэдээсээ харуулжа ерэхэн байна.

Соёлма гансашье хизаар ороноо шэнжэлгын хэрэгүүдээр бэшэ, харин хонгоо хайхан хоолойгоороо, уян нугархай бэээрээ хүнэй дура зүрхэ буляхал байха. Мүнөө түрэл хургуулияа дүүргээд, хуби заяанайнгаа утахан замда гарахаяа байхадань, саашанхи хуралсалдань амжалта хүсэе!

Манай нотагай музейн гэшүүдэ хүүлэй жэлүүдтэ эхэ амжалтатай ябана. Энэнэ хадаа манай багша, музейн хүтэлбэрлэгшэ, Цыреннамжилова Галина Очировнагай хүслөөр гээшэ, тиимэһээ багшадаа баяр баясхалание хүргөөд, элүүр энхые, ажалдань амжалта үрэхэ байнаб.

Баирма САНЖИМИТЫПОВА, музейн гэшүүн байһан, БГУ-гай оюутан.

АЖАБАЙДАЛҺАА ҺАБАГШАЛАН ТҮРЭЭН МҮРНҮҮД

Хүн гэшэ һонин... Ахаһаа хуули зохёогоод, Хубхай гоёор хэлсэн гэхэйш - Алиш тээһэнэ хоһон.

Ажабайдал баһал һонин... Хүсэл һаналдаа эрмэлзэн, Абар - табар алхалан гэхэйш - Харин хүмхийн тоһон.

Эгээл һайн нүхэрш, магад, - Тон һүрөөтэй дайсан, Тон бэрхэ нэгэн гэгтэ - Эгээл тулюур баарма.

Юун гэхэбш, жэгтэй... Гайхан, тагнаһ, Гуниглан, баярлан - Юумэн тийһээр үнгэрхэ.

Юуниинь - үнэн, юуниинь - худал бэ? Алинь һайн, алинь мууб? Сохом тэрэн тэрэ гэжэ Лаблажа таахань хүшэр лэ.

Д.ЦЫБИКДОРЖИЕВА.

ҺАЛИХАЙ ЯБАДАЛАЙ ХОЙШОЛОН

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай һалихай, һэбхи ябадалһаа халдабарита үбшэнүүд дэлгэрээ. Тэдэнэй тоодо сифилис болон гонорея үбшэнүүд ороно. Тус үбшэнүүд юугээрээ аймшагтайб гэхэдэ, хүн үбдэхэнөө гансата ойлгодоггүй. Гадна хламидиоз, микоплазмоз г.м. абаһаар мэдэрхээр бэшэ халдабарита муухай үбшэнүүд хүнэй бээдэ хохидол үзүүлдэг. Эдэ үбшэнүүдтэ нэрбүүлһэн хүнүүд саг соогоо эмшэлүүлээгүй һаа, саашадаа үри хүүгэдтэй болонгүй байжа магад.

Олон хүнүүд эмнэлгын тунһаламжа эрингүй, өөһэдөө үбшээ эмшэлхэ арганууды бэдэржэ, элдэб эмүүды ууна. Тийгэжэ үбшээ дутуу аргалжа, тэрэнэ бүри һүжэрөөнэ.

Архи ехээр уугаад, һалихай ябадал гаргадаг зоной иимэ үбшэнүүдтэ нэрбэгдэхэн дүтэ гэжэ һануулха хэрэгтэй. Айл бүлэ болоод, һалихай, «хажуу тээшээ» ябадал гаргангүй, бэээ нарин нягтаар абажа ябаа һаа, иимэ үбшэн хэзээдэһье хүниие тойрон гараха.

Зүгөөр үбдөөб гэжэ һэжэглээ һаа, Республиканска арһанай-венерологическа диспансер (Смолиной гудамжа, 69), үгышье һаа - нэрээ мэдүүлэггүй шалгуулдаг кабинет (Коммунистическая гудамжа, 5) хандаха аргатайт.

Т.ШАНАРОВА, республикын арһанай-венерологическа диспансерэй врач.

ЗОНОЙ ҮРГЭМЖЭТЭЙ ЗҮДХЭЛИЙН ҺУРГУУЛИ

Агын тойрог дотор Зүдхэлийн хургуули томо хургуулинуудай нэгэниинь байха. Эндэ мүнөө 608 хурагша хурана, 61 багша тэдээнэ эрдэм мэдээсэ олгоно, тэдэнэй дунда Россин Федерациин габыата багша, арадай гэгээрэлэй 6 эрхмүүд багшална.

Зүдхэли хууринайхиг 1994 онго хургуулидаа хирниисээр баригһан хоёр даххар шэнэ байһан бэлгээ. Тэндэнэ мүнөөнэй эрилтэнүүдэй хэмжээндэ зохио бүхэ түхээрлэгтэй кабинетууд болон классууд хоёр спортивна, нэгэ актова залнууд би. Хураһалай ажал нэгэ халаанда үнгэргэгдэнэ. Эндэһээ жэл бүри 50-яг үхибүүд ажабайдалай үргэн замда гарадаг.

Гэбэшье хургуулийн дирекци, бүхэ багшанарай коллектив нотагайнгаа зоной тунһаламжаар хураһалай хүмүүжүүлгын байдалые һуладхахагүйн түлөө эхэ ажал ябууна. Зүдхэлидэ 1-9-дэхи классуудай шабинарай дундаһаа хураһалаа орхиһон хүүгэд байхагүй. Тийхээр дүүрэн бэшэ дунда хургуули дүүргэгшэдэй саашадаа хураһалаа үргэлжүүлхэ аргагүй һаань, заочно гуршмаар хургуули хэхэ арга зохёогдонхой.

Тус хургуули физико-математическа, гуманитарно-экологическа ба эстетическэ ажалай шэглэл баримталан, хүдгэмэриез эмхидхэнэ. Хургуулийн хүүгэд үдэрэй нэгэ дахин халуун эдэгээр хангагдана, тулюур байдлаһаа болоһон айлуудай багашуул хоёр дахин эдэгдэг.

Тус хэрэгтэнэ хургуулийн хамнабарин ажахы ехэ тунһатай. Тэндэнэ 150 хониг байха, мүн хоёр гектар газарта хартаабха таригадаг. Хургуули шадархи 2,5 гектар участкаа элдэб янзын огородой эдэе, жэмэс ургуулжа, үбэдгөө эдихэ эдэе хоолоо бүрин нөөсэлнэ. Энэ ажалда Россин Федерациин габыата багша, биолог Ц.Сультимжамсоева эхэ оролдоло гаргана.

Хургуулийн директор Дарима Базаровна Халтановагай хөөрөһэнэй ёһоор, эндэхи колхоз, нотагай захиргаан саг үргэлжэ тунһаламжа үзүүлжэ байдаг. Түрэлхидэй тоосоонго оруулан, колхоз хургуулида мяда, айлуудг хү үгэнэ.

Хургуулийн коллектив нүүрһэ шэрэлгэ, зайн галай асуудалнууд тухай ехэ һанаата болоһонгүй. Юундэб гэжэдэ, эдэ хүшэр асуудалнуудые район колхоз хоёр даажа абанхай, түлшьеһень байра дээрэн асаржа үгэнэ.

Хургуулийн дэргэдэ оёдолон ба дарханай цехүүд хүдгэдэг. Тэндэ элдэб хубсаһа хунар ноһоор бүтээхэ, оёхо, гэр барааһа хэрэгтэй зүйлнүүдые дархалха юм. Тэдэнэ худалдажа, зарим тэдэ мүнгэ олодог байна. Багшанар Б.Е.Цыденов, Д.Цырендоржиева гэгшэдэй эдэгбхээр нотагай музей һайнаар түхээрэгдэжэ эхилэнхэй.

Хургуулийнхиг заншалаа, түүхээсэ наринаар сахиые оролодо. Жэшэнь, тус хургуулида олон жэлдэ ажаллажа, ехэ хубитаяа оруулаһан, удаан саг хүдгэлһэн багшанар М.Буддаев, С.Дугаржапов гэгшэдэй нэрэ хүндые мүнхэлһэн мүрысөөнүүд жэл бүри үнгэргэгдэг. Энэнэ хүмүүжүүлхэ ажалдань ехэ уржа шанартай.

Тус хургуулида эрдэмтэй багшанар ажаллааг. Тэдэнэй тоодо Г.Цыденжапова, Б.Цыденов, Д.Митупова, Б.Дамбаев, Ц.Будажанова болон бусад ороно.

Мүнөөнэй хэсүү шэрүүн сагта колхоз хургуули хоёрой холбоо барисаан бури нягтаар бэхжэнхэй, бүхэ арга боломжоор бэе бээдэ тунһалаһаад байдаг болоһон.

Нютаг нугынгаа зоной хүсэл үргэмжөөр хургуулийн ажал хэрэгүүдэ амжалтатай ябуулагдаа, гэжэ директор Дарима Базаровна хөөрөөгөө түгэсхэбэ.

Агын округ.

Цырен-Дондок ГОНГОРОВ.

"Баатар мэргэн-99" гэнэн конкурсно

ХЭЛЭНЭНЭЭ ХҮСӨӨДЭГ, ЭХИЛЭНЭЭ БҮТЭЭДЭГ...

Мүнөө үед хургуулинуудыг нонёр, хэлээ нугалжа хэлэхин аргагүй холбоо үгэнүүдээр нэрлэх явдал ехэ «моододо» оронги гэшэ ааб даа. Энэ талаар манай хургуулишье ондоо бэшэ. Жэшээнь, 1997 оной майн 26-да Буряад Республикын засагай дээдын зургаанай гаргахан тусхай тогтоолоор Улаан-Удын 19-дэхи хургуули «Школа-диалог национальных культур» гэжэ нэрлэгдэж болоо нэн.

Яахадаа энэ хургуули иимэ нэрээ хүртэхэ болоо юм гэбэл, ондоо зохёохы ажалыг бэдэрлэгэ долоо боложо байдаг. Хүүгэдые хүмүүжүүлгын, ном найнаар заалгын дүн гаргагдажа, 1996 ондоо 19-дэхи хургуули «Жэлэй эрхим хургуули» гэнэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн тухай диплом абahan юм. Энэл дүнгэй гаргагдаһанай удаа тус хургуулиин директор Владимир Иванович Хамнуев Москва ошожо, «Жэлэй эрхим директор» боложо бусаа бэлэй.

В.И.Хамнуев гэшэ холын хараа бодолтой, хурса, һонор хүн. Багшанарай һанамжа дурдахалые тон анхаралтайгаар шагнадаг, тиигээд һонин юумэ хэлэжэрхёо һаань, үнэнхэ зүрхэнһөө дэмжэдэг байха.

В.И.Хамнуев энэ хургуулиин директорээр 1990 онһоо ажаллана. 1993 онһоо 1999 он хүртээр 511 хурагшад хургуули дүүргэжэ гараһан байна. Тэдэнэй дүрбэннинь алтан, 18-нинь мүнгэн медальтайгаар

дүүргэжэ юм. Энэ хургуули дүүргэһэн 284 хүн дээдэ хургуулинуудта абтаа, зариманиинь дээдэ эрдэм олоһон ааб даа.

Мүнөө үедэ эдэ 90 гаран багшанар 1800 эдиршүүлбэ эрдэм номдо хургана. Эдэ олон хүүгэдэй хүн бүхэн өөрын зантай. Гадна багшанарташье өөр өөрын «түлхюур» хэрэгтэй.

Гэхэ зуура директорнай залуушые һаа, мандаа эсэгэ мэтээр харагдадаг лэ. Үглөөгүүр хургуулидаа орожо ерэхэдэ, багшанартаа тон уриханаар мэндэшэлэлсэдэ лэ, бүхы байшан соохи булан тохойгоо дууһыень эрьежэ харадаг, хамаг юумэ хуу бүтэн бүлээн гэжэ мэдэһэн хойноо ажалаа эхилдэг зантай.

В.И.Хамнуевай хүн шанарые би һайшаадагби. Нэгдэхээр, угаа даруу, өөрыгөө үргэхэ гэшые огто мэдэдэггүй. Хоёрдохээр, үлүү үгэдэ дурагүй. Манай коллективтэ углуу шанаагаар һабир-шэбэр гэдэхэ гү, али ами амяараа бүлэглэл болохо гурим байхагүй. Юундэб гэхэдэ, хүдэлжэ эхилһэн саһаа директорнай тиимэ эрхэ байдал байгуулан гэхэдэ болохо. «Хэн нэгэн үлүү булуу үгэ гаргана, үгышые һаа, хоб-жэб хэлэнэ гэжэ дуулаал һаа, үглөөдэртэнь ажалһаа гаргажа хаяха!» гэжэ уридшалан мэдүүлһэн юм. Тиимэһээ багшанарнай директорээ хүндэлхөнөө гадна, үшөө түбэгшөөдэг гэшэ ааб даа.

Үнэхөөрөөшье, хүндэлэнгүй байха аргагүй юм. Владимир Ивановичай орожо ерэмсээр, шог зугаа, хүхиюу хөөрлөдөөн болошохо. Ямар нэгэ һайн үгэ гү, али һонин дурдахал дуулахадаа, үхибүүн шэнгээр баярлаха, хүхихэ. Нэгэ иимэ ушар дурдаг.

1994 ондоо һэн ха. Хэшээл үнгэргэжэ байтараа, уг гарбал тухай хурагшадтаа хөөрлөдэбэ. Шабинараймни 99 процентнь «Би городойб» гэжэ мэдүүлбэ гэшээл даа. Тээд иигэжэ мэдүүлһэн үхибүүдэй эхэ эсэгээр хүдөө нотаһаа гарбалтай байба.

Энэһэнһээ уламжалан, би ехээр бодолгото боложо,

директортээ хандажа, «Би городойб» гэжэ буряад үхибүүдэй мэдүүлдэг гуримые болоулхын тула, уг гарбал тухай эрдэмэй-практическа конференци үнгэргэе гэжэ дурдахабаб. Владимир Иванович намайе тон анхаралтайгаар шагнаад, удаань угаа ехээр баярлаад: «Тиигэе, тиигэе! Та энэ хэрэгые эмхидхэгты!» гэбэ. Энэ конференци үнгэргэхын тула буха ехэ бэлэдхэл хэһэн байхабди. Энэ хэрэгтэ бүхы хургуули, түрэлхид, олонийтын түлөөлгшэд (Социалис Ажалай Герой-Ц.Н.Номтоев, Россин габьяата багша, профессор Ж.С.Сажинов, эрдэмэй кандидатууд В.Ш.Гунгаров, С.Д.Бабуев) хабаадаа һэн.

Үхибүүд эхэ эсэгынгээ туһаламжаар уг гарбалайнгаа һарбаалжа зохёожо, хэнэй хүбүүн хэн байһанаа һайн ойлгоо. Жэшээнь, Ламажапов Алёша гэжэ хүбүүн Барга баатарһаа эхилээд, өөр хүртээрөө 25 үсын таблица зохёһон юм. Тэрэн хургуулиин музейдэ табяатай.

Владимир Ивановичай дэмжэлгээр, туһаламжаар хургуулидамнай хэды иимэ хүдэлмэри хэгдэһэн гэшээб - бултыень тооложо барашагүй.

Харин ажалдаа тон харюусалгатай юм. Багшанарай зүблөө хэхэдэ, хойно хойноһоонь тоб-яб тоолоод, тон лэ хэрэгтэй юумэ хэлэхэ, үлүүе огто шашахагүй.

Би һаһан соогоо эдэб хургуулида олон директортэй ажаллаһанби. Зүгөөр иимэ залуу аад, хүн шанараараа үндэр мэдэрэлтэй, эрилтэ ехэтэй, һайн зантай директорые ушараагүйб гэхэдэ, болохол даа.

В.И.Хамнуев манай хургуулида ерэхэхээ урид хаана юу хэб гэнэн асуудал гаража магадгүй.

Владимир Хамнуев 1981 ондо БГПИ-гэй индустриально-педагогическа факультет дүүргээд, Прибайкалийн районой Зырянский дунда хургуулида ажалайнгаа намтар эхилһэн байна. 1986 онһоо Кабанский районой Брянский дунда хургуулиин багша болоод, хоёр жэл соо үүсхэлтэй һайшаар ажаллаад лэ, 1988 ондо директорэй тушаалдаа дэбжүүлэгдэ. Тиигээд лэ 1990 онһоо манай хургуулине толгойно.

1960 ондо Эрхүүгэй областиин Качугай районой Адыкак нотагта түрэнһэн В.И.Хамнуев залууханаар хургуулиин директор боложо, ажабайдалай хүшэршые, һониншые хургуули гаража, ёһотой мүнөө үсын хүтэлбэрилэгшэ боложо шадаа. Саашадаа тэрэ үшөөл мэргэжэхэ, ургаха. Тиимэһээ үнэн сэхэ зантай, үлүү үгэдэ дурагүй, хэлэһэнээ хүсөөдэг, эхилһэнээ бүтээдэг энэ хүшине 1999 оной Баатар мэргэн гэжэ би нэрлэхэ дурамни хүрөө юм.

Р.ДАШИЕВА,
Улаан-Удын 19-дэхи хургуулиин багша.

«ДЭЛГҮҮРЭЙ ҮХИБҮҮД» - ДЭЛГҮҮРЭЭ СААШАА

Хуулиин ёһоор һаһаая гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар республиканска комисси түхээрэн жэл соо «Дэлгүүрэй үхибүүд» гэнэн хэмжээ ябуулга үнгэргэжэ, үйлсөөр, дэлгүүрээр зайжа, гуйраншалжа, эддэб ааша гаргажа ябаһан хүүгэдые элирүүлнэ. Жэлэй хугасаа соо Улаан-Удэ хотын Советскэ районой хүүгэдэй болон эдиршүүлэй зохёохы уран бэлигэй байшанда дээрэ нэрлэгдэһэн үхибүүд социальна лагерьта амарна.

- Манай лагерьта зунай хоёр халаанда 250 гаран үхибүүд амаржа гараа. Мүнөө үедэ 45 хүүгэд тоологдоно. Тиихэдэ гансал Советскэ районой хүүгэд бэшэ, мүн хотын бусадшые районуудһаа бии. Эдэмнай үхибүүд лэ ха юм даа. «Ши тэндэхишэ, эндэ бү ер», - гэхэ аргамнай үгы. Үгтэһэн болзор соогоо тэдэниие хүмүүжүүлжэ, нэгэ зааханшые юумэндэ хургабал, эрхим гэшэ, - гэжэ байшанай директор Зинаида Борисовна Топская хөөрэнэ.

- Эдэнэй дунда бэлигтэй, бэрхэ, һүбэлгэн ухаатай, «алтан гартай» хүүгэд дайралдадаг. Дуулаха, хатарха, театрта дуратай хүүгэд «Хүүхэлдэйн театр» гэнэн кружокто ябажа, бэлиг шадабарияа харууддаг. Мүн театральна кружок бии. Эндэ ябаһан хүүгэднай артист болохо эрмэлзэлтэйнүүд юм. Тээд тэдэ һаһаһандаа хүрэхэ гү, али үгы гү - гансал бидэһээ дулдыдаха бэшэ, харин заагагүй түрэлхидэйн оролдолго хэрэгтэй. Хүүгэдтэймнай дүй дүршэл ехэтэй багшанар хүдэлмэ гээд хэлэхэ шухала. Нэгэ багахан таһалгаа арендээр магазинда үгтэһэйбди. Тэрэнэймнай мүнгэн бидэһэй ажалда ехэ туһа хүргэдэг, - гээд, Зинаида Борисовна хөөрөөгөө түгэсхөө бэлэй.

Энэ нангин хэрэг хэжэ байһан зондо үхибүүд һаһаараа баяртай байха бээ. Хэзээб даа нэгэтэ мүнөө зайжа зуража ябаһан хүүгэднай томоотой, һайн хүнүүд болохо ёһотой гэнэн найдал түрэнэ.

Борис БАЛДАНОВ.
ЗУРАГУУДАДЭЭРЭ: З.Б.Топская;
һонирхолтой кружок.

Сергей БАЛДУЕВАЙ,
Аркагий БАТОМУНКУЕВАЙ
фото.

«НАЙРАМДАЛҺАА» АМЖАЛТА ТАЙГААР...

Монгол сайхан ороной ниислэл Улаан-Баатар хотын ойро оршодог «Найрамдал» гэнэн хүүгэдэй лагерьта үхибүүдэй дунда шатараар уласхоорондын фестиваль һаяхан боложо дүүрбэ.

1997 ондо эгээл иимэ хэмжээ ябуулга Буряад ороноймнай ниислэл хотодо эмхидхэгдэ һэн гээд хүндэтэ уншагшадтаа һануулаа. Энэ удаа Буряадһаа, Сахаһаа (Яхад), Монголһоо бүхы дээрэ 11 команда хабаадажа, манай республикын суглуулагдамал команда 30 очкотойгоор түрүү һуури эзэлбэ. Оройдоол 1 очкогоор гээгдэһэн Монголой 1-дэхи команда хоёрдохи һуурида гараһан байна. Алтай Гобийнхид мурьсөөгөө 3-дахи һуури дээрэ түгэсхөө. Командынгаа нэрэ хүндые хамгаалжа, илалта асарһан һүбэлгэн хурса ухаатайшуулаа нэрлэе: спортын мастерта кандидат Эрдэм Дашибылов (32-дохи хургуули), I разрядтай Булаг Сультымов (27-дохи лицей), Саша Бадмацыренов (25-дахи хургуули), эгэшэ дүү Надя, Инна Ивахинованууд (52-дохи хургуули), II разрядтай Саяна Бальхаева (14-дэхи хургуули).

Гадна хүбүүдэй, мүн басагадай дундаһаа эрхимүүд элирүүлэгдэ юм. Хүбүүдэй дунда дэлгэрһэн мурьсөөндэ 34 шатаршан хабаадаа. Абажа боломоор долоон очкогой зургаань абаһан спортын мастерта кандидат Эрдэм Дашибылов түрүүлэ. Оройдоол хахад очкогоор Дима Пушкарев (27-дохи лицей) гээгдэбэ. Монголой шатаршан Гунбаяр 3-дахи һуури эзэлһэн байна. Эдир шатарша басагадай дунда эгэшэ дүү Надя Инна хоёртой тэмсэхэ хүн олдобогүй. Абажа боломоор 7 очкогой 6 очко абаһан эдэ хоёртой рейтинг тоололгын гуримаар Надя түрүү һуури эзэлэе гэжэ элирүүлэгдэ. Монгол басаган Батчимэг 3-дахи, Монголтуул 5-дахи һуурида гараба. Эдэ хоёр шатаршад хэдэн дахин дэлхэйи чемпионатуудта хабааһан юм. Тиихэдэ

Монгол-туул 1997 ондо болоһон фестивальда хоёрдохи һуури эзэлэе бэлэй.

Буряад Республикын суглуулагдамал командын тренер Евгений Байнов мурьсөөн тухай иигэжэ хэлэе һэн: «Түрүүшын шатаһаа шанга туладаан эхилэе. Сохом тэрэн илаха гэжэ хэлэхээр бэшэ, хэнииншые хэнһэнишые дуутуугүйгөөр наадаа гэхэдэ, алдуу болохогүй». Тус фестивальда хабаадахын тула эдир шатаршадга гансал түрэлхидын туһалаа. Амжалтаарнь амаршалнабди!

Борис БАЛДАНОВ.
ЗУРАГУУДА ДЭЭРЭ: манай шатаршад һорилгын үедэ (дундань илагша Э.Дашибылов); Монголой, Буряадай эбтэй эгэй шатаршад.

АЖАЛУУДАЛДАА АРИГ СЭБЭРЫЕ САХИЯ

Зунай зулгы найхан сагта хүн бүхэн эхэ байгаалингаа үзэсхэлэн найхан газарнуудта амаргаг гэшэ. Хаанцшые ябахадга, ариг сэбэрые наринаар сахидга хүнүүг гэдгэ доторой үбшэнгэ нэрбэгдэггүй гээд онсолхо шухала. Газетын корреспондент Далай ХУБИТУЕВ Буряад

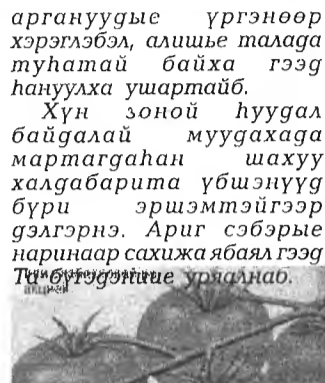
Республикын Элүүрые хамгаалгын медицинн хэргэлэгын болон мэргээсэлэй түбэй харюусалгата хүдэлмэрлэгшэ Валентина Алексеевна ПОПОВАТАЙ уулзажа, гэдгэ доторой үбшэнүүггээ хэргэлхэ талаар бээ яжа абажа ябахад гэдгэн асуудалга харюусахынь гуйба.

- Илангаяа халуунай үегэ гэдгэ доторой эдгэ үбшэнүүг хүжэрхээс ханадаг. Ушар иймээс ариг сэбэрые наринаар сахидга ябахад шухала. Зунай дунда, хүүлшын харануудта огородой эгээн, фрукт эдгэшдэг гэшэ ааб даа. Энэл ушарнаа овоц болон фруктнуудые бусалхан халуун

унаар, үгышые наа, укxусай эссенцтэй хулахан холисо соо 15 минутын туршадга байлганаанай удаа хэрэглэжэ болоно. Халуунай үегэ үйлсын наймаашадгаа эдгэб түхэлэй пирожкинуудые худалдажа абаһанай хэрэггүй гээд мэргэхэ шухала. Мяха, загана, овоц, хилээмэ отолхо хабтагайханууд амяараа байха зэргэтэй. Байгаалин сэнгэлигтэ амарха үегөө бусалганаан хүйтэн уһатай ябабал, гэдгэ доторой халдабарита үбшэнүүггээ бээ хэргэлэн

ябанат гээд мэргэхэ зэргэтэйт. Ороной экономикын доройтоһон ушарнаа хүн зоной хуудал байдал урданайхиһаа жэшээгүйгөөр мууданхай. Үндгэн Хууляар харалганаан ажаллан хүнэй эрхэнүүг бээлүүлэггэшгүй хэрэг болонхой. һара, жэлээр салын хүлхээс абажа шадаһаа болоһой. һаруу гүй үбшэлхэ гэшэ тон бэрхэшээлтэй ушар мүн. Эм дом худалдажа абахын тула ехэ мунгэн хэрэгтэй. Ушар иймээс хүн бүхэн эдгэб үбшэнүүггээ хэргэлэмжын

аргануудые үргэнөөр хэрэглэбэл, алише талада туһатай байха гээд хануула ушартайб. Хүн зоной хуудал байдал муудаһаа мартагдаһан шахуу халдабарита үбшэнүүг бури эршэмтэйгээр гэлгэрнэ. Ариг сэбэрые наринаар сахидга ябаал гээд түбэтүгүн урвалнаб.

ПОСЕЩАЯ САЛОН ПАРИКМАХЕРСКОЙ...

В летнюю жару у парикмахеров не меньше работы, чем у пожарных, признались нам в нескольких модных салонах. Клиентки просят «открыть» им шею, уши, покороче остричь макушку. Комплекция и форма лица при нынешнем развитии парикмахерского искусства, говорят, уже не проблема - подобрать нечто короткое и приличное всегда можно. Единственная категория, которой короткие стрижки противопоказаны, - дамочки с

очень, простите, оттопыренными ушами. Но и в этом случае расстраиваться не стоит! Потому, что длинные волосы из моды никогда и не выходили. На гребень моды снова выплыла «химия». Она очень удобна, т.к. не требует особой укладки. Хотя ряд специалистов рекомендуют в сильную жару, когда сам воздух раскален, как щипцы для завивки, от «химии» воздержаться. Дополнительную нагрузку в виде химзавивки волосы могут и не потянуть. Кстати, химическую завивку

также не рекомендуют делать при высоком артериальном давлении. И еще опытные мастера не советуют «химичить», если вы вдруг захотели резко изменить длину волос. Сделав химию одновременно со стрижкой, вы лишите себя возможности других вариантов прически. Не уходит с повестки дня и мелирование. У молодежи особенно любимо «американское»: прядки волос «выделяются» не одним цветом, а тремя и больше оттенками. Но учтите: в солидном салоне вам

никогда не возьмутся мелировать волосы, крашенные хной (они просто не поддаются) и жгуче-черной краской: «перышки» в этом случае могут получиться совершенно непредвиденного цвета. Еще совет: ни в коем случае нельзя делать «химию» на мелированные волосы, т.к. вид у них после этого становится нездоровый и весьма страшный. Зато наносить «перья» на готовые перманентные кудри, по словам специалистов, можно.

Эти напитки приготавливают из смеси фруктовых или ягодных отваров, соков и сахара. Морс можно приготовить и из консервированных соков, разбавив их кипяченой водой и, если это необходимо, добавив сахар.

В зависимости от сезона морс можно подавать холодным или горячим. К столу его подают в кувшине, пьют из стаканов хайбол. Если морс приготовлен холодным, в него добавляют измельченный лед и пьют через соломинку. Морс можно украсить ломтиками лимона, апельсина или цедрой этих фруктов. Ниже приведены рецепты этих напитков в расчете на 10 порций.

ЯГОДНЫЙ МОРС

Ягоды (клюква, черная смородина, брусника, черника, малина или клубника).....15' Сахарный песок.....150 Вода.....1000 Сок одного лимона Ягоды перебирают, промывают и разминают. Из измельченных ягод через марлю отжимают сок. Оставшуюся мезгу заливают горячей водой и кипятят 10-20 мин. Отвар процеживают, растворяют в нем сахар, добавляют лимонный сок и охлаждают, если приготавливают холодный морс. В охлажденный отвар добавляют ягодный сок. Приготовленный морс переливают в кувшин, наполненный льдом.

переливают в кувшин, наполненный льдом.

МОРС ИЗ СИРОПА

Сироп ягодный или фруктовый.....150 Вода.....1000 Сироп разбавляют кипяченой водой. Если морс получился слишком сладким, можно добавить немного лимонного сока.

МОРС ИЗ ВАРЕНЬЯ

Варенье.....150-200 Вода.....1000 Сок одного лимона Напиток приготавливают так

ЛИМОННЫЙ ИЛИ АПЕЛЬСИНОВЫЙ МОРС

Лимоны или апельсины 100 Сахарный песок.....150 Вода.....1000 Из лимонов или апельсинов выжимают сок. Оставшуюся цедру мелко нарезают и обдают кипятком для удаления горечи. Затем цедру заливают горячей водой и проваривают 10-15 мин. В остальном напиток приготавливают так же, как и ягодный морс. Морс можно приготовить и из некоторых овощей. Вот один из рецептов.

СВЕКОЛЬНЫЙ МОРС

Свекла.....200 Сахарный песок.....100 Вода.....1000 Сок одного лимона Свеклу очищают и натирают на мелкой терке. Из измельченной свеклы отжимают сок. Отжатую от сока свеклу заливают горячей водой, доводят до кипения и проваривают 10-20 мин. В конце варки добавляют сахар, лимонный сок и отжатый свекольный сок. Вновь доводят до кипения, но не кипятят. Отвар процеживают и наливают в кувшин, наполненный льдом.

ЯБЛОЧНЫЙ МОРС

Яблоки кислых сортов.....150 Сахарный песок.....150 Вода.....1000 Сок одного лимона Яблоки моют, удаляют семенную коробку и нарезают тонкими ломтиками. Подготовленные яблоки заливают горячей водой, добавляют лимонный сок и кипятят 15-25 мин. Отвар процеживают, растворяют в нем сахар и охлаждают, если готовят холодный морс. Морс

С РАДОСТЬЮ И БЕЗ ПОХМЕЛЬЯ

Легче всего сказать: «Не пейте!». Но редко кому нравится выглядеть белой вороной в веселящейся компании. Вам это под силу? Замечательно. Если нет, то, чтобы избежать похмельного пробуждения, научитесь правильно пить.

За два-три часа до того, как вы начнете употреблять веселящие напитки, выпейте 50 мл свежевыжатого сока белокачанной капусты (он нейтрализует действие алкоголя). С этой же целью за час-два до «банкета» можно «принять на грудь» отвар, состоящий из равных частей шишечек хмеля и перечной мяты (смесь следует заварить кипятком и настаивать ровно час), или горький, но действенный отвар из сухой полыни (столовая ложка полыни на стакан кипятка). Если вам претят травяные снадобья, просто выпейте крепкого кофе или поешьте горячего, наваристого мясного или рыбного супчика. И вот, после столь основательной подготовки вы наконец ощутились за дружеским столом.

Пейте только под хорошую закуску. Под хорошей закуской подразумевается жирная пища, стимулирующая работу печени и усиливающая секрецию желчи, картофель, хлеб и мучное.

Все вышеперечисленное имеет свойство вбирать в себя алкоголь и тем самым замедляет процесс опьянения. Под водку традиционно хорошо идут колбасности-солености: сало, шпик, огурчики-помидорчики, квашеная капуста.

Обязательно запивайте крепкие алкогольные напитки безалкогольными и негазированными минеральной водой, соками. «Запивка» способствует медленному всасыванию алкоголя.

Не смейтесь! А если уж решились подобное злодейство в отношении своего организма, начинайте всегда с более легких напитков, постепенно «повышая градус».

Вы пренебрегли какой-то из этих прописных истин и все-таки набрались. Снятию опьянения способствуют резкие, кислые, горькие запахи и вкусы. Вы быстро придете в себя, если

выпьете стакан холодной воды с добавлением туда 5 капель нашатырного спирта или 20 каплями мятного. Поможет и чашка крепкого горького кофе с лимоном, мятой (правда, если сердце у вас слабое, последний рецепт неприемлем).

Добавив в спиртное лимонный сок приблизительно 50 мл (в бутылку водки), можно избежать состояния тяжелого похмелья.

Если вы пришли домой с неприятным ощущением, что содержимое желудка просится наружу, нужно попить воды с содой и вызвать рвоту.

Выпейте растворимый аспирин или немого рассола и примите две таблетки поливитаминов или витамина С.

Поешьте (если душа приемлет) овощного супа с чесноком и луком на крепком мясном бульоне.

Старайтесь пить в течение ночи как можно больше воды. Похмелья избежать не удалось. А неотложные дела ждут.

В первую очередь помогите своему организму избавиться от плохо переваренных, насыщенных, не усвоенным алкоголем и продуктами его распада остатков пищи - сделайте клизму температуры тела или чуть прохладней, и вы почувствуете явное облегчение.

Если очень сильно болит голова, на несколько минут приложите к вискам и лбу кусочки льда, обернутый в тонкую ткань, полиэтилен. Попейте чай, заваренный шалфеем. Помогает и испытанное народное средство - рассолы от квашеных овощей.

Придаст сил и поможет восстановиться и чашечка крепкого черного кофе с лимоном. Но лучше всего, если пить вы все-таки будете правильно и в меру, а просыпаться с чистой ясной головой без признаков похмелья.

«Работница».

ошохо, холын аянда мордохо, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, абанаана бусааха, мал гаргаха, модо сабшаха, тангаригаа болоулха, агнаха, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье тэнгэри тахиха, шуһа ханаха, төөнэхэ, уйлаха, гасалха, хүни ябаха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ

Гарагай 7-до шэнын 10 (августын 21), Бадма-Самбаавын үдэр.

Хүхэгшэн могой, 8 сагаан мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг буян уриха, сан табиха, үргэл хэхэ, балин үргэхэ, лүн абаха, ваджрын, пүрбын харюулга хэхэ, үбшэ аргалха,

ХVII ЖАРАНАЙ ШАРАГШАН ШОРОЙ ТУУЛАЙ ЖЭЛ

НАМАРАЙ ЭХИН ХАРА БИШЭН НАРА

Буряад литэ	5	6	7	8	9	10	11
Европын литэ	16	17	18	19	20	21	22
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лягда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверга	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн судбота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан хулгана	сагаагшан үхэр	хара бар	харагшан туулай	хүхэ луу	хүхэгшэн могой	улаан морин
Мэнгэ	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан
Нуудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	могон

Гарагай 2-то шэнын 5 (августын 16).

Сагаан хулгана, 4 ногоон мэнгын, галда нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, лусууд, сахюуса тахиха, үгэлгэ үгэхэ, даллага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, бурханай ном уншаха, буян үйлэдэхэ, эм найруулха, үзэгтэ һураха, хяһа гаргаха, үүдэ гаргаха, хубсаһа эсхэхэ, нүхэ малтаха, хээрэ ажал хэхэ, бэри (нуудалай заһал хүүлээд) хүргэхэ, һамга абаха, түрэ наадаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэн эльгээхэ, үһсээ угааха, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, эб тогтоохо, улай гаргаха, үхибүү үргэхэ абаха, ном оршуулха, хүн дүрсээ алдаха, мори урилдаанда хабаадаха, һаһа барагшые хүдөөлхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, модо сабшаха, модоор эд хэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, балин гаргаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эг зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

Гарагай 3-да шэнын 6 (августын 17).

Сагаагшан үхэр, 3 хүхэ мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр. Үлзы буян үйлэдэхэ, номой үйлэ эхилхэ, гүйсөөхэ, дасан (дуган), шүтээн бодхоохо, һаһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, дайсание болон ада шүдхэр, һаад тодхор дараха, тараг бэрхихэ, айраг халааха, эм залаха, түмэрөөр дархалха, тангаригаа болоулха, эльбэ гаргуулха, лусууд тахиха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр бурханда мүргэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, газар, һубаг малтаха, шорой хүдэлгэхэ, замда гараха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гэрһээ хэрэглэл, мал гаргаха, хутага бүлюудэхэ, хюмһа абаха, бэрин хэрэг үйлэдэхэ мэтын хэрэгүүдые сээрлэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарай һайжарха.

Гарагай 4-дэ шэнын 7 (августын 18).

Хара бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр. Ном номлохо, тэрэниие шагнаха, эм найруулха, һаһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан бүтээхэ, тэдэниие арамнайлаха, замда гараха, харин нотог руу

ондоо тээшэн эльгээхэ, хүбүүдые сэрэгтэ мордохуулха, нүүхэ, хэн нэгэнтэй хани харилсаа байгуулха мэтын үйлэнүүд хориюултай. Бэри тухай, һаһа барагша тухай асуудалаар дасанда хандаха шухала.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл, шууян, тэмсэл болохо.

Гарагай 5-да шэнын 8 (августын 19). Огошо бурханай, Дара-эхын, Гомбо (Махакала) сахюусанай үдэр. Дасануудта Огошын хурал болодог.

Харагшан туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахюуса, тэнгэри тахиха, бурханай ном уншаха, үзэгтэ һураха, номло хэхэ, тэрэниие шагнаха, эм найруулха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, арамнайлаха, ада шүдхэр номгоруулха, бурханай шэрээд мандал табиха, буян үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, гэр бариха, заһабарилха, һэльбэхэ, нүхэ малтаха, гүрэм уншуулха, эльбэ гаргуулха, ехэ хүниие бараалхаха, уранай хүдэлмэри хэхэ үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэтэй хамта үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшэн эльгээхэ, үбшэ аргалжа эхилхэ, дасанай (дуганай) нуури табиха, нүүхэ, худалдаа наймаа хэхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, һаһа барагшые хүдөөлхэ, хэрэглэл гэрһээ гаргаха, замда гараха, хюмһа абаха, сор шатааха мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, һаһан ута болохо.

Гарагай 6-да шэнын 9 (августын 20).

Хүхэ луу, 9 улаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, хэшэг дуудаха, даллага абаха, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хии бараа сараха, абанаана бусааха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, ада шүдхэр номгодохо, эм найруулха, буян үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, худалдаа наймаа хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин нүүхэ, үрэнэ тариха, улай гаргаха, хүндэ хони үгэхэ, һамга абаха, һаһа барагшые хүдөөлхэ, онгосо, һала дархалха, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнэхэ, газар малтаха, хурьһэ зөөлөрүүлхэ, ехэ уһа гаталха, заһаа бариха, тангариг үргэхэ, агнаха, үри ээланеэ бусааха, хүнэй шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүдтэ сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

нүүхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, сангарил хураха, маани сахиха, суглаа зарлаха, һаһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бисалгал үйлэдэхэ, залуу мал эмнихэ, даагадай һүүл, дэлһэ тайраха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр замда гараха, холын аянда мордохо, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, бэри буулгаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, модо отолхо, гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, ноёной үргөөдэ заргалдаха, ехэ хэрэг эхилхэ, бурханай ном уншаха, хүншүү хэрбоһо гаргаха, бэлбэһэн хүнэй бузарта дүтгэхэ, бэлэг үгэхэ, хутага бүлюудэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэлтэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэеын юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 11 (августын 22).

Улаан морин, 7 улаан мэнгын, модондо нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, Наранда, һарада, бусад юртэмсэнүүдтэ шүтэхэ, тэнгэри тахиха, дасан (дуган), субарга бодхоохо, сэргэ бурхан бүтээхэ, һаһа утадхалгын хэрэг үйлэдэхэ, даллага абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, нүүхэ, тараг бэрхихэ, айраг халааха, абанаана бусааха, эм найруулха, мори, сар һургаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье хубсаһа, малгай эсхэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, замда гараха, шэрдэг бүрихэ, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, һаһа барагшые хүдөөлхэ, тангариг үргэхэ, модо отолхо, улай гаргаха, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха, мал эмнихэ, хутага бүлюудэхэ мэтын үйлэнүүд хориюултай. Бэри тухай асуудалаар дасанда хандаха гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэеын тамир һайжарха.

АЖАГАЛАТА: Намарай эхин хара бишэн нара хадаа хоёр хара мэнгэтэй, уһанда нуудалтай байна. Хүнэй ажалда, амидралда тохөөлгон харабал, хулгана, гахай жэлтэнэй аминда ээлтэй, бар, туулай жэлтэнэй аминда, ажал үйлэдэ һэбэрээ нүлөөтэй байха онсо, бэеынгээ элүүр мэндые онсо анхаржа, болгоомжолжо байха шухала. Юрэн хүнэй бэеын органууднаа онсолгодо, уушханай худал нэбтрэхэ, гүйлтэнэ «богони», шэрүүн лугшадалтай болодог. Тиймэнээ зүрхэнэй ажал, сохидолын «хөморжо», үбшэлжэ магадгүй. Тиймэнээ эмшэдтэ шүтэн, бэеэ һайтар хянан байха хэрэгтэй.

БОГДО ЖЭБЭЭН ДАМБЫН ГЭГЭЭНҮҮ ЛҮНДЭН ОРОШОБАЙ

ХУТАГТА - НИСВААСЫН (УРИН, МУНХАГ, ТАШИЯНГЫ) ГУРБАНАЙ ДАЙНИИЕ ДАРАЖА ШАДАҺАН ГЭНЭН УДАХАТАЙ. БУХЫ ХУТАГТАНАР ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА ЕХЭЭР ОРОЛДОЖО, ЕХЭ БУЯН ҮЙЛЭДЭХЫН ХАЖУУГААР ХҮН ЗОНОЙ ДУНДА НУРГААЛ ЗААБАРИ ХОДО ТАРААЖА, АМИТАН ЗОНОС ГЭГЭЭРҮҮЛЭЖЭ БАЙДАГ БАЙГАА НАЙМАДУГААР ХУТАГТА ЖЭБЭЭН ДАМБА ДАРАНАТЫН ГЭГЭЭНЭЙ АЙДАҺАН ЛҮНДЭН БЭШЭГ УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА ДУРАДХАЙ

Ум сайн амгалан болтогой! Сухаваадин орон эсэ багуужуу ирэгсэн, аригуун номуун бэеын шанары ологсон, олон түрэл-аа абалсан, арбан ороноу эзэн-Богдо Жэбээн Дамбын зарлигыг сонсогтон. Эртэ эсэ инагшадаа эдэгөө хүртэлэ дүшэн юсэн түрэлме үзэгүүлэгсэн наадор ушаржуу эсэ мүргэгсэн амитан олоноу тулада иргэжүү түрэй би. Эдэгөө ехэ бага амитан, сонсогтон. Эгүүн эсэ хойно эргэл үгээ бээр, огторгойн Алтан дусал нэрэтэ бурхан болон боломой би. Түрэгсэнуу эсэ үхөхө энэ үнэн. Хурьягсануу хойно барагдаха мөн. Харамуун хүрэнгэ ехэдэгсэгээр, буянуу хүрэнгэ багуураха боломой. Ханилан жаргажуу сагууцагаар, буян иен алдаха боломой. Буянаа алдагсан ияр гонилогшо хүмүүни эсэ үзэбүүта? Хүсэл шунал ехэдэгсэгээр, шагнаабалдаа ехэ эддэрэл боломой. Божом сайн хүсэлэнгэ хуваралта ушаражуу эсэ мүргэгсэн ияр тама доро унаха боломой.

Үргэстэ тама эсэ сонособуу? Лама багшатнай сургажа эсэ хэлэбүү? Үлэ мэдэхын эрхэ бээр ябгасагаар бэлигүүн иантэ бүтээгүү мунхагууд-та. Улам үгэй далайда унагсанай хойно хэдэн ехэтэ гасалажа ябан гомодобааса ягуунуу тула.

Арбан ороноу эзэн Богдо Жэбээн Дамбын зарлигыг сонсогтон таа. Бэшэжэ абаад, гэр дагаан шүтэжүү тахи. Хагаан хатасуус, ибэд ба хамаг амитан дор энэ зарлигыг тараанган, бү нигуугтан! Хамаг амитание гийгүүлэгшэ Жэбээн Дамбын гэгээн бээр сүбүн саг бологсоннуу тула, хамаг амитагта тарааба. Эгүүни минуу шабинар, хамаг амитан хасгал үгэй шүтэбшүү, харанхы сүни гийгүүлэгшэ зула мэтэ. Буянуу сайн ажагоо хорото арбан хара нүгэлэе үйлдэгсэгээр үхөгөөд, хойто заягаан дор халагуун хүйтэн тама доро унаха ягуутай магуутай болой гэжэ Үдэр агуулын хэли зэсэ унабааса босхо бэрхэ, улам үгэй далай дор унагсануу хойно ягуун тосдо. Үлгэрлэбааса, халагуун тосондо хуураһан арбае ямаршые һэриуун нуурта дэбтээгээд, газарта тарихада тэгүүн эсэ багуутай үлэ болохо мэтэ. Хамаг амитанай үйлин үри ехэ болоод, энэ насанаа хамигаа хүрэхын урда гэнгэ үхэжэ одохо ягутаг магуутай болой. Ханилан жаргажуу сагуухын сагта хара толгой үбдэхэ дор хайрата амин ааса хагасха магад хэмээн санагаад, лама гурбан эрдэнийн абаралуун хүсэн иер эдэгсэгээд, харин хойно мартажуу, үбшөн-шэбшэн хэлэлсэгээд, тэрэ мэтэ магуу үйлэ бээн үлэ мэдэхэ хүгөөрөхы бармас. Эдэдэ зоболонгые үзэгүүлэгшэ эрлигүүдүү ерэхы дор ягуун хэлэжэ гэнэмта? Хүгөөрөхы таанар, минуу харамлажуу үлэ дагуусаха хомхой санагаа тануу сэдхэжүү, үлэ дагуусаха мунхаг сэдхэлэ эдэдэ зүйлын эд товар дор иен шунахайран далдалагаад үхөхө бээн үлэ санажуу, бармас минуу. Тэсэхэя бэрхэ арбан найман тама доро унаха бээн үлэ санан, олонто сургабушуу, үлэ соносохо шэхэн тануу дүли юу? Эдэдэ шэлэн хэлэбааса, сэдхэл дор иен хаданаадхаха шэхые тануу бэтгүү юу? Нюдэн иен анижуу уштаха бээн жаргал хэмэжүү, хинажуу ирэгээд, абан одохо эрлигүүдтэ ягуун хэлэя гэнэмта?

Энэ хүү юртэмсын найман шүдлөгөө арбан унарал бүридэгсэн эрдэнигэ хүмүүнүү сайн бэеые арайхан гэжэ аптата гурбан эрдэнийн абарал иер тагсаханга ологсон энэ насан дагаан буянга ном-ы үйлдэл үгээ байгсагаар, отго хогоосон үхэжүү одохо тануу ягуутай магуухай болой. Будаан агуулын оройдо гаражуу, эхэ бологсон зургаан зүйл хамаг амитануу зоболонгы тэнсэжүү үзэхы доро, сагаан сарын шэнын наймануу үдэрэ эдэдэ зүйлүүн солонго татажуу мянган шодэгэ Хошшинбодисада амитануу зоболонгы үзэбэй. Тэгүүндэ заримууд ину юумэ үгээ хэмэжэ гасалажу гомодохо ба заримууд ино-би баян сайн хэмэжэ омогорхохо ба. Тэнгэриие гурим үгы хэмээн бу ама алда. Дэлхэй үбсэ үгээ хэмэжэ бу хараа. Шажануу хуваралта ама бү гара.

Таанарые лама багшанартай үлэ сургабуу? Бурхануу зарлигые эсэ сонособуу? Гурбан эрдэнийн сайн зарлигые эсэ мэдэбуу? Соносогоон боюу-та? Маргаһна үхөхө бээн санажуу, ном буян үлэ хэхэ тануу, хүсэтэ эрлигүүн элигэ ерэгсэн хойно ямар буян үйлэдэхэ бүлөгөө? Хуваратууд минуу аа, орхимжо думдагуур бээн оройгоод, хамаг хурим, худалдаа хэмэбааса гүйн харайн одохо тануу ягуу бэ. Хайран шажан ном доро иен үлэ шүтэжэ, энэ мэтэ сайхан шажан иен юундэ готогномта? Бурхануу зарлиг соносожуу, номуун удаха мэдэхэ бүгээ тула, харин хара хүмүүнүү ябадал тануу ягаахисан магуухай бүлөгөө? Эхэнэр, хүүхэд бүтээсэ, хоёр ташаан дагаан эдэдэ юумэнүүдые хангир жэнгир болотор зүүгээд, толгой хүзүүн дэгээн алтан, мүнхэн, шүрэ, субад, хиб торго бээр шэмээд, хасар иен нарин бодог иер шэрдэжэ байдаг тануу, хорото ташингы юундэ бодонмта?

Та минуу шаби, эрлигүүн ерэгсэнэй хойно ямбар туса болохо бүлөгөө? Тануу эгүүни адлидхабааса, хабарай сагта ургасан наһша сээг намарай сагта нэгэн сун хориуун унабааса, хогоосон болохо мэтэ бэшэ юу? Эсэгэ, эхэ ба инаг саган хэдэн шэнээн хүрээлэн сагуубааса, үхөхын сагта гасгагар одохо бэшэ юу? Эд мал, гэр барагаан иен хэды шэнээн хайрлажа, хармалан хурьябааса, үхөхын сагта абажа одохо юумэ нэгэшы үгээ, харин үсөөн хуварар байбааса, тэрэ туса болохо боломой. Тэгүүни мэдэхэ бүгээтэлэ, лама хуварар ерэхы доро, утгажа үлэ гараха ба жэгыгсэн хүл иен үлэ татаха, шагнасан эдигээн иен харамлажуу, борогуу зуругуу хандажуу, ноураа готогбожуу, айл аймаг хүмүүн луугаа холон шэбшэн хэлэлсэгээд, гэр дагаан үлэ оруулаха ба оруулашуу, үүдэн дэгээн суулгаха тэргүүтэн. Тэрэс буруу номто ерэбааса, эрэ дэбисхэр тальбижу үгөөд эдэдэ сайн эдээн иер хүндөөлөгөөд тахиха ягуун болой? Тэсэхэя бэрхэ тама дор унахын зоболон ба, һаһа бирэд адгуусан тэргүүтэниие үлэ санаха, үхөхө бээн үлэ мэдэхэ байдаг хүгөөрөхы минуу. Энэ тэмдэг зарлигые лама ноёд үзэгээд, дары түргэн тархагаатогой сайн. Гэр дэгээн салгаан бэшэжэ тахибааса, нэгэ гэртэ хонин жэлтэй хүмүүн бой бүтээсэ, тэгүүнүү хүзүүн доро зүүдэбааса сайн болохо боломой. Юрэ минуу шабинар, энэ бэшэг зарлигые олон үгэлгын эздэтэ тархагаатугай. Намарай сара ааса инагһна хүмүүн мал дор эдэдэ зүйлүүн үбшэн, үхөл зоболон олон амой, тиймын тула һара сайбар олон бүгээд аятай болотон! Тангариг самбар иен хэшиел сахигтан, архи тамхи дараса бу уугтан, харагһы сүни бү ябатан.

Ушар шалтагаан ягуун ааса болохо магад үгээ тула хиншээ! Эрхим буянуу гурбан зүйл юм сара бүри уншагуул, думда буянган Алтан Гэрэл, Доржо Жодбо сара «бүри уншагуул», адал буянган, маани мэгзэм үдэр бүри түмэ түмэ унша. Сал далга үргэлжэ уншагуул. Үдэнгэ үрэлгөөнэй сагуудта ехэ бага хуваратууд уун зэргэ зэргэ бээр Сагаан, Ногоон Дара эхэ, Шэриний олонто унша. Юрэ һара сайбар үгэлгын эздэ, намайе гэжэ соносохо бүтээсэ, маани мэгзэм идам барижу хэшиелн унша. Минуу энэ зарлигые сээсн хүмүүн үзэбааса, паран дор ади, номло хүмүүн үзэбааса, зула дор ади. Магуу санагаата арад үзэбааса, адгуусан түрэлхитэн луугаа ади. Тиймэ нэгэ хүмүүни шажануу сахигуулаад мэдэхэ байза. Мину тэмдэг бэшэгые үзээд, абаха, тахиха ба соносохо соносогшод тэргүүтэни абарагһа дэгээд гурбан эрдэнийн луугаа хүсэтэ номуун сахигуулашуу гэгээн ба хамаг амитангын ехэтэ нингүүлэсэгшэ, мянган нюдэн луугаа тогтодор Хошшинбодисада бээр татан соёрхо!

Эхэ бологсон зургаан зүйл хамаг амитануу тусын тулада Богдо Жэбээн Дамба Дарагатын гэгээн бээр тунхаг тархаагсан алтан зарлиг нэгэн зүйл түгээсэб.

А.НАМЖИЛОНОЙ "Шэдигэ эрхи" гэгээн номһоо.

**ВОЗДАСТСЯ СТОРИЦЕЙ
АЛАРСКОЙ ШКОЛЕ - 163 ГОДА**

В скором времени ожидается юбилей Аларской школы. Ей нынче исполнилось ни много, ни мало - целых 163 года! Старейшая школа пристально вглядывается в свое прошлое, изучает свою историю, начавшую с открытия церковно-приходской школы в первой половине прошлого века. Оргкомитет по подготовке к юбилею призывает о посильной помощи всех, кто причастен к этому знаменательному событию - и в поиске интересных документов, и в выявлении тех, кто преподавал и учился в этой школе.

Землячество Аларского района, коллектив школы были бы признательны предпринимателям, людям делового круга, желающим оказать материальную поддержку. Откликнитесь, земляки и обучавшиеся в Аларской школе! Откликнитесь, уважаемые учителя и наставники! Позвоните по контактным телефонам. 21-26-16, 21-66-77. Ведь помощь родной школе, дань памяти о ней воздастся сторицей.

ЗАТМЕНИЕ ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ

11 августа 1999 года на большей части территории Европы, Азии и Африки наблюдалось солнечное затмение. Согласно астрономическим вычислениям, полное солнечное затмение прошло по пути шириной около ста километров от Северной Атлантики до Бенгальского залива - по юго-востоку Англии, по Франции, Германии, Австрии, Венгрии, Румынии, Болгарии, Турции, Ираку, Ирану, Пакистану, Индии.

Необычайность и неземная красота этого явления настолько привлекательны, что из этого делают грандиозное шоу планетарного масштаба. Было организовано небывалое количество экскурсионных туров в места полного затмения. лет ничего похожего на конец света не произойдет. В Ведической литературе описано, как вели себя люди во время полного солнечного затмения, которое произошло чуть более пяти тысяч лет назад: «Благодаря астрономическим вычислениям люди знали об этом великом затмении до того, как оно произошло, и потому решили собраться в святом месте в Курукшетре... Прибыв в Курукшетру, члены династии Йаду (одной из царских династий того времени) совершили церемонию омовения в строгом соответствии с предписаниями священных писаний, а затем постились во время затмения, чтобы уничтожить последствия своих греховных поступков. Поскольку ведические традиции предписывают раздавать во время затмения как можно больше милостыни, члены династии Йаду раздали брахманам (святым мудрецам) многие сотни коров. Все эти коровы были покрыты красивыми тканями, и на них было множество украшений».

В древних культурах существовала традиция, приписывающая солнечные и лунные затмения деятельности небесных существ демонической природы. Существует мусульманская картина, на которой затмение изображается в форме дракона, которому отскакивает голову ангел. Поразительно похоже картина существует в христианской традиции - Святой Георгий, убивающий дракона. Это не просто легенда; дело в том, что голова и хвост дракона в западной астрологии - это восходящий и нисходящий узлы Луны, точки, где орбита Луны пересекает эклиптику (орбиту Солнца).

Связь между затмением и загадочным драконом становится более понятной, если мы обратимся к Ведической астрономии. Эта наука является частью Вед, древнейших священных текстов мира, записанных на языке санскрит более 5000 лет назад. Ведический астрономический трактат «Сурья-Сиддханта» дает поразительно точные данные. Согласно этому трактату, узлы Луны соответствуют положению во время затмений невидимых планет Раху и Кету. Современная астрономия ничего не говорит об этих планетах, так как их почти невозможно воспринять нашими ограниченными органами чувств. Однако иногда, в пору полнолуния, планету Раху можно увидеть на небе.

Согласно ведической астрологии, планета Раху (в западной традиции - Голова Дракона) оказывает неблагоприятное воздействие на жизнь обитателей Земли. Служители оккультных орденов и обществ тщательно согласуют время и места проведения тайных ритуалов с положением планет, в том числе и Головы Дракона. Нынешнее полное затмение Солнца не является исключением. Рекламный бум вокруг этого события вовлекает миллионы ничего не подозревающих людей в оккультный обряд, который позволяет увеличить контроль демонических сил над нашей планетой.

Обычно людям рекомендуется оставаться дома, заботясь, чтобы не заснуть. Сон или отдых в течение этого времени может оставить человека незащищенным от атак тонких сущностей. Не рекомендуется также готовить и принимать пищу, жениться, заниматься сексом, отправлять естественные потребности. Не рекомендуется выполнять никакие религиозные обряды, кроме воспевания святых имен Господа. Например, женщины, вынашивающие ребенка, не должны шить, делать цветочные гирлянды или смотреть на затмение, так как это плохо влияет на здоровье и благополучие нерожденного ребенка. Аюрведа (ведическая медицина) упоминает, что если беременная женщина шьет, прокалывает или режет что-нибудь, то это может вызвать повреждения внутренних органов ребенка. Если она смотрит на затмение Солнца или Луны, то ребенок часто рождается с расщепленной верхней губой (заячья губа). Вообще-то смотреть на затмение не рекомендуется никому, кто не хочет лишних проблем.

Согласно ведической астрологии, планета Раху (в западной традиции - Голова Дракона) оказывает неблагоприятное воздействие на жизнь обитателей Земли. Служители оккультных орденов и обществ тщательно согласуют время и места проведения тайных ритуалов с положением планет, в том числе и Головы Дракона. Нынешнее полное затмение Солнца не является исключением. Рекламный бум вокруг этого события вовлекает миллионы ничего не подозревающих людей в оккультный обряд, который позволяет увеличить контроль демонических сил над нашей планетой.

У каждого из нас есть выбор - пойти на поводу шумных рекламных кампаний, призывающих нас «полюбоваться» захватывающим зрелищем, или прислушаться к голосу разума, защитив себя и своих близких от негативного воздействия этого события. ЦЕНТР «НАМА».

Затмения уменьшают защиту человека от воздействия живых существ, пребывающих в тонких телах (привидений, духов и т.п.). Часто человек, который находится под их воздействием, страдает психическими расстройствами, совершает аморальные поступки или заканчивает жизнь самоубийством. Поэтому затмения всегда являются предостережением увеличения преступности, общественных потрясений и стихийных бедствий. Но никакого конца света они не предвещают. Согласно Ведам, в ближайшие четыреста тысяч

На снимках: полное и частичное затмения солнца; Рамануджа - знаток ведической астрологии. В статье использованы материалы из книги Ричарда А. Томпсона «Ведическая космография и астрономия».

Александр Бадлаевич БАРДОНОВ

Бурядаа АССР-эй КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэрийн тааггыг даагша байһан, союзна удаха шанартай пенсионер, Буряад Республикын түбэй хунгуулин комиссион секретарь Александр Бадлаевич Бардонов байгша оной августын 10-да гэнтэн аюулаа наһа бараба.

Демократин оршондо хунгалтануудыг үнгэргэлгын эхиндэ байһан гээд онсолхо шухала.

А.Б.Бардонов 1923 оной ноябриин 17-до Эрхүүгэй областин Алайрай районой Нэгдэ тосхондо үгытэй таряшанай бүлэдэ түрэнэн юм. 18 наһатайдаа Эхэ ороноо хамгаалхаяа фронт мордоо бэлэй. Дүлэтэ тэдэ жэлнүүдэй шэмэрүүн дурасхаал болон дайшалхы шархануудын үлээн байна.

Александр ямаршье ажалдаа хүдэлмэрилхэдөө бүхы хүсэ бэлигээ сүм зорюулдаг эрилтэ ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ, нүхэр байхааа гадна, хүн зондо хүндэтгэгээр хандадаг, олонийтын дунда дүй дүршэлөөрөө, эрдэм мэдээсээрээ нэрэ хүндэтэй болонхой хэн.

Эрхүүгэй областин Голуметскэ райондо түрэл колхоздоо колхознигоор тэрэ ажалынгаа намтарыг эхиээ бэлэй. 1947 ондо Бурядаа багшанарай институт дүүргэнэйнгээ удаа тэрэ Сэлэнгын аймагта арадай хуралсада аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэн габыатай.

А.Б.Бардонов республикын ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг хэн. Тэрэ Бурядаа АССР-эй Верховно Советэй депутадаар, КПСС-эй Бурядаа обкомой гэшүүнээр, бюрогой гэшүүнээр, райсоветэй депутадаар хунгадан байха юм.

1954 ондо А.Б.Бардонов КПСС-эй Сэлэнгын райкомой эмхидхэлэй тааггыг даагшаар, 1957 онһоо секретаряар, харин 1960 онһоо КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой хоёрдохи секретаряар хүдэлмэрилөө хэн. 1962 ондо Александр Бадлаевич Улаан-Удын колхоз, совхозуудай үйлэбэрийн управлениин парткомой секретариин орлогшоор хунгагдаа.

Арад түмэнэй үмэнэ габыатай байһанайнгаа түлөө А.Б. Бардонов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай I шатын, Улаан Одоной, Ажалай Улаан Тугай, 2 Хүндэлэлэй Тэмдэг орденуудаар шагнагдан байна.

1963 ондо А.Б.Бардонов КПСС-эй Бурядаа обкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэрийн тааггыг даагшаар баталагдажа, 1976 он болотор аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэн байна. 1976-1984 онуудта КПСС-эй Бурядаа обкомой партийна комиссион түүрүүлэгшээр, Буряад Республикын Верховно Советэй Президиумэй инструктораар хүдэлмэрилөө.

Бэрхэ эмхидхэлшэ, найн нүхэр Александр Бадлаевич Бардоновой гэрэлтэ дурасхаал манай зүрхэ сэдхэлдэ хэтэдээ байха.

Александр Бадлаевич 1989 онһоо Буряад Республикын хунгуулин комиссион түүрүүлэгшээр хүдэлмэрилжэ, манай республикада бодото

Л.В.Потапов, М.И.Семенов, Б.В.Данилов, В.К.Агалов, Б.С.Семенов, В.Б.Базаров, Р.Б.Гармаев, С.Н.Булдаев, В.Д.Таханов, А.Д.Чужаев, С.Л.Ошоров, Н.Ц.Гармаев, С.М.Хабалов, И.П.Зинченко, Б.Н.Николаев, Л.Я.Похосоев, Д.С.Айсуйев, К.П.Альцман, В.Г.Ларионов, Н.Т.Дашиева, Л.И.Дедюхина, Н.М.Цыганкова, Ц.М.Данзанов.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ ҺАЙНИИЕ ХҮРГЭНЭБДИ

Хайрата ахай, нүхэр, хүндэтэ эсэгэ Бадмаев Николай Гомбоевичой наһа бараһан ушараар уйдхар гашуудалымнай тон дүтөөр хубаалдаһан, хүдөөлүүлгэдэнь ехэтэ туһалһан Яруунын аймагай, Эгэтын-Адагай сомоной захиргаануудта болон «Победа» СПК-гай правленидэ, бүхы түрэл гаралдаа, худа урагуудтаа, таши талануудтаа, бүхы нотагаархидтаа үнэн зүрхэнһөө һайниие хүргэнэбди. Наһанайнь нүхэр, үхибүүдын ба дүүнэрыннь.

Александр Бадлаевич БАРДОНОВОЙ гэнтэн аюулаа наһа бараһан ушараар Буряад Республикын хунгуулин комисси түрэлхидтэнь, дүтын хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Родные и близкие с глубоким прискорбием сообщают о смерти любимого мужа и отца **ЦЫДЕНДАМБАЕВА Ринчина Дашиевича.**

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Харюусалгата секретарь Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: А.А.АНГАРХАЕВ (ахамад редактор), Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редактор орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редактор орлогшо), Е. К. ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Б. Ц. СЕМЁНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), таагуудыг даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, А.А.Н.ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, А.Ш.ХУБИТУЕВ, С.А.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ; Д.А.АНГАЕВ (ахамад редактор орлогшо), В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ хото, Каландаришвилини үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци. E-mail: unen@burnet.ru.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 5 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэһэг 18.500. Хэблэлдэ тусаагдан саг 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ 8000 хэһэгээр хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0165-дахин номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Закаэ № 8554.</p>
<p>Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таагууд:экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон спортын - 21-60-21 (даагшань), 21-57-63, залуунуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрийн - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, мэдээсэлэй болон захилай - 21-34-05, рекламн, соносхой болон коммерцкэ ажалай - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67, вахтын - 21-60-91.</p>			
<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй бэшлгыг хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа авторайхитай ади бэшэ байжа магад. *Тулбэртэй материалнууд.</p> <p>Энэ дугартамай «АСТА PUBLICA» мэдээсэлэй агентствын материалнууд хэрэглэгдээ.</p>			